

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Кафедра дошкільної освіти

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА

За напрямом 6.010101 Дошкільна освіта

Спеціальність _____

Автор:

Доцент Кардаш І.М.

Затверджено на засіданні кафедри від «28» серпня 2017 р.

Затверджено на засіданні навчально-методичної комісії факультету

«29» серпня 2017 р.

Затверджено на засіданні Вченої ради факультету

«30» серпня 2017 р.

Миколаїв 2017-2018

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО КОМПЛЕКСУ

1. Навчальна програма дисципліни;
2. Робоча навчальна програма дисципліни;
3. Засоби діагностики навчальних досягнень студентів;
4. Конспект лекцій з дисципліни;
5. Комплекс контрольних робіт (ККР) для визначення залишкових знань з дисципліни, завдань для змістовно-модульних контрольних робіт;
6. Інструктивно-методичні матеріали до семінарських, практичних і лабораторних занять;
7. Контрольні завдання до семінарських, практичних і лабораторних занять, завдання для заліків.
8. Питання до екзаменаційних білетів, екзаменаційні білети;
9. Методичні рекомендації та розробки викладача;
10. Методичні матеріали, що забезпечують самостійну роботу студентів;
11. Методичні матеріали щодо виконання контрольних робіт для заочної форми навчання;
12. Інші матеріали.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Кафедра дошкільної освіти

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА

За напрямом 6.010101 Дошкільна освіта

Спеціальність _____

Автори:

Доцент Кардаш І.М.

Затверджено на засіданні кафедри від «28» серпня 2017 р.

Миколаїв 2017-2018

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Кардаш Ірина Миколаївна, доцент кафедри дошкільної освіти, кандидат педагогічних наук

Програму схвалено на засіданні кафедри дошкільної освіти
Протокол від «23» серпня 2016 року № 13

Завідувач кафедри
дошкільної освіти _____ (Трифоновна О. С.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією факультету дошкільної та початкової освіти

Протокол від «26» серпня 2016 року № 11
Голова навчально-методичної комісії _____ (Курчатова А. В.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією університету

Протокол від «29» серпня 2016 року № 11
Голова навчально-методичної комісії університету _____ (Василькова Н. І.)

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Дитяча література» складена Кардаш І. М. відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів напрямку 6.010101 Дошкільна освіта.

Предметом – процес оволодіння студентами знаннями з літератури для дітей в Україні та світі; організація педагогом художньо-мовленнєвої діяльності дітей.

Міждисциплінарні зв'язки: дошкільна педагогіка, дитяча психологія, культура мовлення і виразне читання, українська література, світова література, історія літератури, літературознавство, фахові методики дошкільної освіти.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

Кредит 1. Дитяча література як складова частина художньої літератури

Кредит 2. Дитяча література ХІХ століття

Кредит 3. Дитяча література на сучасному етапі

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: ознайомити студентів з ідейно-естетичним багатством художніх творів-зразків української та зарубіжної літератури, що входять у коло читання дітей дошкільного віку, озброїти майбутніх вміннями та навичками виразного читання дитячих творів.

Основними завданнями дисципліни є:

- ознайомити студентів із зразками дитячої літератури, які ввійшли до золоті скарбниці вітчизняної та світової літератури;
- дати уявлення про українську дитячу літературу в сучасному розумінні.
- розширити уявлення студентів про місце і значення дитячої літератури у вихованні та формуванні особистості дитини;
- сприяти розвитку у них умінь і навичок самостійно аналізувати і правильно визначати ідейно-композиційний зміст дитячих творів, їх значення для виховання дітей;
- сприяти розвитку у студентів умінь розкривати науково-педагогічні основи творів, створених для дітей; визначати роль і місце книги в розумовому розвитку дітей, їх моральному та естетичному вихованні;
- сприяти розвитку творчих здібностей студентів, формувати в них вміння працювати самостійно з дитячою книгою;
- формувати у студентів вміння виховувати у дітей любов до книги, до читання їх дітям дошкільних закладів;
- сприяти розвитку і вдосконаленню в них навичок виразного читання поетичних і прозових творів дитячої літератури.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

- здатність до узагальнення, сприйняття інформації, володіння культурою мислення, аналізу, сприйняття інформації;
- здатність до саморозвитку, підвищення кваліфікації, оволодіння педагогічною майстерністю;
- здатність усвідомлювати соціальну значущість своєї майбутньої професії, володіти високою мотивацією до виконання професійної діяльності в ДНЗ;

- здатність цілеспрямовано і ефективно реалізовувати сучасні технології виховання дітей;
- здатність дотримуватись професійно-етичних умов в процесі здійснення професійної діяльності;

II. Фахові:

- здатність до повноцінного сприйняття літератури як мистецтва слова, розвиток і вдосконалення вмінь і навичок аналізу творів дитячої літератури з художнього та виховного поглядів та з погляду їх значущості у формуванні особистості дитини;
- здатність самостійно аналізувати твори дитячої літератури, вміти правильно добирати та оцінювати їх, інтерпретувати та використовувати художні твори у практиці дошкільного навчання і виховання;
- здатність розуміти виховне і пізнавальне значення кожного твору, щоб за допомогою художнього слова розширити світогляд дітей, розвивати їхню ерудицію, естетичні смаки, фантазію, творчі здібності, читацькі інтереси;
- здатність засвоювати знання з основ теорії літератури, особливо таких важливих теоретичних питань, як жанр, тема, ідея художнього твору, його композиція і сюжет, система образів, мовно-художні особливості творчості українських дитячих письменників (у створенні нових образів, у розвитку жанрів, тем, мотивів тощо);
- здатність аналізувати основні тенденції літературного процесу в Україні; простежувати ідейно-художню специфіку творчості дитячих письменників; використовувати здобутки сучасної дитячої літератури;
- здатність бути готовим до реалізації набутих знань в практичній діяльності в дошкільних навчальних закладах;
- здатність до створення соціально і психологічно сприятливого середовища в дошкільних навчальних закладах;
- здатність цілеспрямовано і ефективно реалізовувати сучасні технології в навчально-виховному процесі дошкільного навчального закладу;
- здатність використовувати різні форми організації навчальної діяльності дітей у ДНЗ, враховуючи потреби, інтереси, попередній досвід дитини;
- здатність набувати в процесі навчання професійної майстерності організаційно-методичних навичок, вміння творчо використовувати отримані знання в практиці навчання і виховання дітей дошкільного віку;
- здатність вивчати новинки мистецької психолого-педагогічної та методичної літератури, кращий педагогічний досвід в галузі художньо-естетичного виховання дітей дошкільного віку і впроваджувати їх у власну педагогічну діяльність для забезпечення перспективності росту власної професійної майстерності;
- здатність формувати у дітей мовленнєві навички, досвід мовленнєвої взаємодії з дорослими і однолітками;
- здатність виховувати в дітей шанобливе ставлення до рідної мови, книги, культури мовленнєвого спілкування;
- готовність представляти результати дослідження у формах звітів, рефератів, публікацій та публічних обговорень;
- здатність здійснювати самостійне педагогічне міні-дослідження і презентувати його у вигляді доповіді, статті, тез виступу чи методичного проекту.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Кредит 1. Дитяча література як складова частина художньої літератури

Тема 1. Дитяча література як складова частина художньої літератури

Поняття «художня література», «дитяча література», «література для дітей дошкільного віку». Дитяча література як складова частина художньої літератури. Специфічні особливості дитячої літератури. Зміст і обсяг курсу. Основи теорії літератури (тема, ідея, сюжет, композиція, образна система тощо).

Тема 2. Народнопоетична творчість для дітей

Поняття про дитячий фольклор, специфіку його творення, жанри. Наукова класифікація дитячого фольклору. Поетична творчість для дітей, види народних пісень, їх характеристика. Малі фольклорні жанри (загадки, прислів'я, приказки, лічилки, скоромовки та ін.). Українські народні казки: визначення, класифікація, жанрові особливості.

Тема 3. Зарубіжна література в дитячому читанні,

Зарубіжна література в дитячому читанні. Арабські казки «Тисяча і однієї ночі». Французька літературна казка. Твори Ш. Перро для дітей («Червона Шапочка», «Кіт у чоботях», «Хлопчик-мізинчик» «Зачарована красуня», «Попелюшка, або кришталевий черевичок»). Фольклорна основа. Захоплюючі сюжети, яскраві образи, стиль і мова казок.

Німецькі літературні казки братів Грімм («Бременські музиканти», «Казка про рибалку та його дружину», «Вовк та семеро козенят», «Шість лебедів», «Попелюшка», «Горщик каші», «Мішок хитроців»). Багатство змісту, відображення народного життя, мрій про краще майбутнє в казках. Уславлення працьовитості, охайності, кмітливості. Гумор і сатира як засіб створення комічного.

Казки Г.Андерсена в дитячому читанні («Гидке каченя», «Соловей», «Дюймовочка», «Непохитний олов'яний солдатик», «Снігова королева», «Свинопас», «Принцеса на горошині», «Дикі лебеді», «Русалонька»), їх виховне значення.

Кредит 2. Дитяча література XIX століття

Тема 4. Творчість Л. Толстого, М. Некрасова та А. Чехова в дитячому читанні

Казки О. Пушкіна як прояв геніальності поета («Казка про золотого півника», «Казка про рибалку та рибку», «Казка про царя Салтана», «Казка про попа і його робітника Балду» та інші).

П. Єршов для дітей (Казка «Горбоконики»).

Педагогічні мотиви казок А. Погорельського, В. Одоєвського.

Педагогічні погляди Л. Толстого. Зв'язок літературної творчості письменника для дітей з педагогічною діяльністю. Діти в оповіданнях Л. Толстого «Филиппок», «Косточка», «Котенок», «Подкидьш», «Двое товарищей» та ін. Оповідання про тварин («Булька», «Лев и собачка», «Булька и кабан», «Черепашка», «Орел», «Лебеди», «Пожарные собаки», «Птички», «Хотел ворон пить». Казка «Три медведя». Твори Л. Толстого для наймолодших «Деду стало грустно», «У Груни не было грушки», «Слушай меня», «У Розки были собачата», «Отец и сыновья».

Педагогічні ідеї А. Чехова. Оповідання письменника про дітей і для дітей «Детвора», «Событие», «Мальчики», «Гриша»).

Твори М. Некрасова в колі дитячого читання («Дед Мазай и зайцы»).

Тема 5. Українська дитяча література XIX ст

Загальна характеристика української дитячої літератури ХІХ століття.

Творчість Т.Шевченка. Погляди великого українського поета на освіту й виховання молодого покоління. Пейзажна лірика Т. Шевченка («Тече вода з-під явора», «Ой, діброво, темний гаю», «Дивлюсь, аж світає», «Реве та стогне Дніпр широкий»). Картини природи і родинного побуту у віршах «Садок вишневий коло хати», «І досі сниться під горою», «Весна», «Встала весна», «Зацвіла в долині», «Не цурайтесь!», «Вечір», «Село!», «І серце одпочине»).

Участь Л.І.Глібова у створенні дитячої літератури. Тісний зв'язок його творчості з педагогічною діяльністю. Байки Л.Глібова у дитячому читанні («Вовк та Ягня», «Щука», «Коник-стрибунець», «Лисиця-жалібниця», «Музики»). Ліричні вірші Л.Глібова («Веснянка», «Щедрівка», «Зимня пісенька», «Книжка», «Бджілка», «Ясне сонечко», «Квіткове весілля»). Жанрова специфіка, широке використання народної поезики, вміння автора у простій і доступній для дітей формі змінювати навколишнє оточення.

Виховне та освітнє значення творів Т. Шевченка та Л.Глібова для дітей.

Тема 6. Творчість Олени Пчілки та Лесі Українки

Життєвий і творчий шлях Олени Пчілки (Ольги Драгоманової-Косач). Внесок письменниці у розвиток дитячої літератури. Жанрова різноманітність творів: вірші письменниці про дітей («Маленька українка», «Снігова баба», «Котик-мурчик», «З гринджолятами», «Вертаються школярики», «Школярник на виїзді», «Вишеньки-сережки», «Сестричка і братик», «Пісенька» тощо), пейзажні поезії О.Пчілки («Весна-красна», «Весняні квіти», «Як швидко літо проминуло», «До діточок», «Діточкам», «Змінилося все»), вірші про тварин («Замислений котик», «Тямуций котик», «Мудра кицька», «Співати», «Метелик»); казки О.Пчілки «Мишача рада», «Журавель та Чапля», «Казочка про Коржика». Байка «Котова наука»; оповідання письменниці про дітей («Сніг», «Сосонка», «Хлопчик та ведмідь», «Збентежена вечеря»); сміховинки («Злодій», «Незагублений чайник», «Роботящий син», «Сміховинка», «У школі», «Приповістка про хліб» тощо).

Тематичне і жанрове розмаїття творів Лесі Українки. Поезія («Як дитиною, бувало...», «Мамо, іде вже зима», «Вишеньки», «Літо краснее минуло», «Тиша морська», «На зеленому горбочку») та казки («Біда навчить», «Лілея») Лесі Українки в дитячому читанні, їх дидактичне значення.

Виховне та освітнє значення творів Олени Пчілки та Лесі Українки.

Тема 7. Українська дитяча література кінця ХІХ - початку ХХ ст.

Участь великого педагога К.Ушинського у створенні літератури для дітей. Твори К.Ушинського для наймолодших читачів, їх повчальний характер («Козлята и вол», «Бишка», «Петух с семьей», «Чужое лицо», «Пчела на разведке», «Дети в роще», «Четыре желания», «Как рубашка в поле выросла», «Умей подождать»).

Педагогічна діяльність Івана Франка. Відображення вимог до дитячої літератури і дитячого читання у статтях «Жінка – мати» (розділ «Лектура для дітей»), «Байка про байку». Ідейно-тематичне і жанрове багатство творів Івана Франка для дітей. Вірші І.Франка для дітей дошкільного віку «Киця», «Коваль», «На підгір'ї», «Надійшла весна», «Гримить», «Маленька хмарка», «Полудень». Майстерне змалювання психології малої дитини в автобіографічних оповіданнях І.Франка «Малий Мирон», «У кузні», «Мій злочин», «Микитичів дуб». Казки І.Франка для дітей «Ріпка», «Лисичка і рак», «Заєць і їжак», «Лисичка і журавель». Дидактична і виховна спрямованість казок І.Франка. Цикл «Коли ще звірі говорили».

Зв'язок творчості М.Коцюбинського для дітей з його педагогічним досвідом. Оповідання («Харитя», «Ялинка») та казки письменника («Про двох цапків», «Дві кізочки», «Івасик і Тарасик», «Десять робітників», «Брати-місяці»), їх значення в моральному вихованні дітей.

Педагогічна діяльність Бориса Грінченка. Оповідання письменника для дітей «Мудра кицька», «Собака гріється», «Кицька грає», «Риби приютюють», «Добра наука», «Як тигра лікували», «Кішка та папуга», «Розумна вівця», «Звірі дякують лікарям за поміч», «Собака рятує хазяїна». Дидактична спрямованість казок Б.Грінченка («Зайці та жаби», «Два Морози», «Сірко», «Три бажання», «Дівчинка Леся» та ін.).

Тематичне багатство творів Степана Васильченка для дітей («Неслухняний глечик», «Мандрівка з чумаками» тощо).

Тематичне і жанрове розмаїття поетичних творів Олександра Олеся для дітей («Білі гуси летять над луками», «Щиглик», «Ялинка», «Ліс восени», «Колискова», «Спи, дитиночко кохана», «О моя дитино», «Все навколо зеленіє», «Пісня», «Два хлопчики на ставочку», «Давно вже літечко пройшло», «Зима», «На Різдво горить ялинка», «Весна, весна!», «Радійте дітки», «Степ», «Вовчєня», «Жаби», «Рак-рибалка», «Зайчик і жабка», «Пташка», «Киця», «Дощик», «Метелики», «Гусятник», «Конвалія», «Дві зіроньки», «Хвалилася дівчина», «У нашого хлоп'ятонька», «Ой не сійте, сніги», «В лебединій зграї», «Веснянка», «Рідна мова в рідній школі», «Пролісок» тощо).

Освітнє та виховнє значення творів І.Франка, М.Коцюбинського, Б. Грінченка та О.Олеся.

Кредит 3. Дитяча література ХХ - поч. ХХІ ст.

Тема 8. Творчість К. Чуковського, С. Маршака, А. Барто та С. Михалкова

Літературна діяльність К. Чуковського в галузі дитячої літератури. Узагальнення поглядів на дитячу літературу в книзі «От двух до пяти». Літературні казки К. Чуковського, їх дидактичне спрямування («Айболит», «Мойдодыр», «Федорино горе», «Муха-Цокотуха», «Тараканище», «Телефон», «Топтыгин и лиса», «Бармалей», «Краденое солнце», «Приключения Бибигона», «Крокодил»).

Тематичне і жанрове багатство творів С.Маршака для дітей. Тематична спрямованість лірики письменника («Хороший день», «Друзья-товарищи», «Покатилось, покатилось Олино колечко...», «Мяч», «Усатый-полосатый», «Чего боялся Петя?», «Вот такой рассеяный», «Рассказ о неизвестном герое», зб. «Разноцветная книга», «Детки в клетке», «Из лесной книги»). Сатиричні твори письменника («Мастер-ломастер», «Кот и лодыри», «Четыре глаза», «Книжка про книжки», «Басенка о Васеньке», «Угомон», «Ежели вы вежливы»), зб. «Веселые приключения», «Где тут Петя, где Сережа?», «Мороженое». Фольклор у творчості С. Маршака. Казки «Терем-теремок», «Кошкин дом», «Петрушка-иностранец», «Сказка про козла», «Старуха, дверь закрой», «Двенадцать месяцев», «Новогодняя сказка», «Сказка о дурной мышe», «Сказка о умной мышe». Використання елементів народної поезики

Літературна діяльність А. Барто в галузі дитячої літератури. Жанрова і тематична різноманітність творів А.Барто. Вірші для дітей молодшого дошкільного віку «Медведь», «Лошадка», «Мячик», «Солнышко», «Помощница», «Девочка-замазуря». Вірші А.Барто для дитячого читання «Снегирь», «Мечтатель», «Пугач», «Но поймите и меня», «Обида», «Я выросла», «Звонки», «Чтоделать с Алексеем?».

«Сережа учит уроки», «Муха», «Егосемья». Гумор і сатира в творах «Очки», «Есть такие пальчики», «Мальчик на оборот». Цикли віршів «Игрушки», «Машенька», «Машенька кастет», «Младший брат». Тонка спостережливість поетики, досконале знання особливостей маленьких дітей. Теплий гумор, почуття материнської ніжності у цих творах.

С.Михалков – поет з країни дитинства. Жанрове і тематичне розмаїття торів С.Михалкова дня наймолодших читачів. Майстерне відображення дитячої психології, розмовної мови у творі «А что у вас?». Гумористичні та сатиричні вірші С.Михалкова («Дядя Степа», «Про мімозу», «Бараны», «Мы с приятелем», «Фома», «Тридцать шесть и пять», «Сашина каша», «Всадник»). Казки «Как старик корову продавал», «Мороз и Морозец», «Как Медведь трубку нашел», «Зайка-Зазнайка», «Три поросенка». Байки С.Михалкова в дитячому читанні («Заец и черепаха», «Слон-живописец», «Ромашка и Роза», «Полкан и Шавка»).

Тема природи у творчості М.Пришвіна та В.Біанкі. Екологічне виховання дошкільнят засобами художнього слова.

Тема 9. Новітня українська література для дітей ХХ ст. Творчість Наталії Забіли, Оксани Іваненко, Марійки Підгірянки та Марії Познанської для дітей

Розвиток літератури для дітей у ХХ столітті.

Життєвий і творчий шлях Н. Забіли. Жанрова різноманітність творів письменниці для дітей. Поетичні твори Н. Забіли для наймолодших читачів «Ладки, ладоньки, ладусі», «Ой чук, чуки», «Курочка», «Кульбаба», «Пісенька», «Сорока-білобока». Тема раннього дитинства в творчості Н.Забіли («Ясочина книжка», «Про дівчинку Маринку», «Катруся велика», «Катруся і Павлусь», «Ми із братиком», «Про дівчинку, яка нічого не їла», «Марина Дмитрівна», «Скільки нас?», «Мамине свято», «У космосі», «Барвінок», «Гусінь»). Розуміння письменницею дитячої душі. Цикл «Навесні та влітку», «Восени та взимку», «Проліски», «Прогулянка до лісу», «Дванадцять місяців», «Казки лісової кринички». Майстерність письменниці у змалюванні краси і багатств природи. Вірші «Метелик», «Равлик», «На зеленому моріжку», «Жовтень», «Зима», «Наша ялинка». Пізнавальне та естетичне значення віршів про природу. Оповідання Н.Забіли для наймолодших слухачів «І в Ясочки є грядка», «Ластівки», «Олівець-малювець», «Ясоччин садок», «Ведмедикова хата», «Древній Київ». Переказ народних казок – збірка «Під дубом зеленим», «Прабабині казки». Щедре використання сюжетів та образів дитячого фольклору. «Весела абетка», «Веселий рахунок» – енциклопедія для маленьких дітей.

Творчість Оксани Іваненко для дітей. Казки письменниці про дітей («Що Ромко їв?», «Няв-няв», «Кульбабка», «Бурулька», «На добраніч», «Сандалики, повна скорість», «Великі очі», «Чудесна квітка»). Казка «Галочка».

Життєвий і творчий шлях Марійки Підгірянки. Тематичне розмаїття творів поетеси для наймолодших читачів («Їде віз з гори в долину», «Мій дідусь старенький», «Моя мама», «Де нам наймиліше». Збірка «Безконечні казочки». Зв'язок із фольклором, щедре використання народних традицій. Загадки поетеси для дітей. Значення їх у розвитку підростаючої особистості.

Життєвий і творчий шлях Марії Познанської. Збірка віршів Марії Познанської «Мій квітник». Тематичне багатство поезій для найменших читачів «Ой котикучоточку», «Коза», «Корівка», «Моя ляля», «Здрастуй, сонечко», «Сніг іде», «Новачок Тарас», «Коли киця любить, коли сердиться», «Півень», «Зайчики», «Здрастуй, хлопчику маленький!», «Права ж, мамо, я великий?», «Вітер», «Горобина», «Лютий»,

«Конвалія», «Моїй мамі», «Журавлі летять», «Ромашка», (відображення безмежної любові до рідної матусі, тема природи, зміни пір року та ін.). Відображення теми любові до праці у збірці «Про золоті руки». Пізнавальне та виховне значення поезій для дітей.

Тема 10. Українська проза для дітей II полонини ХХ століття. Творчість В.Сухомлинського, В.Кави та В. Чухліба

Життєвий і творчий шлях В. Сухомлинського. Жанрова і тематична різноманітність творів письменника (оповідання, казки тощо). Оповідання «Ледача подушка», «Петрик, собака і кошенья», «Конвалія в саду», «Хто свічки засвітив?», «Я вирощу внучку, дідусю», «А хто ж вам казку розповідає, бабусю?», «Втрачений день», «Кмітливий скляр», «Хлопчик і сніжинка», «Щоб метелик не поколовся», «Через потік», «Лялька під дощем», «Як котові сало соромно», «Як синичка будить мене», «Дуб під вікном», «Камінь», «Як Сергійко навчився жаліти», «Сиві волосинки», «Як Микола став хоробрим», «Райдуга в бурульці», «Через потік», «Найкрасивіше і найбрудніше», «Чому заплакав Метрик», «Красиві слова і красиве діло», «Пурпурова квітка», «Скільки ж ранків я проспав!», «Безрідний дятел», «Краса, натхнення, радість і таємниця». Казки В.Сухомлинського «Сьома дочка», «Фіалка і бджілка», «Зайчик і місяць», «Пелюстка і квітка», «Для чого півневі гребінець», «Їжачок і світлячок», «Два метелики», «Найгарніша мама», «Велике і мале», «Жаба, що співала по журавлиному», «Як починається осінь», «Як зайчик грівся взимку проти місяця», «Зайчик і горобина», «Шпак прилетів», «Флейта і вітер».

Твори Віктора Кави для дітей («Юля», «Добраніч, мамочко!», «Гроза над луками», «Мені не страшно», «Він живий!», «Вітя на вулиці», «Я і мій телевізор» та ін.).

Твори Василя Чухліба у дитячому читанні. Оповідання «Як сонце сходить», «Брилик», «Голубий дощик», «Чи далеко до осені», «Велика сила», «Обруч».

Виховне та освітнє значення творів українських прозаїків II половини ХХ століття.

Тема 11. Українська дитяча поезія II половини ХХ століття

Тематика творів Платона Воронька для дітей. Збірки «Читаночка», «Малютам – соколятам», «Сніжна зіронька горить», «Облітав журавель», «До нас наближаються зорі», «Колисанки», «Всім по сім». Актуальність тематики віршів. Змалювання картин дитинства, праці («Ходить сон», «Доня хоче спати», «Кіт не знав», «Кіт у чоботях», «Друзьки», «Чому чапля стоїть на одній нозі», «Хвіст», «Дід Мороз несе мішок», «Муха-звір», «В лісі є зелена хата», «Зайчика злякались», «Їжачок-хитрячок», «Є у мене киця Мурка», «Ніколи не хвались», «Кожушок», «Липка», «Казка про рукавичку», «Чобітки», «Каша, аби не наша», «Наша мама», «Гра у сніжки», «Гість», «Дід Мороз і Весна», «Найкращі вісті», «Як багато знаю я», «Кошенья», «Помагай», «У нас зробили дощ», «Поливала я порічки», «А у нас ростиме ліс», «Оленка маленька», «Картина» тощо). Майстерність поетичних мініатюр. Казки П.Воронька («Чотири вітри», «Спір», «Цап-забіяка», «Лісовий гомін», «Лісова казка», «Нехо-Него», «Казка про сніжину-краплину», «Казка про незвичайні покупки» тощо). Використання фольклорних традицій. Образність, гумор, дотепність.

Тематичне розмаїття творів Грицька Бойка для наймолодших читачів («Хлюп, хлюп, водиченько», «Малю-немовля», «Бублики», «Морозець, морозець...», «Дощик, дощик...», «Ясне сонечко не гріє», «Перші крапельки весни», «Сонечко», «Ти не бійся, Милочко», «Перу, перу платтячко», «Люда милитись не хоче», «Я вже велика

дівчинка», «Майбутній адмірал», «Вишенька», «Сіяв півничок горох», «Качечка», «Ведмедики», «Зайчик», «Кізоньки-брикалочки», «Білочка», «Козуля», «Гусигусенята», «Побігайчик», «У слона болить нога»). Вірші Г. Бойка («Коник», «А ми шпаківні будували», «Дятел», «Соловейко», «Посадила я берізку», «На санчатах», «Зимова пісенька», «Для мами», «Де п'ятий», «Здоровим будь!», «Я вже велика дівчинка», «Де носовичок?», «Розкажи про себе», «Кажани», «Шуліка», «Коло моря», «День такий знаменний», «Зелена аптека», «Отакий у мене ніс», «Вереда»).

Життєвий і творчий шлях Д. Павличка. Збірки поезій і казок для дітей («Звернення», «Мрія», «Золотий олень», «Дядько Доц», «Де найкраще місце на землі», «Обруч», «Смерічка», «Плесо», «Калачі», «Осінь», «Нічний гість» тощо).

Життя і творчість В.Симоненка. Поезія та віршовані казки письменника для дітей («Грудочка землі», «Лебеді материнства» («Виростеш ти сину...»), «Снігу, снігу сиплеться довкола», «Засівна»; віршовані казки для малечі «Цар Плаксій та Лоскотон», «Подорож у країну Навпаки»).

Життєвий і творчий шлях Л. Костенко. Збірка творів для наймолодших читачів «Бузиновий цар». Виховне та освітнє значення творів українських поетів II половини ХХ ст. для дітей.

Тема 12. Українська література для дітей кінця ХХ - початку ХХІ ст.

Поет і педагог С.Жупанин. Тематичне багатство творів поета для найменших читачів («Помідорчик», «Колосочки», «Сонячні зайчики», «Журавлик», «Перукар». Збірки «Зорі над Карпатами», «Променисті колоски», «Лісові годинники»). Казка «Подорожник».

Твори М.Сингаївського у дитячому читанні. Виховне та освітнє значення творів письменника для дітей. Вірші «Як ходила гуска жати», «Ведмідь малює», «Сливка», «Вересень», «Гречана каша», «Садівник», «Мати-Україна», «Спитала мати в сонця...», «Квіти пам'яті», «Марічка і звичка», «Не хочу», «Садівник». Збірки віршів для дітей «Стежка до криниці», «Метелик у портфелі», «Листи до всіх». Оповідання та казки М.Сингаївського для дітей дошкільного віку («Про їжакову книжку», «Звідки в їжака колючки», «Їжачок-співачок», «Їжачок і струмок», «Їжачок-помічник», «Як їжачок над лугом літав» та інші твори).

Твори Катерини Перелісної для дитячого читання (вірші «Тупу, тупу, тупенята», «Дибудибудибки», «Курка і курчатка», «Дощик», «Для потішечки», «До річки», «Черевички», «Талюся», «У маленької онучки», «Маленька», «Проворні», «До садочка», «Сестрички», «Швачка», «Поспішайте, любі діти», «Для вас», «Моя сопілка», «Ковзани», «Теплий дощик», «Ой ти сонечко», «Вітер», «Зимонька», «Сніжок», «Польова мишка», «Переляк», «Равлик», «Ящірка», «Бджілка», «Метелик», «Сорока», «Чапля», «Яблучка», «Грушка», «Пролісок», «Шипшина», «Горішки», «Бузок», «Кульбаби», «Мак», «Чебрець», «Не забудь!», «Дзвіночки», «Сунічки», «Хто я?», «Золота осінь», «Осінні танці», «Писанка»; оповідання «Довгоніс»).

Тематичне розмаїття творів Ігоря Січовика (вірші «Виховані діти», «Хвалько», «Є у мене вірний друг», «Іграшки», «Страшний вовк», «Півникова пригода», «Черепашка», «Вуж», «Огірок», «Цибуля», «Реп'яшок», «Листопад», «Загадкова підкова», «Земля», «Дніпро», «Колискова від журавлика», «Приблуда», «Павук», «Грамотій», «Редиска», «Незвичайна машина», «Новорічне привітання») оповідання «Хліб чи халва?»).

Творчість Р. Завадовича для дошкільнят. Вірші письменника «Вмиєм, діти, личка!», «Лялечка», «Песик і киця», «Листопад», «Великодні гості», «Українська

мова», «Радість України», «Наша коломийка», «Я Шевченка поважаю», «Українські діти», «Бабусина квітка», «Ярослав Мудрий», «Наша книжка», «Мій тато», «Малі моряки», «День подарунків», «Колядники», «Про весну-господиню». Оповідання «Ната». Казки «Як кущик і павучок віддячилися мишці».

Казки І. Андрусяка, Б. Харчука та ін. – прекрасна сторінка дитячої літератури.

Тема 13. Література рідного краю для дітей

Яків Щоголев, Павло Грабовський, Олександр Олесь про рідний край.

Гуманізм Остапа Вишні в розкритті природоохоронної теми.

Валентин Бичко і літературні збірки «П'ять казок», «Веселі школярі», «Лісова перепустка».

3. Рекомендована література

Базова

1. Богданець-Білоskalенко Н. І. Дитяча література. Твори українських письменників II половини ХХ ст. – початку ХХІ ст. : навчальний посібник / Н. І. Богданець-Білоskalенко. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2011. – 480 с.

2. Богданець-Білоskalенко Н. І. Українська дитяча література. Маловідомі твори українських дитячих письменників II половини ХІХ ст. – I половини ХХ ст. : навчальний посібник / Н. І. Богданець-Білоskalенко. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2009. – 280 с.

3. Літературознавчий словник-довідник / За ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. – К. : ВЦ «Академія», 2007. – 752 с.

Допоміжна

1. Аксьонова Л. В. Чарівний барвінок / Л. В. Аксьонова, В. Т. Гридінна. – Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО», 2009. – 512 с.

2. Антологія літератури Сумщини / Упоряд. О. П. Столбіна. – Суми : Слобожанщина, 1995. – 233 с.

3. Антологія української літератури для дітей. У 3-х томах. – К. : Веселка, 1984.

4. Арзамасцева І. Н. Детская література : [учебник для студ. высш. пед. учеб. заведений] / І. Н. Арзамасцева, С. А. Николаева. — 5-е год., стер. – М. : Издательский центр «Академия», 2008. – 576 с.

5. Білецький Д. М. Дитяча література / Д. М. Білецький, Ф. Х. Гурвич, І. М. Проценко та ін. – К. : Рад. школа, 1967. – 543 с.

6. Веселка: антологія української літератури для дітей : у 3 т.] / упоряд., біогр. нариси Б. І. Чайковського; передм. М. Г. Жулинського. – К. : Веселка, 1985.

7. Волочай В. Г. Навчально-методичний комплекс для диференційованого навчання з «Дитячої літератури з основами літературознавства» / В. Г. Волочай. – Вінниця : Діло, 2006. – 214 с.

8. Галич О. Теорія літератури / О. Галич, В. Назарець, Є. Васильєв. – К. : Либідь, 2001. – 487 с.

9. Грицай М. С. Українська народнопоетична творчість / М. С. Грицай. – К., 1989.

10. Гурвич Ф. Х. Українська дитяча література : [хрестоматія критичних матеріалів] / Ф. Х. Гурвич, В. С. Савенко. – К. : Рад. школа, 1969. – 351 с.

11. Детская література : Учебник / Е. Е.Зубарева, В. К.Сигов, И. Д.Скрипкина и др. / Под ред. Е. Е. Зубаревой. – М. : Издательский центр «Академия», 2004.
12. Детская литература: Учебное пособие / В. П. Аникин, В. В. Агеносов, И. З.Ганкина и др.; Под ред. Е. Е. Зубаревой. – 2-е год., перераб. и доп. – М. : Просвещение, 1985.
13. Довженок Г. В. Український дитячий фольклор / Г. В. Довженок. – К. : Наукова думка, 1981.
14. Допитливим чомучкам : Книга для читання дітям п'ятого року життя / А. А. Ємець та ін.; заг. ред. О. В.Джежей. – Х. : Вид. група «Основа», 2007.
15. Закувала зозуленька. Антологія української народної творчості. – К. : Веселка, 1989.
16. Зарубежная детская литература / Под ред. И. Чернявской. – М. : Просвещение, 1992.
17. Звичайне і незвичайні / уклад. О. Списа. – Донецьк : ІГО, 2007. – 207 с.
18. Історія української літератури кінця ХІХ – початку ХХ століття / За ред. П. П. Хропка. – К. : Вища школа, 1991. – 512 с.
19. Історія української літератури ХІХ ст. / За ред. М. Яценка. – К. : Либідь, 1995.
20. Історія української літератури ХХ ст. У двох книгах / За ред. П. Дончика. – К. : Либідь, 1998.
21. Калинова сопілка. Антологія української народної творчості: казки, легенди, перекази, оповідання. – К. : Веселка, 1989. – 615 с.
22. Калуська Л. Дивокрай. У 2-х книгах / Л. Калуська. – Тернопіль, 2007.
23. Кіліченко Л. М. Українська дитяча література / Л. М. Кіліченко, П. Я. Лещенко, І. М. Процент. – К. : Вища школа, 1979.
24. Книга для читання у дитячому садку / Ред.-упор. О. А. Кузнецова. – Д. : Сталкер, 2002. – 320 с.
25. Літературознавчий словник-довідник / Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів. – К. : ВЦ «Академія», 2005. – 752 с.
26. Майбутнім першокласникам : Книга для читання дітям шостого року життя /А. А.Ємець та ін.; Заг. ред. О. В. Джежей. – Х. : Вид. група «Основа», 2007. – 320 с.
27. Малютам-дошкільнятам : Книга для читання дітям четвертого року життя /А. А. Ємець та ін.; Заг. ред. О. В. Джежей. – Х. : Вид. група «Основа», 2007. – 176 с.
28. Минералова И. Г. Детская література : учебное пособие / И. Г. Минералова. – М., 2007.
29. Новальська Т. Читання в Україні в новому столітті / Т. Новальська // Вісник книжкової палата. – 2002. – №12. – С. 21-24.
30. Огар Е. Українська дитяча книжка: сучасний стан і перспективи // Діалог культур: Україна у світовому контексті: Мистецтво і освіта: Зб.наук. праць / Упоряд. і відп. ред. С. О. Черепанова. – Львів : Каменяр, 1998. – Вип.3. – С.308-313.
31. Папуша О. Дитяча література як маргінес літературознавчої теорії: до проблеми конституювання об'єктів наукового дискурсу/ О. Папуша // Слово і час. – 2004. – №12. – С. 20-26.
32. Українська дитяча література : Хрестоматія критичних матеріалів. – К. : Вища школа, 1969.

33. Українська дитяча література : [хрестоматія] / вступ, ст. та упорядкув. Л. П. Козачок. – К. : Вища школа, 2009. – 519 с.
34. Українська дитяча література : [хрестоматія] / вступ, ст. та упорядкув.: І. Л. Луценко, А. М. Подолинний, Б. И. Чайковський. – К. : Вища школа, 1992.— 286 с.
35. Український фольклор : Хрестоматія /За ред. О. Брициної. – К. : Освіта, 1997.
36. Українські традиції і звичаї / авт.-упорядн. В. М. Складенко, А. С. Шуклінова, В. В. Сядро; худ. В. М. Юденков, Л. Д. Киркач-Осипова. – Харків : Фоліо, 2007. – 318 с. – (Дитяча енциклопедія).
37. Хрестоматія з української літератури / Укладачі І. І. Жебка, М. В. Жебка. – К. : Наукова думка, 1997.

4. Інформаційні ресурси

1. Закон України «Про дошкільну освіту» // www.mon.gov.ua/img/zstored/files/zakon_zso.doc
2. Базовий компонент дошкільної освіти // mon.gov.ua/images/files/doshkilnacerednya/.../bazov-komponent.doc
3. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі». // Упор. О.Л. Кононко. – К. : Світоч, 2014. – // <http://www.mon.gov.ua>
5. Електронний репозиторій публікацій професорсько-викладацького колективу Київського університету імені Бориса Грінченка <http://kubg.edu.ua/2012-08-15-10-06-19.html>
6. Ящур В. М. Бібліографічний покажчик літератури для дітей. ХХІ ст. /В.М.Ящур [Електронний ресурс] // Бібліографічний покажчик. – 2009. – №3. – С.37. – Режим доступу до каталогів: <http://www.ua.catalog.2009.literature>.
7. <http://www.chl.kiev.ua/>- веб-сайт Національної бібліотеки України для дітей.

- 4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік**
- 5. Засоби діагностики успішності навчання: тестування**

**МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Кафедра дошкільної освіти

**РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ
ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА**

За напрямом 6.010101 Дошкільна освіта

Спеціальність _____

Автори:

Доцент Кардаш І.М.

Затверджено на засіданні кафедри від «28» серпня 2017 р.

Миколаїв 2017-2018

Робоча програма навчальної дисципліни **Дитяча література** для студентів ОКР
«бакалавр» за напрямом підготовки 6.010101 Дошкільна освіта

Розробник: Кардаш Ірина Миколаївна, доцент кафедри дошкільної освіти, доктор філософії в галузі освіти _____ (Кардаш І. М.)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри дошкільної освіти

Протокол № 14 від «28» серпня 2017 р.

Завідувач кафедри _____ (Трифоновна О. С.)

«28» серпня 2017 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		<i>денна форма навчання</i>
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 0101 Педагогічні науки	Нормативна
	Напрямок підготовки 6.010101 Дошкільна освіта.	
Індивідуальне науково-дослідне завдання –	Спеціальність: 6.010101 Дошкільна освіта	<i>Рік підготовки:</i>
Загальна кількість годин – 90		4-й
		<i>Семестр</i>
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 60		7-й
		<i>Лекції</i>
		10
		<i>Практичні, семінарські</i>
	20	
	<i>Лабораторні</i>	
-		
<i>Самостійна робота</i>		
60		
Вид контролю: іспит		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 90 год.: 30 год. – аудиторні заняття, 60 год. – самостійна робота (33% /67%).

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: ознайомити студентів з ідейно-естетичним багатством художніх творів-зразків української та зарубіжної літератури, що входять у коло читання дітей дошкільного віку, озброїти майбутніх вміннями та навичками виразного читання дитячих творів.

Основними завданнями дисципліни є:

- ознайомити студентів із зразками дитячої літератури, які ввійшли до золотої скарбниці вітчизняної та світової літератури;
- дати уявлення про українську дитячу літературу в сучасному розумінні.
- розширити уявлення студентів про місце і значення дитячої літератури у вихованні та формуванні особистості дитини;
- сприяти розвитку у них умінь і навичок самостійно аналізувати і правильно визначати ідейно-композиційний зміст дитячих творів, їх значення для виховання дітей;
- сприяти розвитку у студентів умінь розкривати науково-педагогічні основи творів, створених для дітей; визначати роль і місце книги в розумовому розвитку дітей, їх моральному та естетичному вихованні;
- сприяти розвитку творчих здібностей студентів, формувати в них вміння працювати самостійно з дитячою книгою;
- формувати у студентів вміння виховувати у дітей любов до книги, до читання їх дітям дошкільних закладів;
- сприяти розвитку і вдосконаленню в них навичок виразного читання поетичних і прозових творів дитячої літератури.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

- здатність до узагальнення, сприйняття інформації, володіння культурою мислення, аналізу, сприйняття інформації;
- здатність до саморозвитку, підвищення кваліфікації, оволодіння педагогічною майстерністю;
- здатність усвідомлювати соціальну значущість своєї майбутньої професії, володіти високою мотивацією до виконання професійної діяльності в ДНЗ;
- здатність цілеспрямовано і ефективно реалізовувати сучасні технології виховання дітей;
- здатність дотримуватись професійно-етичних умов в процесі здійснення професійної діяльності;

II. Фахові:

- здатність до повноцінного сприйняття літератури як мистецтва слова, розвиток і вдосконалення умінь і навичок аналізу творів дитячої літератури з художнього та виховного поглядів та з погляду їх значущості у формуванні особистості дитини;
- здатність самостійно аналізувати твори дитячої літератури, вміти правильно добирати та оцінювати їх, інтерпретувати та використовувати художні твори у практиці дошкільного навчання і виховання;
- здатність розуміти виховне і пізнавальне значення кожного твору, щоб за допомогою художнього слова розширити світогляд дітей, розвивати їхню ерудицію, естетичні смаки, фантазію, творчі здібності, читацькі інтереси;

- здатність засвоювати знання з основ теорії літератури, особливо таких важливих теоретичних питань, як жанр, тема, ідея художнього твору, його композиція і сюжет, система образів, мовно-художні особливості творчості українських дитячих письменників (у створенні нових образів, у розвитку жанрів, тем, мотивів тощо);
- здатність аналізувати основні тенденції літературного процесу в Україні; простежувати ідейно-художню специфіку творчості дитячих письменників; використовувати здобутки сучасної дитячої літератури;
- здатність бути готовим до реалізації набутих знань в практичній діяльності в дошкільних навчальних закладах;
- здатність до створення соціально і психологічно сприятливого середовища в дошкільних навчальних закладах;
- здатність цілеспрямовано і ефективно реалізовувати сучасні технології в навчально-виховному процесі дошкільного навчального закладу;
- здатність використовувати різні форми організації навчальної діяльності дітей у ДНЗ, враховуючи потреби, інтереси, попередній досвід дитини;
- здатність набувати в процесі навчання професійної майстерності організаційно-методичних навичок, вміння творчо використовувати отримані знання в практиці навчання і виховання дітей дошкільного віку;
- здатність вивчати новинки мистецької психолого-педагогічної та методичної літератури, кращий педагогічний досвід в галузі художньо-естетичного виховання дітей дошкільного віку і впроваджувати їх у власну педагогічну діяльність для забезпечення перспективності росту власної професійної майстерності;
- здатність формувати у дітей мовленнєві навички, досвід мовленнєвої взаємодії з дорослими і однолітками;
- здатність виховувати в дітей шанобливе ставлення до рідної мови, книги, культури мовленнєвого спілкування;
- готовність представляти результати дослідження у формах звітів, рефератів, публікацій та публічних обговорень;
- здатність здійснювати самостійне педагогічне міні-дослідження і презентувати його у вигляді доповіді, статті, тез виступу чи методичного проекту.

Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Дитяча література як складова частина художньої літератури

Тема 1. Дитяча література як складова частина художньої літератури

Поняття «художня література», «дитяча література», «література для дітей дошкільного віку». Дитяча література як складова частина художньої літератури. Специфічні особливості дитячої літератури. Зміст і обсяг курсу. Основи теорії літератури (тема, ідея, сюжет, композиція, образна система тощо).

Тема 2. Народнопоетична творчість для дітей

Поняття про дитячий фольклор, специфіку його творення, жанри. Наукова класифікація дитячого фольклору. Поетична творчість для дітей, види народних пісень, їх характеристика. Малі фольклорні жанри (загадки, прислів'я, приказки, лічилки, скоромовки та ін.). Українські народні казки: визначення, класифікація, жанрові особливості.

Тема 3. Зарубіжна література в дитячому читанні

Зарубіжна література в дитячому читанні. Арабські казки «Тисяча і однієї ночі». Французька літературна казка. Твори Ш. Перро для дітей («Червона Шапочка», «Кіт у чоботях», «Хлопчик-мізинчик» «Зачарована красуня», «Попелюшка, або кришталевий черевичок»). Фольклорна основа. Захоплюючі сюжети, яскраві образи, стиль і мова казок.

Німецькі літературні казки братів Грімм («Бременські музиканти», «Казка про рибалку та його дружину», «Вовк та семеро козенят», «Шість лебедів», «Попелюшка», «Горщик каші», «Мішок хитроців»). Багатство змісту, відображення народного життя, мрій про краще майбутнє в казках. Уславлення працьовитості, охайності, кмітливості. Гумор і сатира як засіб створення комічного.

Казки Г.Андерсена в дитячому читанні («Гидке каченя», «Соловей», «Дюймовочка», «Непохитний олов'яний солдатик», «Снігова королева», «Свинопас», «Принцеса на горошині», «Дикі лебеді», «Русалонька»), їх виховне значення.

Кредит 2. Дитяча література ХІХ століття

Тема 4. Творчість Л. Толстого, М. Некрасова та А. Чехова в дитячому читанні

Казки О. Пушкіна як прояв геніальності поета («Казка про золотого півника», «Казка про рибалку та рибку», «Казка про царя Салтана», «Казка про попа і його робітника Балду» та інші).

П. Єршов для дітей (Казка «Горбоконик»).

Педагогічні мотиви казок А. Погорельського, В. Одоєвського.

Педагогічні погляди Л. Толстого. Зв'язок літературної творчості письменника для дітей з педагогічною діяльністю. Діти в оповіданнях Л. Толстого «Филиппок», «Косточка», «Котенок», «Подкидьш», «Двое товарищей» та ін. Оповідання про тварин («Булька», «Лев и собачка», «Булька и кабан», «Черепаха», «Орел», «Лебеди», «Пожарные собаки», «Птички», «Хотел ворон пить». Казка «Три медведя». Твори Л. Толстого для наймолодших «Деду стало грустно», «У Груни не было грушки», «Слушай меня», «У Розки были собачата», «Отец и сыновья».

Педагогічні ідеї А. Чехова. Оповідання письменника про дітей і для дітей «Детвора», «Событие», «Мальчики», «Гриша»).

Твори М. Некрасова в колі дитячого читання («Дед Мазай и зайцы»).

Тема 5. Українська дитяча література ХІХ ст

Загальна характеристика української дитячої літератури ХІХ століття.

Творчість Т. Шевченка. Погляди великого українського поета на освіту й виховання молодого покоління. Пейзажна лірика Т. Шевченка («Гече вода з-під явора», «Ой, діброво, темний гаю», «Дивлюсь, аж світає», «Реве та стогне Дніпр широкий»). Картини природи і родинного побуту у віршах «Садок вишневий коло хати», «І досі сниться під горою», «Весна», «Встала весна», «Зацвіла в долині», «Не цурайтесь!», «Вечір», «Село!», «І серце одпочине»).

Участь Л.І. Глібова у створенні дитячої літератури. Тісний зв'язок його творчості з педагогічною діяльністю. Байки Л. Глібова у дитячому читанні («Вовк та Ягня», «Щука», «Коник-стрибунець», «Лисиця-жалібниця», «Музики»). Ліричні вірші Л. Глібова («Веснянка», «Щедрівка», «Зимня пісенька», «Книжка», «Бджілка», «Ясне сонечко», «Квіткове весілля»). Жанрова специфіка, широке використання народної поезики, вміння автора у простій і доступній для дітей формі змінювати навколишнє оточення.

Виховне та освітнє значення творів Т. Шевченка та Л.Глібова для дітей.

Тема 6. Творчість Олени Пчілки та Лесі Українки

Життєвий і творчий шлях Олени Пчілки (Ольги Драгоманової-Косач). Внесок письменниці у розвиток дитячої літератури. Жанрова різноманітність творів: вірші письменниці про дітей («Маленька українка», «Снігова баба», «Котик-мурчик», «З гринджолятами», «Вертаються школярики», «Школяр на виїзді», «Вишеньки-сережки», «Сестричка і братик», «Пісенька» тощо), пейзажні поезії О.Пчілки («Весна-красна», «Весняні квіти», «Як швидко літо проминуло», «До діточок», «Діточкам», «Змінилося все»), вірші про тварин («Замислений котик», «Тямуший котик», «Мудра кицька», «Співати», «Метелик»); казки О.Пчілки «Мишача рада», «Журавель та Чапля», «Казочка про Коржика». Байка «Котова наука»; оповідання письменниці про дітей («Сніг», «Сосонка», «Хлопчик та ведмідь», «Збентежена вечеря»); сміховинки («Злодій», «Незагублений чайник», «Роботящий син», «Сміховинка», «У школі», «Приповістка про хліб» тощо).

Тематичне і жанрове розмаїття творів Лесі Українки. Поезія («Як дитиною, бувало...», «Мамо, іде вже зима», «Вишеньки», «Літо краснеє минуло», «Тиша морська», «На зеленому горбочку») та казки («Біда навчить», «Лілея») Лесі Українки в дитячому читанні, їх дидактичне значення.

Виховне та освітнє значення творів Олени Пчілки та Лесі Українки.

Тема 7. Українська дитяча література кінця ХІХ - початку ХХ ст.

Участь великого педагога К.Ушинського у створенні літератури для дітей. Твори К.Ушинського для наймолодших читачів, їх повчальний характер («Козлята и вол», «Бишка», «Петух с семьей», «Чужое лицо», «Пчела на разведке», «Дети в роще», «Четыре желания», «Как рубашка в поле выросла», «Умей подождать»).

Педагогічна діяльність Івана Франка. Відображення вимог до дитячої літератури і дитячого читання у статтях «Жінка – мати» (розділ «Лектура для дітей»), «Байка про байку». Ідейно-тематичне і жанрове багатство творів Івана Франка для дітей. Вірші І.Франка для дітей дошкільного віку «Киця», «Коваль», «На підгір'ї», «Надійшла весна», «Гримить», «Маленька хмарка», «Полудень». Майстерне змалювання психології малої дитини в автобіографічних оповіданнях І.Франка «Малий Мирон», «У кузні», «Мій злочин», «Микитичів дуб». Казки І.Франка для дітей «Ріпка», «Лисичка і рак», «Заєць і їжак», «Лисичка і журавель». Дидактична і виховна спрямованість казок І.Франка. Цикл «Коли ще звірі говорили».

Зв'язок творчості М.Коцюбинського для дітей з його педагогічним досвідом. Оповідання («Харитя», «Ялинка») та казки письменника («Про двох цапків», «Дві кізочки», «Івасик і Тарасик», «Десять робітників», «Брати-місяці»), їх значення в моральному вихованні дітей.

Педагогічна діяльність Бориса Грінченка. Оповідання письменника для дітей «Мудра кицька», «Собака гріється», «Кицька грає», «Риби приютюють», «Добра наука», «Як тигра лікували», «Кішка та папуга», «Розумна вівця», «Звірі дякують лікарям за поміч», «Собака рятує хазяїна». Дидактична спрямованість казок Б.Грінченка («Зайці та жаби», «Два Морози», «Сірко», «Три бажання», «Дівчинка Леся» та ін.).

Тематичне багатство творів Степана Васильченка для дітей («Неслухняний глечик», «Мандрівка з чумаками» тощо).

Тематичне і жанрове розмаїття поетичних творів Олександра Олеся для дітей («Білі гуси летять над луками», «Щиглик», «Ялинка», «Ліс восени», «Колискова»,

«Спи, дитиночко кохана», «О моя дитино», «Все навколо зеленіє», «Пісня», «Два хлопчики на ставочку», «Давно вже літечко пройшло», «Зима», «На Різдво горить ялинка», «Весна, весна!», «Радійте дітки», «Степ», «Вовчєня», «Жаби», «Рак-рибалка», «Зайчик і жабка», «Пташка», «Киця», «Дощик», «Метелики», «Гусятник», «Конвалія», «Дві зіроньки», «Хвалилася дівчина», «У нашого хлоп'ятонька», «Ой не сійте, сніги», «В лебединій зграї», «Веснянка», «Рідна мова в рідній школі», «Пролісок» тощо).

Освітнє та виховнє значєння творів І.Франка, М.Коцюбинського, Б. Грінченка та О.Олеся.

Кредит 3. Дитяча література ХХ - поч. ХХІ ст.

Тема 8. Творчість К. Чуковського, С. Маршака, А. Барто та С. Михалкова

Літературна діяльність К. Чуковського в галузі дитячої літератури. Узагальнення поглядів на дитячу літературу в книзі «От двух до п'яти». Літературні казки К. Чуковського, їх дидактичне спрямування («Айболит», «Мойдодыр», «Федорино горе», «Муха-Цокотуха», «Тараканище», «Телефон», «Топтыгин и лиса», «Бармалей», «Краденое солнце», «Приключения Бибигона», «Крокодил»).

Тематичне і жанрове багатство творів С.Маршака для дітей. Тематична спрямованість лірики письменника («Хороший день», «Друзья-товарищи», «Покатилось, покатилось Олино колечко...», «Мяч», «Усатый-полосатый», «Чего боялся Петя?», «Вот такой рассеяный», «Рассказ о неизвестном герое», зб. «Разноцветная книга», «Детки в клетке», «Из лесной книги»). Сатиричні твори письменника («Мастер-ломастер», «Кот и лодыри», «Четыре глаза», «Книжка про книжки», «Басенка о Васеньке», «Угомон», «Ежели вы вежливы»), зб. «Веселые приключения», «Где тут Петя, где Сережа?», «Мороженое». Фольклор у творчості С. Маршака. Казки «Терем-теремок», «Кошкин дом», «Петрушка-иностранец», «Сказка про козла», «Старуха, дверь закрой», «Двенадцать месяцев», «Новогодняя сказка», «Сказка о дурной мышe», «Сказка о умной мышe». Використання елементів народної поезики

Літературна діяльність А. Барто в галузі дитячої літератури. Жанрова і тематична різноманітність творів А.Барто. Вірші для дітей молодшого дошкільного віку «Медведь», «Лошадка», «Мячик», «Солнышко», «Помощница», «Девочка-замазура». Вірші А.Барто для дитячого читання «Снегирь», «Мечтатель», «Пугач», «Но поймите и меня», «Обида», «Я выросла», «Звонки», «Чтоделать с Алексеем?», «Сережа учит уроки», «Муха», «Егосемья». Гумор і сатира в творах «Очки», «Есть такие пальчики», «Мальчик на оборот». Цикли віршів «Игрушки», «Машенька», «Машенька кастет», «Младший брат». Тонка спостережливість поезики, досконале знання особливостей маленьких дітей. Теплий гумор, почуття материнської ніжності у цих творах.

С.Михалков – поет з країни дитинства. Жанрове і тематичне розмаїття творів С.Михалкова для наймолодших читачів. Майстерне відображення дитячої психології, розмовної мови у творі «А что у вас?». Гумористичні та сатиричні вірші С.Михалкова («Дядя Степа», «Про мимозу», «Бараны», «Мы с другом», «Фома», «Тридцать шесть и пять», «Сашина каша», «Всадник»). Казки «Как старик корову продавал», «Мороз и Морозец», «Как Медведь трубку нашел», «Зайка-Зазнайка», «Три поросенка». Байки С.Михалкова в дитячому читанні («Заец и черепаха», «Слон-живописец», «Ромашка и Роза», «Полкан и Шавка»).

Тема природи у творчості М.Пришвіна та В.Біанкі. Екологічне виховання дошкільнят засобами художнього слова.

Тема 9. Новітня українська література для дітей ХХ ст. Творчість Наталії Забіли, Оксани Іваненко, Марійки Підгірянки та Марії Познанської для дітей

Розвиток літератури для дітей у ХХ столітті.

Життєвий і творчий шлях Н. Забіли. Жанрова різноманітність творів письменниці для дітей. Поетичні твори Н. Забіли для наймолодших читачів «Ладки, ладоньки, ладусі», «Ой чук, чуки», «Курочка», «Кульбаба», «Пісенька», «Сорока-білобока». Тема раннього дитинства в творчості Н.Забіли («Ясочина книжка», «Про дівчинку Маринку», «Катруся велика», «Катруся і Павлусь», «Ми із братиком», «Про дівчинку, яка нічого не їла», «Марина Дмитрівна», «Скільки нас?», «Мамине свято», «У космосі», «Барвінок», «Гусінь»). Розуміння письменницею дитячої душі. Цикл «Навесні та влітку», «Восени та взимку», «Проліски», «Прогулянка до лісу», «Дванадцять місяців», «Казки лісової кринички». Майстерність письменниці у змалюванні краси і багатств природи. Вірші «Метелик», «Равлик», «На зеленому моріжку», «Жовтень», «Зима», «Наша ялинка». Пізнавальне та естетичне значення віршів про природу. Оповідання Н.Забіли для наймолодших слухачів «І в Ясочки є грядка», «Ластівки», «Олівець-малювець», «Ясочин садок», «Ведмедикова хата», «Древній Київ». Переказ народних казок – збірка «Під дубом зеленим», «Прабабині казки». Щедре використання сюжетів та образів дитячого фольклору. «Весела абетка», «Веселий рахунок» – енциклопедія для маленьких дітей.

Творчість Оксани Іваненко для дітей. Казки письменниці про дітей («Що Ромко їв?», «Няв-няв», «Кульбабка», «Бурулька», «На добраніч», «Сандалики, повна скорість», «Великі очі», «Чудесна квітка»). Казка «Галочка».

Життєвий і творчий шлях Марійки Підгірянки. Тематичне розмаїття творів поетеси для наймолодших читачів («Їде віз з гори в долину», «Мій дідусь старенький», «Моя мама», «Де нам наймиліше». Збірка «Безконечні казочки». Зв'язок із фольклором, щедре використання народних традицій. Загадки поетеси для дітей. Значення їх у розвитку підростаючої особистості.

Життєвий і творчий шлях Марії Познанської. Збірка віршів Марії Познанської «Мій квітник». Тематичне багатство поезій для найменших читачів «Ой котикучоточку», «Коза», «Корівка», «Моя ляля», «Здрастуй, сонечко», «Сніг іде», «Новачок Тарас», «Коли киця любить, коли сердиться», «Півень», «Зайчики», «Здрастуй, хлопчику маленький!», «Права ж, мамо, я великий?», «Вітер», «Горобина», «Лютий», «Конвалія», «Моїй мамі», «Журавлі летять», «Ромашка», (відображення безмежної любові до рідної матері, тема природи, зміни пір року та ін.). Відображення теми любові до праці у збірці «Про золоті руки». Пізнавальне та виховне значення поезій для дітей.

Тема 10. Українська проза для дітей II полонини ХХ століття. Творчість В.Сухомлинського, В.Кави та В. Чухліба

Життєвий і творчий шлях В. Сухомлинського. Жанрова і тематична різноманітність творів письменника (оповідання, казки тощо). Оповідання «Ледача подушка», «Петрик, собака і кошеня», «Конвалія в саду», «Хто свічки засвітив?», «Я вирощу внучку, дідусю», «А хто ж вам казку розповідає, бабусю?», «Втрачений день», «Кмітливий скляр», «Хлопчик і сніжинка», «Щоб метелик не поколовся», «Через потік», «Лялька під дощем», «Як котові сало соромно», «Як синичка будить мене», «Дуб під вікном», «Камінь», «Як Сергійко навчився жаліти», «Сиві волосинки», «Як

Микола став хоробрим», «Райдуга в бурульці», «Через потік», «Найкрасивіше і найбрудніше», «Чому заплакав Метрик», «Красиві слова і красиве діло», «Пурпурова квітка», «Скільки ж ранків я проспав!», «Безрідний дятел», «Краса, натхнення, радість і таємниця». Казки В.Сухомлинського «Сьома дочка», «Фіалка і бджілка», «Зайчик і місяць», «Пелюстка і квітка», «Для чого півневі гребінець», «Їжачок і світлячок», «Два метелики», «Найгарніша мама», «Велике і мале», «Жаба, що співала по журавлиному», «Як починається осінь», «Як зайчик грівся взимку проти місяця», «Зайчик і горобина», «Шпак прилетів», «Флейта і вітер».

Твори Віктора Кави для дітей («Юля», «Добраніч, мамочко!», «Гроза над луками», «Мені не страшно», «Він живий!», «Вітя на вулиці», «Я і мій телевізор» та ін.).

Твори Василя Чухліба у дитячому читанні. Оповідання «Як сонце сходить», «Брилик», «Голубий дощик», «Чи далеко до осені», «Велика сила», «Обруч».

Виховне та освітнє значення творів українських прозаїків II половини ХХ століття.

Тема 11. Українська дитяча поезія II половини ХХ століття

Тематика творів Платона Воронька для дітей. Збірки «Читаночка», «Малютам – соколятам», «Сніжна зіронька горить», «Облітав журавель», «До нас наближаються зорі», «Колисанки», «Всім по сім». Актуальність тематики віршів. Змалювання картин дитинства, праці («Ходить сон», «Доня хоче спати», «Кіт не знав», «Кіт у чоботях», «Друзьки», «Чому чапля стоїть на одній нозі», «Хвіст», «Дід Мороз несе мішок», «Муха-звір», «В лісі є зелена хата», «Зайчика злякались», «Їжачок-хитрячок», «Є у мене киця Мурка», «Ніколи не хвались», «Кожушок», «Липка», «Казка про рукавичку», «Чобітки», «Каша, аби не наша», «Наша мама», «Гра у сніжки», «Гість», «Дід Мороз і Весна», «Найкращі вісті», «Як багато знаю я», «Кошеня», «Помагай», «У нас зробили дощ», «Поливала я порічки», «А у нас ростиме ліс», «Оленка маленька», «Картина» тощо). Майстерність поетичних мініатюр. Казки П.Воронька («Чотири вітри», «Спір», «Цап-забіяка», «Лісовий гомін», «Лісова казка», «Нехо-Него», «Казка про сніжину-краплину», «Казка про незвичайні покупки» тощо). Використання фольклорних традицій. Образність, гумор, дотепність.

Тематичне розмаїття творів Грицька Бойка для наймолодших читачів («Хлюп, хлюп, водиченько», «Малю-немовля», «Бублики», «Морозець, морозець...», «Дощик, дощик...», «Ясне сонечко не гріє», «Перші крапельки весни», «Сонечко», «Ти не бійся, Милочко», «Перу, перу платтячко», «Люда милитись не хоче», «Я вже велика дівчинка», «Майбутній адмірал», «Вишенька», «Сіяв півничок горох», «Качечка», «Ведмедики», «Зайчик», «Кізоньки-брикалочки», «Білочка», «Козуля», «Гуси-гусенята», «Побігайчик», «У слона болить нога»). Вірші Г. Бойка («Коник», «А ми шпаківні будували», «Дятел», «Соловейко», «Посадила я берізку», «На санчатах», «Зимова пісенька», «Для мами», «Де п'ятий», «Здоровим будь!», «Я вже велика дівчинка», «Де носовичок?», «Розкажи про себе», «Кажани», «Шуліка», «Коло моря», «День такий знаменний», «Зелена аптека», «Отакий у мене ніс», «Вереда»).

Життєвий і творчий шлях Д. Павличка. Збірки поезій і казок для дітей («Звернення», «Мрія», «Золотий олень», «Дядько Дощ», «Де найкраще місце на землі», «Обруч», «Смерічка», «Плесо», «Калачі», «Осінь», «Нічний гість» тощо).

Життя і творчість В.Симоненка. Поезія та віршовані казки письменника для дітей («Грудочка землі», «Лебеді материнства» («Виростеш ти сину...»), «Снігу, снігу

сиплеться довкола», «Засівна»; віршовані казки для малечі «Цар Плаксій та Лоскотон», «Подорож у країну Навпаки»).

Життєвий і творчий шлях Л. Костенко. Збірка творів для наймолодших читачів «Бузиновий цар». Виховне та освітнє значення творів українських поетів II половини ХХ ст. для дітей.

Тема 12. Українська література для дітей кінця ХХ - початку ХХІ ст.

Поет і педагог С.Жупанин. Тематичне багатство творів поета для найменших читачів («Помідорчик», «Колосочки», «Сонячні зайчики», «Журавлик», «Перукар». Збірки «Зорі над Карпатами», «Променисті колоски», «Лісові годинники»). Казка «Подорожник».

Твори М.Сингаївського у дитячому читанні. Виховне та освітнє значення творів письменника для дітей. Вірші «Як ходила гуска жати», «Ведмідь малює», «Сливка», «Вересень», «Гречана каша», «Садівник», «Мати-Україна», «Спитала мати в сонця...», «Квіти пам'яті», «Марічка і звичка», «Не хочу», «Садівник». Збірки віршів для дітей «Стежка до криниці», «Метелик у портфелі», «Листи до всіх». Оповідання та казки М.Сингаївського для дітей дошкільного віку («Про їжачову книжку», «Звідки в їжака колючки», «Їжачок-співачок», «Їжачок і струмок», «Їжачок-помічник», «Як їжачок над лугом літав» та інші твори).

Твори Катерини Перелісної для дитячого читання (вірші «Тупу, тупу, тупенята», «Дибубу-дибубу-дибки», «Курка і курчатка», «Дощик», «Для потішечки», «До річки», «Черевички», «Талюся», «У маленької онучки», «Маленька», «Проворні», «До садочка», «Сестрички», «Швачка», «Поспішайте, любі діти», «Для вас», «Моя сопілка», «Ковзани», «Теплий дощик», «Ой ти сонечко», «Вітер», «Зимонька», «Сніжок», «Польова мишка», «Переляк», «Равлик», «Ящірка», «Бджілка», «Метелик», «Сорока», «Чапля», «Яблучка», «Грушка», «Пролісок», «Шипшина», «Горішки», «Бузок», «Кульбаби», «Мак», «Чебрець», «Не забудь!», «Дзвіночки», «Сунічки», «Хто я?», «Золота осінь», «Осінні танці», «Писанка»; оповідання «Довгоніс»).

Тематичне розмаїття творів Ігоря Січовика (вірші «Виховані діти», «Хвалько», «Є у мене вірний друг», «Іграшки», «Страшний вовк», «Півникова пригода», «Черепашка», «Вуж», «Огірок», «Цибуля», «Реп'яшок», «Листопад», «Загадкова підкова», «Земля», «Дніпро», «Колискова від журавлика», «Приблуда», «Павук», «Грамотій», «Редиска», «Незвичайна машина», «Новорічне привітання») оповідання «Хліб чи халва?»).

Творчість Р. Завадовича для дошкільнят. Вірші письменника «Вмиєм, діти, личка!», «Лялечка», «Песик і киця», «Листопад», «Великодні гості», «Українська мова», «Радість України», «Наша коломийка», «Я Шевченка поважаю», «Українські діти», «Бабусина квітка», «Ярослав Мудрий», «Наша книжка», «Мій тато», «Малі моряки», «День подарунків», «Колядники», «Про весну-господиню». Оповідання «Ната». Казки «Як кущик і павучок віддячилися мишці».

Казки І.Андрусяка, Б.Харчука та ін. – прекрасна сторінка дитячої літератури.

Тема 13. Література рідного краю для дітей

Яків Щоголев, Павло Грабовський, Олександр Олесь про рідний край.

Гуманізм Остапа Вишні в розкритті природоохоронної теми.

Валентин Бичко і літературні збірки «П'ять казок», «Веселі школярі», «Лісова перепустка».

Творчість М. Вінграновського для дітей.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	сп
1	2	3	4	5	6	7
Кредит 1. Дитяча література як складова частина художньої літератури						
Тема 1. Дитяча література як складова частина художньої літератури	6	2				4
Тема 2. Народнопоетична творчість для дітей	8	2	2			4
Тема 3. Зарубіжна література в дитячому читанні	6		2			4
Разом	20	4	4			12
Кредит 2. Дитяча література XIX століття						
Тема 4. Творчість Л. Толстого, М. Некрасова та А. Чехова в дитячому читанні	8					8
Тема 5. Українська дитяча література XIX ст.	8	2	2			4
Тема 6. Творчість Олени Пчілки та Лесі Українки	6		2			4
Тема 7. Українська дитяча література кінця XIX - початку XX ст.	6		2			4
Разом	28	2	6			20
Кредит 3. Дитяча література XX - поч. XXI ст.						
Тема 8. Творчість К. Чуковського, С. Маршака, А. Барто та С. Михалкова	8					8
Тема 9. Новітня українська література для дітей XX ст. Творчість Наталії Забіли, Оксани Іваненко, Марійки Підгірянки та Марії, Познанської для дітей	8	2	2			4
Тема 10. Українська проза для дітей II половини XX століття. Творчість В. Сухомлинського, В. Кави та В. Чухліба	8		2			4
Тема 11. Українська дитяча поезія II половини XX століття	6		2			4
Тема 12. Українська література для дітей кінця XX - початку XXI ст.	6	2	2			4
Тема 13. Література рідного краю для дітей	6		2			4
Разом	42	4	10			28
Усього годин:	90	10	20			60

6. Теми практичних занять

№	Назва теми	К-ть годин
	Кредит 1. Дитяча література як складова частина художньої літератури	
1	Народнопоетична творчість для дітей	2
2	Зарубіжна література у дитячому читанні	2
	Кредит 2. Дитяча література ХІХ століття	
3	Українська дитяча література ХІХ ст.	2
4	Творчість Олени Пчілки та Лесі Українки	2
5	Українська дитяча література кінця ХІХ - початку ХХ ст.	2
	Кредит 3. Дитяча література ХХ - поч. ХХІ ст.	
6	Новітня українська література для дітей ХХ ст. Творчість Наталії Забіли, Оксани Іваненко, Марійки Підгірянки та Марії, Познанської для дітей	2
7	Українська проза для дітей II полонини ХХ століття. Творчість В.Сухомлинського, В.Кави та В. Чухліба	2
8	Українська дитяча поезія II половини ХХ століття	2
9	Українська література для дітей кінця ХХ - початку ХХІ ст	2
10	Література рідного краю для дітей	2
	Разом	20

8. Самостійна робота

№	Назва теми	К-ть годин
	Кредит 1. Дитяча література як складова частина художньої літератури	
1	Дитяча література як складова частина художньої літератури	4
2	Народнопоетична творчість для дітей	4
3	Зарубіжна література у дитячому читанні	4
	Кредит 2. Дитяча література ХІХ століття	
4	Творчість Л. Толстого, М.Некрасова та А.Чехова в дитячому читанні	8
5	Українська дитяча література ХІХ ст.	4
6	Творчість Олени Пчілки та Лесі Українки	4
7	Українська дитяча література кінця ХІХ - початку ХХ ст.	4
	Кредит 3. Дитяча література ХХ - поч. ХХІ ст.	
8	Творчість К. Чуковського, С. Маршака, А. Барто та С. Михалкова	8
9	Новітня українська література для дітей ХХ ст. Творчість Наталії Забіли, Оксани Іваненко, Марійки Підгірянки та Марії, Познанської для дітей	4
10	Українська проза для дітей II полонини ХХ століття. Творчість В.Сухомлинського, В.Кави та В. Чухліба	4
11	Українська дитяча поезія II половини ХХ століття	4
12	Українська література для дітей кінця ХХ - початку ХХІ ст.	4
13	Література рідного краю для дітей	4
	Разом	60

9. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

1. Підготовка конспектів, опорних схем.
2. Підготовка рефератів.
3. Підготовка мультимедійних презентацій.
4. Підготовка конспектів інтегрованих занять для дітей дошкільного віку з використанням творів дитячої літератури.
5. Створення та презентація власних творчих проєктів.

10. Методи навчання

1) За джерелом інформації:

- *Словесні*: лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.
- *Наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- *Практичні*: вправи.

2) **За логікою передачі і сприймання навчальної інформації**: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) **За ступенем самостійності мислення**: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) **За ступенем керування навчальною діяльністю**: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проєктів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) **Методи стимулювання інтересу до навчання**: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

11. Методи контролю

1) **Методи усного контролю**: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, залік;

2) **Методи письмового контролю**: модульне письмове тестування, реферат;

3) **Методи комп'ютерного контролю**: тестові програми;

4) **Методи самоконтролю**: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота													КР (2)	Іспит	Накопичувальні бали/ Сума
Кредит 1			Кредит 2				Кредит 3						60	120	300
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13			
10	10	10	8	8	8	6	8	8	8	6	15	15			

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ЄКТС	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54	2 (незадовільно)	Не зараховано
FX	35-49		

13. Методичне забезпечення

1. Навчально-методичний комплекс.

14. Рекомендована література

Базова

4. Богданець-Білоskalенко Н. І. Дитяча література. Твори українських письменників II половини XX ст. – початку XXI ст. : навчальний посібник / Н. І. Богданець-Білоskalенко. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2011. – 480 с.

5. Богданець-Білоskalенко Н. І. Українська дитяча література. Маловідомі твори українських дитячих письменників II половини XIX ст. – I половини XX ст. : навчальний посібник / Н. І. Богданець-Білоskalенко. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2009. – 280 с.

6. Літературознавчий словник-довідник / За ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В.І. Теремка. – К. : ВЦ «Академія», 2007. – 752 с.

Допоміжна

1. Аксьонова Л. В. Чарівний барвінок / Л. В. Аксьонова, В. Т. Гридін. – Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО», 2009. – 512 с.

2. Антологія літератури Сумщини / Упоряд. О. П. Столбіна. – Суми : Слобожанщина, 1995. – 233 с.

3. Антологія української літератури для дітей. У 3-х томах. – К. : Веселка, 1984.

4. Арзамасцева И. Н. Детская література : [учебник для студ. высш. пед. учеб. заведений] / И. Н. Арзамасцева, С. А. Николаева. — 5-е год., стер. – М. : Издательский центр «Академия», 2008. – 576 с.

5. Білецький Д. М. Дитяча література / Д. М. Білецький, Ф. Х. Гурвич, І. М. Проценко та ін. – К. : Рад. школа, 1967. – 543 с.

6. Веселка: антологія української літератури для дітей : у 3 т.] / упоряд., біогр. нариси Б. И. Чайковського; передм. М. Г. Жулинського. – К. : Веселка, 1985.

7. Волочай В. Г. Навчально-методичний комплекс для диференційованого навчання з «Дитячої літератури з основами літературознавства» / В. Г. Волочай. – Вінниця : Діло, 2006. – 214 с.

8. Галич О. Теорія літератури / О. Галич, В. Назарець, Є. Васильєв. – К. : Либідь, 2001. – 487 с.
9. Грицай М. С. Українська народнопоетична творчість / М. С. Грицай. – К., 1989.
10. Гурвич Ф. Х. Українська дитяча література : [хрестоматія критичних матеріалів] / Ф. Х. Гурвич, В. С. Савенко. – К. : Рад. школа, 1969. – 351 с.
11. Детская література : Учебник / Е. Е. Зубарева, В. К. Сигов, И. Д. Скрипкина и др. / Под ред. Е. Е. Зубаревой. – М. : Издательский центр «Академия», 2004.
12. Детская литература: Учебное пособие / В. П. Аникин, В. В. Агеносов, И. З. Ганкина и др.; Под ред. Е. Е. Зубаревой. – 2-е год., перераб. и доп. – М. : Просвещение, 1985.
13. Довженок Г. В. Український дитячий фольклор / Г. В. Довженок. – К. : Наукова думка, 1981.
14. Допитливим чомучкам : Книга для читання дітям п'ятого року життя / А. А. Ємець та ін.; заг. ред. О. В. Джежей. – Х. : Вид. група «Основа», 2007.
15. Закувала зозуленька. Антологія української народної творчості. – К. : Веселка, 1989.
16. Зарубежная детская литература / Под ред. И. Чернявской. – М. : Просвещение, 1992.
17. Звичайне і незвичайні / уклад. О. Списа. – Донецьк : ІГО, 2007. – 207 с.
18. Історія української літератури кінця ХІХ – початку ХХ століття / За ред. П. П. Хропка. – К. : Вища школа, 1991. – 512 с.
19. Історія української літератури ХІХ ст. / За ред. М. Яценка. – К. : Либідь, 1995.
20. Історія української літератури ХХ ст. У двох книгах / За ред. П. Дончика. – К. : Либідь, 1998.
38. Калинова сопілка. Антологія української народної творчості: казки, легенди, перекази, оповідання. – К. : Веселка, 1989. – 615 с.
39. Калуська Л. Дивокрай. У 2-х книгах / Л. Калуська. – Тернопіль, 2007.
40. Кіліченко Л. М. Українська дитяча література / Л. М. Кіліченко, П. Я. Лещенко, І. М. Процент. – К. : Вища школа, 1979.
41. Книга для читання у дитячому садку / Ред.-упор. О. А. Кузнецова. – Д. : Сталкер, 2002. – 320 с.
42. Літературознавчий словник-довідник / Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів. – К. : ВЦ «Академія», 2005. – 752 с.
43. Майбутнім першокласникам : Книга для читання дітям шостого року життя / А. А. Ємець та ін.; Заг. ред. О. В. Джежей. – Х. : Вид. група «Основа», 2007. – 320 с.
44. Малютам-дошкільнятам : Книга для читання дітям четвертого року життя / А. А. Ємець та ін.; Заг. ред. О. В. Джежей. – Х. : Вид. група «Основа», 2007. – 176 с.
45. Минералова И. Г. Детская література : учебное пособие / И. Г. Минералова. – М., 2007.
46. Новальська Т. Читання в Україні в новому столітті / Т. Новальська // Вісник книжкової палати. – 2002. – №12. – С. 21-24.
47. Огар Е. Українська дитяча книжка: сучасний стан і перспективи // Діалог культур: Україна у світовому контексті: Мистецтво і освіта: Зб. наук. праць / Упоряд. і відп. ред. С. О. Черепанова. – Львів : Каменяр, 1998. – Вип.3. – С.308-313.

48. Папуша О. Дитяча література як маргінес літературознавчої теорії: до проблеми конституювання об'єктів наукового дискурсу/ О. Папуша // Слово і час. – 2004. – №12. – С. 20-26.

49. Українська дитяча література : Хрестоматія критичних матеріалів. – К. : Вища школа, 1969.

50. Українська дитяча література : [хрестоматія] / вступ, ст. та упорядкув. Л. П. Козачок. – К. : Вища школа, 2009. – 519 с.

51. Українська дитяча література : [хрестоматія] / вступ, ст. та упорядкув.: І. Л. Луценко, А. М. Подолинний, Б. И. Чайковський. – К. : Вища школа, 1992.— 286 с.

52. Український фольклор : Хрестоматія /За ред. О. Брициної. – К. : Освіта, 1997.

53. Українські традиції і звичаї / авт.-упорядн. В. М. Скляренко, А. С. Шуклінова, В. В. Сядро; худ. В. М. Юденков, Л. Д. Киркач-Осипова. – Харків : Фоліо, 2007. – 318 с. – (Дитяча енциклопедія).

54. Хрестоматія з української літератури / Укладачі І. І. Жебка, М. В. Жебка. – К. : Наукова думка, 1997.

15. Інформаційні ресурси

1. Закон України «Про дошкільну освіту» //

www.mon.gov.ua/img/zstored/files/zakon_zso.doc

2. Базовий компонент дошкільної освіти //

mon.gov.ua/images/files/doshkilnacerednya/.../

[bazov-komponent.doc](http://mon.gov.ua/images/files/doshkilnacerednya/.../bazov-komponent.doc)

3. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі». // Упор. О.Л.Кононко. – К. : Світоч, 2014. – // <http://www.mon.gov.ua>

5. Електронний репозиторій публікацій професорсько-викладацького колективу Київського університету імені Бориса Грінченка <http://kubg.edu.ua/2012-08-15-10-06-19.html>

7. Ящур В. М. Бібліографічний покажчик літератури для дітей. XXI ст. /В.М.Ящур [Електронний ресурс] // Бібліографічний покажчик. – 2009. – №3. – С.37. – Режим доступу до каталогів: <http://www.ua.catalog.2009.literature>.

7. <http://www.chl.kiev.ua/>- веб-сайт Національної бібліотеки України для дітей.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Кафедра дошкільної освіти

**ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ З
ДИСЦИПЛІНИ
ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА**

За напрямом 6.010101 Дошкільна освіта

Спеціальність _____

Автори:

Доцент Кардаш І.М.

Затверджено на засіданні кафедри від «28» серпня 2017 р.

Контроль є невідомою складовою навчання і проводиться з метою оцінки навчальних досягнень студентів в оволодінні дисципліною згідно з визначеним робочою програмою рівнем досягнень, оцінки ефективності навчального процесу. Підвищення мотивації до навчання.

Система контролю має комунікативну спрямованість, що дозволяє визначити рівень сформованості навичок і умінь. Вона характеризується зв'язністю і зростаючою складністю. І включає поточний та підсумковий види контролю. Цілі та зміст різних видів контролю мають відповідати цілям. Завданням та змісту навчання. Порядок нарахування балів і виставлення оцінок під час виконання студентами контрольних завдань зумовлюється обраним видом контролю і повинен бути зручним і практичним. Результати контролю виступають показниками успішності студентів, які можна співвіднести з очікуваними навчальними досягненнями в оволодінні дисципліною.

Поточний контроль реалізується на практичних заняттях, при виконанні тестів і контрольних робіт, написання творчих завдань, усних та письмових опитувань тощо.

Метою підсумкового контролю, що проводиться наприкінці кожного кредиту, є визначення рівня оволодіння студентами дисципліною «Дитяча література» відповідно до рейтингової системи оцінювання знань.

Підсумковий контроль проводиться у формі тестового екзамену.

У процесі оцінювання знань студентів використовуються такі методи діагностики:

- усне опитування (фронтальне, індивідуальне);
- самостійні роботи у формі тестування та розгорнутих відповідей на запитання;
- творчі завдання;
- метод моделювання;
- метод проектів;
- робота в групах;
- складання запитань до теми чи розділу;
- самоконтроль.

Під час діагностики **знань** студентів потрібно враховувати обсяг інформації, оперування поняттями, категоріями, фактами, основними теоріями, законами, закономірностями й принципами, ступінь їх пізнання, здатність до систематизації та узагальнення, що передбачає:

- пізнання й визначення понять, розуміння їх сутності, розкриття змісту, встановлення сукупності зв'язків і залежностей між окремими частинами й цілим тощо;
- виокремлення головного, актуальних теоретичних проблем, усвідомлення їх глибини та визначення шляхів їх розв'язання;
- розуміння законів, закономірностей, принципів, концепцій;
- здатність до узагальнення, систематизації, класифікації явищ і предметів.

Оцінюючи **навички** студентів, враховується:

- наявність практичних навичок у галузі навчальної дисципліни, що сприяють успішному опануванню професійної діяльності;
- якість, швидкість, стійкість, точність їх виконання в різноманітних умовах, зокрема й екстремальних.

Для оцінки **вмінь** враховується:

- наявність конкретних умінь, їхню глибину, стійкість і гнучкість;
- ступінь опанування основними прийомами діяльності та їх творче застосування під час розв'язання нестандартних завдань у різноманітних ситуаціях майбутньої професійної діяльності,
- здатність моделювати професійні дії;
- упевненість, самостійність, обґрунтованість, систематичність цих дій;
- зміст самоаналізу результатів власних дій, характер зіставлення отриманих результатів з основною метою діяльності;
- умотивованість дій та їх усвідомлення;
- наявність помилок, їхня кількість і характер, ступінь впливу на остаточний результат діяльності;
- ступінь ефективності та якість виконаних дій тощо.

Кредит та тема	Академічний контроль (форма представлення)*	Кількість балів (за видами роботи)* *	Кількість балів всього за кредит	Термін виконання (тижні)* **	Викладач (підпис)
Кредит № 1 Тема: «Дитяча література як складова частина художньої літератури»	Творче есе з теми «Мій улюблений письменник»	20	40	11.09 – 15.09	
	Реферат з теми: «Історія розвитку казки в зарубіжній літературі»	20		03.10 – 05.10	
Кредит № 2 Тема: «Дитяча література ХІХ століття»	Комп'ютерна презентація про дитячого письменника ХІХ ст.	20	40	14.11 – 22.11	
	Зробити ідейно-художній аналіз творів (на вибір) Марка Вовчка, І.Франка, Лесі Українки, Б.Грінченка та М.Коцюбинського	20			
Кредит № 3 Тема: «Дитяча література ХХ - поч. ХХІ ст.»	Конспект першоджерела К.І. Чуковського «Від двох до п'яти», виписати приклади дитячих неологізмів	20	40	19.12 – 22.12	
	Підготувати інсценування двох художніх творів для дітей В.Сухомлинського і	20		22.12 – 26.12	

	двох художніх творів для дітей К. Ушинського (на власний вибір).				
Всього балів за самостійну роботу		120 балів	120		
ВСЬОГО за семестр – 60 год.					

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Кафедра дошкільної освіти

**КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ З ДИСЦИПЛІНИ
ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА**

За напрямом 6.010101 Дошкільна освіта

Спеціальність _____

Автори:

Доцент Кардаш І.М.

Затверджено на засіданні кафедри від «28» серпня 2017 р.

Миколаїв 2017-2018

Лекція № 1. Дитяча література як складова частина художньої літератури

План

1. Завдання і зміст навчальної дисципліни «Дитяча література».
2. Специфічні особливості дитячої літератури.
3. Основи теорії літератури (тема, ідея, сюжет, композиція, образна система тощо).

Мета: оволодіти знаннями з основ теорії літератури; засвоїти особливості дитячої літератури як складової частини художньої літератури, усвідомити значення, роль художніх творів для формування особистості дитини дошкільного віку.

Методи: проблемна лекція.

Дидактичне забезпечення навчання: опорні схеми.

Література:

7. Літературознавчий словник-довідник / За ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В.І. Теремка. – К. : ВЦ «Академія», 2007. – 752 с.
8. Довженок Г. В. Український дитячий фольклор / Г. В. Довженок. – К. : Наукова думка, 1981.
9. Історія української літератури кінця ХІХ – початку ХХ століття / За ред. П. П. Хропка. – К. : Вища школа, 1991. – 512 с.
10. Історія української літератури ХІХ ст. / За ред. М. Яценка. – К. : Либідь, 1995.
11. Калинова сопілка. Антологія української народної творчості: казки, легенди, перекази, оповідання. – К. : Веселка, 1989. – 615 с.
12. Калуська Л. Дивокрай. У 2-х книгах / Л. Калуська. – Тернопіль, 2007.
13. Кіліченко Л. М. Українська дитяча література / Л. М. Кіліченко, П. Я. Лещенко, І. М. Процент. – К. : Вища школа, 1979.

Література для дітей або дитяча література — є органічною, специфічною частиною всієї художньої літератури, спрямована насамперед на духовний розвиток дитини. Але слід розрізнити поняття «дитяча література» і «література для дітей»: *«Дитяча література* - література, творена безпосередньо дітьми. До неї належать різні жанри фольклору (лічилки, дражнилки, ігрові пісні та ін.), а також перші спроби пера перших початківців (поезія, проза тощо), опубліковані в періодиці для дітей... чи в колективних збірниках». *«Література для дітей* - художні, науково-популярні та публіцистичні твори, написані письменниками безпосередньо для молодшого читача різних вікових категорій), починаючи з дошкільнят». («Літературознавчий словник-довідник» / 1997. За ред. Р. Гром'яка, Ю. Коваліва).

Навчальна дисципліна «Дитяча література» передбачає ознайомлення студентів із творами, що входять до «золотого фонду» української літератури для дітей, роботу, пов'язану з аналізом кожного твору, вивчення напам'ять окремих творів, підготовку до ознайомлення дошкільників з творчістю українських поетів і письменників і т.ін. Вивчення української літератури для дітей передбачає глибоке ознайомлення студентів з найяскравішими постатями в літературному процесі, всебічне студіювання конкретних художніх текстів, насамперед мистецьки повноцінних. Вивчення літератури для дітей узагальнює розуміння студентами

загальнолюдської та національної специфіки української літератури для дітей, зокрема особливостей її розвитку, мистецької і суспільної функції в літературному процесі.

Метою вивчення літератури для дітей в педагогічних ВНЗ України на сучасному етапі полягає у формуванні національно свідомої, духовно багатой літературної особистості, яка володіє вмінням й навичками вільно користуватися засобами державної мови. У процесі вивчення «Дитяча література» відбувається також оволодіння студентами комплексом професійних умінь щодо організації художньо-мовленнєвої діяльності, використовуючи різноманітні та ефективні способи педагогічної дії і взаємодій з дітьми. Завдання:

- розвинути індивідуальні особистісні та професійні якості студентів, що впливатимуть на успіх їхньої подальшої професійної діяльності;
- дати студентам необхідні знання й уміння, необхідні для організації художньо-мовленнєвої діяльності;
- створити умови для літературно-рефлексивного оточення, прищепити бажання пізнавати літературу, і зокрема українську дитячу літературу.
- розв'язання морально-етичних проблем, в основі яких лежать загальнолюдські цінності.
- розкриття естетичної функції мистецтва слова.
- власне зацікавлення і вміння зацікавити дітей художнім твором як засобом пізнання світу і себе в ньому.
- засвоєння студентами необхідної суми знань з історії та теорії літератури.

Оскільки специфіка роботи працівника дошкільної освіти полягає насамперед у тому, що саме слово виступає основним провідником усієї інформації, яку засвоює дитина дошкільного віку, то необхідною умовою досягнення високої професійної підготовки, педагогічної техніки, майстерності педагога є оволодіння основами теорії і практики ораторського мистецтва. Тому необхідним буде поєднання усього комплексу педагогічних і методичних дисциплін у їх взаємозв'язку у процесі викладання курсу - «Дитяча література», як-от: дошкільна педагогіка і психологія, культурологія, етика, дошкільна лінгводидактика, народознавство, культура мовлення і виразне читання, методика розвитку мовлення і т.ін.

Фундаментальними завданнями дисципліни є:

- цілеспрямоване вивчення художніх творів з дітьми дошкільного віку;
- визначення принципів, методів і форм роботи з книгою і художнім текстом у дошкільному навчальному закладі;
- вивчення закономірностей і тенденцій розуміння і сприймання дітьми змісту художніх творів;
- визначення змістового аспекту роботи з книгою;
- розробка педагогічної системи керівництва організацією художньо-мовленнєвої діяльності дошкільників.

Українська література для дітей тривалий час існувала в межах загальної української літератури. Перші спроби виділення дитячої літератури в окрему галузь пов'язані з розвитком шкільної справи, коли виникла необхідність підбору текстів художньої літератури для навчання школярів. Художні твори для дітей мають давнє походження оскільки беруть свій початок у міфології, народному фольклорі, а також

біблійній літературі. При підборі художніх текстів для перших шкіл Київської Русі, не враховувались специфічні риси, які мали б містити твори для дітей. У той час перевага надавалась теологічному вихованню та освіті, відтак зразками для дитячого читання стали твори, які були присвячені життю святих, а також «Псалтир». У меншому обсязі школярі знайомилися з перекладною літературою світського змісту - історичного або героїко-романтичного характеру.

Зі становленням шкільної справи потребу у спеціальній літературі для дітей особливо відчували вчителі і вихователі, відтак усі, хто займався освітньою діяльністю. Тому джерелом її народження були навчальні книги: букварі, азбуки, до яких включались невеличкі оповідання, примітивні вірші про предмети і явища навколишньої дійсності. Спочатку дитяча література цілком ототожнювалася з навчальною - підручниками, але поступово в суспільстві були усвідомлені її органічні зв'язки з усією художньою літературою. Відтак, дитяча література відокремилася від підручників (у Росії, та в Україні, це трапилося у ХУІІІ-ХІХ ст.). З'являються перші спроби вивчення і використання при написанні творів для дітей специфічних особливостей, що впливають з освітньо-виховних і культурологічних засад.

Вперше теоретичне обґрунтування необхідності створення дитячої літератури дав видатний чеський педагог Ян Амос Каменський у книзі «Велика дидактика». Певне місце цьому питанню відводили видатні російські критики В.Г.Белінський, М.Г.Чернишевський, М.О.Добролюбов, видатний педагог минулого К.Д.Ушинський та письменники, серед яких особливе місце належить Л.М.Толстому. Вони відстоювали право дитячої літератури на самостійність як мистецького, а не тільки дидактичного явища, на реалістичне, а не ефемерне зображення дійсності, на різноманітність тем і жанрів, вимагали багатства мови і її чистоти. Це мало свої позитивні наслідки.

Біля джерел української дитячої літератури стояли видатні представники культурно-освітнього руху на Західній Україні М.Шашкевич, який уклав для дітей першу українську читанку (1836 р.); відомий закарпатський культурний діяч і педагог О.Духнович, який уклав буквар «Книжиця читальная для начинающих»; буковинський письменник Юрій Федькович, який підготував декілька читанок і «Буквар»; письменник Іван Манжура, Степан Руданський, Юрій Федькович, Леонід Глібов, Олена Пчілка, Борис Грінченко та інші.

У другій половині ХІХ століття попри соціально-політичні утиски, які значно гальмували розвиток вітчизняної літератури, з'являється ціла когорта письменників, які визначили новий етап у розвитку дитячої літератури.

Так, І.Франко здійснив значні художні відкриття в галузі літератури для дітей. Йому належать цікаві роздуми про дитячу літературу й читання («Женщина-мати», «Байка про байку», «Народні школи і їх потреби», «Великі діяння пана Бобжинського», «Освіта народу Галичини», «Педагогічні невігласи»). Він надавав великого значення вихованню дітей.

У своїх статтях, написаних у 70-ті роки ХІХ ст., Франко об'єктивно не міг рекомендувати творів українських письменників, написаних спеціально для дитячого читання - таких тоді ще не було, або майже не було. Тому критик досліджує ті твори для дорослих, що можуть і повинні бути використані дитячим читачем.

Водночас Франко виступає і як критик дитячої літератури, розробляє питання її теорії. У всіх своїх працях він підкреслює, що виховна цінність художніх творів визначається їх ідейним і художнім рівнем. Від дитячої літератури І.Франко вимагає:

- реалістичного зображення життя;
- народності;
- глибокої ідейності;
- високої художньої майстерності.

Література для дітей має сприяти виробленню в них твердих переконань і власних поглядів на речі й явища, широких поглядів на життя. Отже, загальні вимоги до дитячої літератури, за Франком, мусять бути тими самими, що й до літератури для дорослих.

У останній чверті ХІХ ст. майже всі провідні українські письменники пишуть твори для дітей різного віку (І.Нечуй-Левицький, І.Манжура, П.Грабовський, Я.Щоголів, Олена Пчілка, Леся Українка та ін.).

Однією з особливостей багатьох тогочасних творів для дітей було те, що на них позначився вплив прогресивних педагогічних ідей, фольклору, музичного, художнього і театрального мистецтва. Саме такий характер мають твори поета і композитора С.Воробкевича, педагогів О.Кониського, М.Старицького, Олени Пчілки та особливо Б.Грінченка.

Ряд письменників і передових педагогів створюють аматорські дитячі театри. Наприклад, такий театр виник у м. Кадячі на Полтавщині з ініціативи Олени Пчілки. Музику для дітей пишуть композитори М.Лисенко, С.Воробкевич, Ф.Колесса.

Зростання кількості і якості творів для дітей вимагало осмислення, прогнозування подальшого шляху розвитку. Гак поступово народжується більш масштабна критика дитячої літератури. Маємо на увазі оглядові статті, рецензії та есе в журналах «Зоря», «Киевская старина», «Літературно-науковий вісник» «Учитель», «Земский сборник Черниговской губернии» та «Рідний край». Збагачується бібліотека перекладної літератури для дітей, зокрема з'являються українською мовою переклади творів О.Пушкіна, М.Гоголя, І.Крилова, Жюль Верна, Г.-К.Андерсена, братів Грімм, Г.Бічер-Стоу, Марка Твена, Р.Кіплінга, та інших. Значна частина цих перекладів вийшла друком у видавництві «Лан», що діяло на початку ХХ ст. в Києві

Кінець ХІХ - початок ХХ ст. - новий період з історії української дитячої літератури. Він обумовлений складними політичними і культурними подіями, у вир яких була втягнута й Україна. Врешті-решт ці події докорінно змінили її політичне й духовне обличчя, набуває нового характеру й українська дитяча література, її кращим творам властиві гострота конфлікту, поглиблений психологізм, новаторство тем, ідей, образів і стилів. У цей період відбувалися глибокі перевороти у теоретичних судженнях та художній практиці багатьох письменників. Поляризація їх позицій давала про себе знати у політичних маніфестах і роздумах про роль митця слова у суспільстві. Однак правдою є й те, що вони були єдині у благородній боротьбі за соціальне й національне визволення України, за право її народу володіти рідною мовою, літературою і національними культурними традиціями. У цьому зв'язку правомірним буде ставити в один ряд заслуги І.Франка, М.Коцюбинського, В.Стефаника, Лесі Українки, Олександра Олеся, М.Грушевського та В.Винниченка. При всій строкатості поглядів вони тою чи іншою мірою сприяли подальшому розвитку української дитячої літератури за нових історичних обставин.

У тематику та образотворчі засоби творів для дітей чимало нового внесли О.Олесь, В.Винниченко, Л.Мартович, М.Черемшина, М.Вороний, А.Тесленко, О.Кобилянська, Н.Кобринська, Дніпрова Чайка, С.Васильченко, У.Кравченко, Грицько Григоренко, Б.Лепкий, П.Карманський, М.Яцків та ін. Кожен з

них, розвиваючи свої творчі особливості, здійснив вагомий внесок у духовне збагачення молодого покоління.

Таким чином, у кінці XIX - на початку XX ст. українська дитяча література набула нової якості, розвиваючись на принципах народності, демократизму і гуманізму. Виникла і сформувалася когорта професіональних дитячих письменників, які у своїх творчих пошуках базувалися на національному ґрунті і досягненнях світової культури.

Отже, теоретичні засади української літератури для дітей заклали Іван Франко, Олена Пчілка, Леонід Глібов, Борис Грінченко, Михайло Коцюбинський, Марія Загірня, Степан Васильченко, Володимир Винниченко.

«Дитяча література» - термін, наділений суперечливими тлумаченнями. У сучасних словниках та довідниках літературознавчого характеру знаходимо два різні визначення. Ю. Ковалів у 1 томі «Літературознавчої енциклопедії» розрізняє «дитячу літературу» і «літературу для дітей» і подає таке трактування: «Дитяча література - усна і писемна словесність, творена дітьми. До неї належать безпосередньо пов'язані з грою різні жанри фольклору... Дитяча література має синкретичний характер, специфічну художню форму з тяжінням до ритмізованого мовлення, словотворчості, розкутого фантазування. Поняття «дитяча література» охоплює також перші спроби пера юних початківців (поезія, проза тощо), опубліковані в періодиці для дітей».

У «Лексиконі загального та порівняльного літературознавства» Людмила Сердюк подає інше тлумачення, вважаючи, що «дитяча література – художні, наукові, науково-популярні твори, які написані для дітей».

Дитяча література як складова частина літератури загалом має свою специфіку: відповідає рівневі знань, життєвому досвіду, психологічному розвитку дитини, орієнтується на певне тематичне коло, жанрові характеристики та поліграфічне оформлення. Специфіка дитячої літератури зумовлена віковими особливостями читачів, адже кожен художній твір розрахований на певну категорію реципієнтів, адресований дітям певних вікових груп: молодшої та середньої дошкільної (3-7 років), старшої дошкільної та молодшої шкільної (7-11 років), середньої шкільної (7-11 до 14-15 років) та старшої шкільної групи (від 15 до 18 років). Зрозуміло, що поділ умовний, бо не завжди можна провести межу між віковими групами, що залежить від розвитку дитини, її природних здібностей, навиків, культури читання тощо. Часто твір презентовано для читачів молодшої та середньої чи середньої і старшої шкільних груп.

Найбільш характерними ознаками дитячої літератури слід вважати:

- .і) наявність у творі предметного, конкретно-життєвого художнього образу;
- б) ліризм розповіді;
- и) динамічність розвитку сюжету;
- г) багатство, точність та емоційність мов.

Специфіка дитячої книги. Ще однією особливістю дитячої Літератури є поєднання художнього тексту та ілюстрації. Яскрава обкладинка дитячої книжки не тільки захоплює увагу дитини, й готує її до сприймання змісту, сприяє естетичному вихованню). Ілюстрації до тексту є необхідним елементом книжок для дошкільного та молодшого шкільного віку, оскільки саме вони допомагають дитині глибше пізнати смисл тексту, увійти у світ описуваних подій. Сучасні дитячі книжки ілюструються кращими художниками, але їх вклад у розвиток дитячої книжки залишаються поза увагою дослідників.

Функції дитячої літератури. Традиційними функціями дитячої літератури педагоги та керівники дитячого читання вважають виховну та освітню. Естетична функція літератури є не менш важливою, адже через читання дитячої літератури відбувається формування первинного уявлення про прекрасне, про мистецькі жанри та напрямки, відчуття краси поетичного чи прозового твору. Науковці ж виокремлюють і риторичну функцію дитячої літератури. Дитина, читаючи, стає співавтором письменника. Названі функції посилює гедоністична (функція насолоди, задоволення). У художньому творі, який читає дитина, мають бути наявні «складові», які б забезпечували досягнення евристичного ефекту. Без врахування цієї функції дитина з часом втратить інтерес до читання.

Основні ознаки дитячих текстів. Художня література для дітей за час свого розвитку виробила певні критерії та вимоги до дитячих текстів. У сучасній літературі, призначеній для дитячого сприйняття, використано результати досліджень педагогів, психологів, соціологів, фольклористів та літературознавців. Тому якщо у XIX столітті однією з головних вимог до дитячої літератури було мовне питання (праці І.Франка, О.Кобилянської, Л.Українки, Б.Грінченка та інших), то наразі це питання гостро не стоїть.

Тож, основними ознаками художніх текстів для дітей, які визначають рівень їх художності, є:

1. **Врахування вікових особливостей та психології дитячого сприймання.**
2. **Емоційність творів для дітей.**
3. Емоційна гіперболічність вмотивовує наступну ознаку дитячих текстів - чітка **поляризація світу** в дитячому творі.
4. Не зважаючи на боротьбу доброго і лихого одна з обов'язкових умов фіналу дитячих текстів є перемога добра над темними силами, а це відповідає ще одній рисі дитячої літератури - **оптимізм творів для дітей.**
5. **Дидактичний (навчання) та виховний характер літератури для дітей.**
6. **Простота архітектоніки дитячих творів,** яка передбачає переважно лінійно-подієвий характер розвитку сюжету.
7. **«Ефект очуднення»** пов'язаний з наявністю у художньому тексті для дітей фантастичної події (по,дій) або фантастичного героя (героїв). Цей прийом пов'язаний з образом чуда
8. З «ефектом очуднення» пов'язаний **прийом персоніфікації та уособлення.**
9. **Специфічна образна система.**
10. **Проста і доступність лексики.**
11. Часто у художніх текстах для дітей **використовується зменшено-пестлива лексика,** що задає позитивний, лагідний тон усій оповіді.
12. Для дитячих творів характерний діалогізований **спосіб викладу сюжету.**
13. **Динамічний сюжет.**
16. Зміна або поступове **чергування емоційної тональності у художньому тексті.**
17. **Трагізм відтворюваної ситуації,** що пов'язаний з порушенням світопорядку, із загрозою життю героя.
18. **Багата образність.**
19. **Характерна символіка та смислотворення образів.**
20. **Прагматичність літератури для дітей.**

Лекція № 2. Народнопоетична творчість для дітей

План

1. Поняття про дитячий фольклор, його класифікація.
2. Ідейно-виховне значення народнопоетичної творчості.
3. Різноманітність жанрів і видів (колискові пісні, забавлянки, заклички, примовки).
4. Календарний обрядовий фольклор.
5. Гумористичні дитячі твори
6. Ігровий фольклор.

Мета: систематизувати та розширити знання про дитячий фольклор, його специфіку та жанри, усвідомити роль народнопоетичної творчості для дітей для розвитку дитячої літератури; викликати почуття гордості та інтересу до творів дитячої літератури.

Методи: лекція-дискусія.

Дидактичне забезпечення навчання: презентація, опорні схеми.

Література основна

1. Кіліченко Л.М. Українська дитяча література. – К.: Вища школа, 1988. – С. 25-44.
2. Лановик М.Б., Лановик З.Б. Українська усна народна творчість: Підручник. – К.: Знання-Прес, 2003. – С. 567-536; 548-566; 584-589.
3. Детская литература: Учебник / Е.Е. Зубарева, В.К. Сигов, В.А. Скрипкина и др.; Под ред. Е.Е. Зубаревой. – М.: Высш. шк., 2004. – С. 12-38.
4. Противенська О.Г., Мещерякова М.І., Теміз Я.В. Українська література у схемах і таблицях. – Х.: Видавнича група “Академія”, 2000. – 100 с.

Література додаткова

1. Українська дитяча література: Хрестоматія / Вступна ст. та упорядкув. Л.П. Козачок. – К.: Вища шк., 2002. – 519 с.
2. Минералова И.Г. Мифопоэтическое в русской народной и литературной сказке: перевод и подлинник / И.Г. Минералова // Литературная сказка. История. Поэтика. Методика преподавания: Межвуз. Сб. статей. – Вып. 2. – М., 1997. – С. 87–90.
3. Ткаченко А.О. Мистецтво слова: Вступ до літературознавства: Підручник для студентів гуманітарних спеціальностей вищих навчальних закладів. – 2-е вид., випр. і доповн. – К.: ВПЦ „Київський університет”, 2003. – 448 с.
4. Літературознавчий словник-довідник / За ред. Р.Т. Гром'яка, Ю.І. Коваліва, В.І. Теремка. – К.: ВЦ «Академія», 2007. – 752 с.

Фольклор (від англ. *folklore* – народна мудрість, народні знання) – усна поетична народна творчість, характерними ознаками якої є колективність творення, масовість побутування, анонімність та багатоваріантність у виконанні. Наука ж про народну творчість, що є важливою складовою українознавства, називається фольклористикою.

Сам термін „фольклор” утвердився відносно пізно. З II-ї пол. XIX ст. він вживається паралельно з назвами „народна творчість”, „народна поезія”, „народнопоетична творчість” та ін. Усі вони близькі за змістом, хоч і не однозначні.

Сьогодні найбільш уживаним у світовій практиці, в тому числі й в українській фольклористиці залишається термін „фольклор”.

Поняття про дитячий фольклор у науці трактувалось по-різному. Г. Виноградов, один з кращих знавців російської й української народної педагогіки, до дитячого фольклору включає лише ті твори, які виконують самі діти. Інші ж дослідники народної творчості (О. Капіца, Е. Литвин) дотримуються того погляду, що „під дитячим фольклором ми розуміємо як творчість дорослих для дітей, так і дитячу традиційну творчість” (збірник „Русский фольклор”, кн. IV).

Найбільш вдалим визначенням дитячого фольклору слід вважати те, яке дає В. Анікін. Він розподіляє народну творчість для дітей на три групи:

1. Твори, які поступово перейшли від дорослих до дітей, наприклад казки про тварин, деякі обрядові пісні, загадки, прислів'я та ін. Ці твори раніше побутували серед дорослих, а згодом стали дитячими.

2. Різні види фольклору, створені дорослими для дітей: колискові пісні, пестушки, утішки, небилиці, казки.

3. Власне дитячий фольклор, цебто творчість самих дітей, наприклад лічилки, жарти, дражнилки тощо. Ці твори вигадують і виконують самі діти без втручання дорослих.

Проблема класифікації дитячого фольклору розглядається в двох аспектах - визначення меж самого поняття і виділення системи жанрів і жанрових різновидів. Кожен з фахівців, що працюють з дитячим фольклором, вирішує її відповідно до стоять перед ним завданнями. При вивченні дитячого фольклору перехрещуються інтереси фольклористики, етнографії, етнопедагогіки, вікової психології, що передбачає можливість використання в роботі їх методів дослідження. Тим не менш, до цих пір немає єдиної думки по генезису окремих жанрів дитячого фольклору, їх поетиці, загально визначених принципів класифікації текстів.

Перші спроби дати класифікацію дитячого фольклору були зроблені тільки на початку ХХ століття в працях Г.С. Виноградова та О.І. Капіци.

Фольклор для дітей дуже багатий жанрами. Колискові пісні – повільні, ритмічні, плавні, заспокоюючі. Відзначаються задумливістю, ліризмом, поетичністю. Багаті на метафоричні образи сну, дрімоти, звертання до сил природи, домашніх тварин і птахів, повтори і звуконаслідування.

Пестушки і утішки - спонування до руху, уявної дії („Сорока-ворона", „Кую-кую чобіток", „Госі" і под.)

Носять, як правило, кумулятивний характер (тобто свідомий навмисний повтор окремих слів чи фраз, рухів). *їхав хлоп, хлоп, На конику гоп-гоп. А позаду жид, жид, На конику гиц-гиц.*

Пісні-небилиці або перевертні - гумористичні твори, у яких усе переплутано, зміщено у часі і просторі. Вони веселять, смішать, розвивають фантазію, вчать самостійно мислити. Малі жанри фольклору.

Лічилки - мініатюрні вірші з чітким ритмом і Повною римою, виконуються, як правило, речитативом. („Еники-^еники", „Раз, два, три, чотири, п'ять...".)

„Котилася торба з високого горба, а в тій торбі хліб-паляниця, кому доведеться, той буде жмуриться" *Дражнилки (прозивалки)* - завжди мають конкретного адресата, виникають в процесі сварки, бійки чи замінують їх. Найчастіше основою жанру були зовнішні вади або сукупність вигаданих рис, якостей, які мали на меті особливо принизити особу, яку иисміюють:

„Толя-боля, бараболя, Недоварена фасоля" При цьому досить часто відсутня логічна послідовність думки, наявна згрубіла, а подекуди і вульгарна лексика. Значно менше поширені *мирилки*:

Прислів'я і приказки - афористична глибока народна мудрість. У прислів'ях - обов'язково є повчання, а у приказках - є лише констатуючий момент. „Народ скаже - як зав'яже", „Видно пана по халявах".

Скоромовки (спотиканки) - невеликі за обсягом твори, частіше поетичні, гумористичного спрямування чи змісту допомагають позбутися фонетичних вад.

„Всіх скоромовок не перескоромовиши, не перевиско- ромовиш"; „Старий Семен сказав своїм синам..."; „Ти малий скажи малому..."

Загадки - лаконічне навмисно завуальоване визначення яко- госявищачи предмета, подане в алегоричній формі. Розрізняють загадки: а) про природу, б) побутові (господарчі); в) про людину; г) про освіту; д) граматичні чи математичні і т.д.

„Ревнув віл на сто гір" „Сидить дівка у коморі, а коса її надворі".

Близькі до загадок головоломки і шаради „П'ять, п'ятнадцять, без двох двадцять, семеро, троє ще й малих двоє".

Надбанням останнього століття вважають ребуси.

Народна казка

Казковий світ має свої закони, за якими живуть і діють герої, закони, котрі істотно відрізняються од того, що казкар і його слухачі могли спостерігати у реальній повсякденності. Тому епітет „казковий" завжди викликає в уяві незвичайні образи. Дивовижні, а часом і химерні казкові персонажі, породжені грою уяви та фантазії. Казка Грунтується на вигадці, і чим вона досконаліша, тим сильніше причаровує слухачів. „Оті простенькі сільські байки, як дрібні тонкі корінчики, вкорінюють у нашій душі любов до рідного слова, його краси, простоти і чарівної милозвучності. Тисячі речей у житті забудете, а тих хвиль, коли вам любя мама чи бабуся оповідала байки, не забудете до смерті" (Франко І.Я. „Байка про байку").

Побудована на вигадці, вона казка створює казкову реальність, досить віддалену від повсякденного буття, водночас і надзвичайно тісно з ним пов'язану. Але жоден казковий образ не виникає, так би мовити, з „чистої" гри уяви, кожен з них породжений реальністю, постає в певних історичних обставинах і відображає народний світогляд, властивий тій чи іншій епосі „Не тим цікава є > і паї, що говорить неправду, а тим, що під лушпинням тої неправ- о ""і криє, звичайно, велику правду" (Франко І.Я. „Байка про байку").

Історичний шлях казки настільки тривалий, що часом вимірювався навіть не сторіччями. Казка була супутницею людського суспільства ще на дуже ранніх етапах його розвитку, коли уявлені про світ докорінно відрізнялися від сучасних.

Наші предки були схильні до міфологізації навколишнього світу. Вони олюднювали природу, надавали тваринам і рослинам людських рис. Дуже своєрідним були і уявлення про взаємини реального і потойбічного світу. Так, наприклад, багатьом народам певних історичних етапах було властиве переконання, людське життя - лише одна з форм у нескінченній зміні іпостасей існування (перевтілення і перетворення]. З плином часу змінювалися уявлення людей про самих себе, що їх ставило перед собою людство, однак виявилось, що казка зберегла і донесла до сьогоднішнього дня багато з того, що, здавалося б, є лише надбанням минулого.

Річ у тім, що казка міцно утримувала ті риси, які вияви- 'іпгя органічно вплетеними у її традиційну поетичну систему, те, що дало можливість сформува

казкові образи та сюжети. Через це казка ніби „законсервувала" і донесла до нас спогад про минуле, як доносить до археолога відомості про наших предків. Проте казка - не історичний експонат, вона, на відміну від археологічної знахідки, жила геть і функціонувала, безперервно змінюючись і водночас зберігаючи традиційну усталеність.

Однією з найголовніших рис традиційної поетики казки є те, що в ній завжди перемагає добро - це не абстрактна категорія, воно завжди асоціюється з певним героєм, що є його носієм. Героя, згідно із законами казкової поетики, наділено рисами, що є реальним обґрунтуванням його достоїнств, а це в свою чергу, забезпечує йому перемогу. Таким чином, казковий сюжет, надзвичайні пригоди не просто захоплюють нас, вони є своєрідним історичним документом, що відображає епоху.

Генетично найдавнішими є *казки про тварин* (аніمالістичні казки). Можна стверджувати, що формування цих казок відбувалося на перехресті різних впливів, серед яких і міфологічні уявлення, що панували у первісному суспільстві, і мисливські оповіді, у яких відображалися спостереження над світом тварин. З плином часу їх естетична функція виокремилася серед інших і стала домінантною. Казки набували алегоричності, а опис тих чи інших тварин, їх звичок був цікавим уже не лише як розповідь про них самих, а як своєрідне образне віддзеркалення світу людей з його стосунками, характерами, законами. Тривалий час такий спосіб художнього відображення дійсності був цілком прийнятний і для дорослих. Та поступово казки про тварин стали більшою популярністю користуватися серед дітей. Це зумовили простота їх побудови, нескладність порушуваних у них проблем і водночас те, що тематика казок забезпечувала потреби дитини у шуканні навколишнього світу. Персонажі-тварини у казках не тільки не здатні говорити, але й діяти, як люди. Одним з них властива хитрість, іншим - вайлуватість, ще іншим - недалекоглядність і под. Риси людських характерів легко вгадуються у полохливому зайці чи недолугому вовкові, у підступній лисиці чи вайлуватому ведмедеві. Конфлікти, що виникають між тваринами, легко й просто проєктуються на світ людських стосунків, на соціальне буття суспільства. У казки про тварин нерідко включаються пісеньки, як засіб характеристики персонажів („Коза-дереза"). У таких казках є, як правило, пригодницький сюжет, часом соціально орієнтовний („Пан Коцький" - опера Лисенка була заборонена цензурою у 1891 р., бо слабші перемогли сильніших). Частина цих казок має виразне дидактичне значення. Серед них особливо виділяється так звана кумулятивна казка для наймолодших - „Колобок" (український варіант „Коржик" (запис О.Пчілки); „Рукавичка" і под.).

Фантастичні казки також дуже давні за проходженням, вони виникли на стадії родового суспільства й увібрали в себе ці риси, притаманні суспільній свідомості, звичаям того періоду. Фантастичні казки створюють свій світ, де також діють люди і тварини, але особливості розвитку дії і характер вимислу в них зовсім інший. Незвичайні герої фантастичної казки діють у незвичайних обставинах, тому час і простір у них також своєрідні.

На відміну від фантастичної казки, *побутова* ніби спеціально підкреслює буденність зображених у ній персонажів і подій. Порівняно невелика за розміром, побутова казка все ж має риси епічності, їй властивий сюжет, іноді досить розвинутий, але в ній дуже рідко зустрічаються традиційні формули, характерні для поетики фантастичної казки. Алегоричні образи Добра, Правди, Кривди і под.

Народна казка має дуже цікаву і водночас загадкову прикмету. Чимало народів, що живуть далеко один від одного, часом на річних континентах, мають схожих героїв, подібні сюжети, що замотаються при цьому національно самобутніми.

Одна з таких теорій - *міфологічна*. Її прихильниками були відомі фольклористи : німці брати Якоб і Вільгельм Грімм, англієць (дослідник індійських казок) Макс Мюллер, росіяни Олександр Афанасьєв та Федір Буслаєв. Вони вважали, що всі казки розвинулися з одного джерела - прадавнього міфу.

Інша, теорія - *міграційна*. Вона ґрунтується на ідеї про те, що казки «мандрують» по світу від одного народу до іншого внаслідок завойовницьких походів, торгівлі, великих переселень народів тощо. Цю теорію обстоювали німецький дослідник індійських казок Теодор Бенфей та російський академік Сергій Пльденбург.

Третя гіпотеза - це *теорія побутово-психологічного поводження сюжетів*. Її творці - англійський етнограф і філолог Джеймс Фрейзер та росіянин Олександр Веселовський. Вивчаючи побут, духовну культуру і соціальне життя племен та народностей, які ще стояли на докласовому щаблі розвитку, вчені дійшли висновку, що подібність казок пояснюється тим, що на зорі своєї історії люди мали однакові умови життя й однакову психологію.

Поміж згаданими видами знаходяться велика група казок, що вже не є фольклорними, однак ще не можуть вважатися авторськими, бо у них відсутня згадка про автора. Сюди відносимо славнозвісні казки під загальною назвою «Тисяча і одна ніч».

Літературна казка

Літературна казка як жанр базується на основних законах народної казки: за допомогою оригінальних образів, чарівно-фантастичних та алегоричних сюжетів, органічного поєднання елементів дійсності й вигадки у ній вирішується проблеми виховного, пізнавального та естетичного характеру. Проте літературна казка відрізняється інтенсивнішою психологізацією персонажів, докладнішою мотивацією їхніх вчинків і сюжетних колізій, більшою діалогізацією оповіді й виразнішою моралізаторською домінантою, - усім тим, що передбачає процес деміфологізації казки, її інтелектуалізації. Автори літературної казки створюють такі образи, які краще виявляють себе не в традиційних, а в оригінальних сюжетах сучасного змісту.

Серед літературних казок розрізняють художній переказ народного сюжету казку за фольклорними мотивами (казки братів Грімм, Ш.Перро, В.Гауф чи Г.-Х.Андерсена), і власне авторську казку (Г.А.Ліндгрен), в якій використано лише основні закони жанру, фольклорні мотиви та образи незапозичені. Цілком своєрідною формою письменницької обробки фольклорно-казкових сюжетів є віршовані інтерпретації („Лис Микита" та „Абу-Касимові капці" І.Франка чи „Казка про царя Салтана", „Казка про золотого півника" О.Пушкіна, чи „Горбоконики" П.Єршова).

Лекція № 3. Тема: Українська дитяча література XIX століття

План

1. Передумови розвитку нової літератури.
2. Тема дитини у творчості українських письменників XIX ст.

Мета: подати найважливіші відомості з історії її розвитку, виробити вміння самостійно аналізувати художні твори у єдності їх естетичної і соціально-етичної сутності.

Методи: проблемна лекція.

Дидактичне забезпечення: портрети, презентації.

Література:

1. Богданець-Білоskalенко Н. І. Українська дитяча література. Маловідомі твори українських дитячих письменників II половини XIX ст. – I половини XX ст. : навчальний посібник / Н. І. Богданець-Білоskalенко. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2009. – 280 с.
2. Літературознавчий словник-довідник / За ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В.І. Теремка. – К. : ВЦ «Академія», 2007. – 752 с.
3. Волочай В. Г. Навчально-методичний комплекс для диференційованого навчання з «Дитячої літератури з основами літературознавства» / В. Г. Волочай. – Вінниця : Діло, 2006. – 214 с.
4. Історія української літератури XIX ст. / За ред. М. Яценка. – К. : Либідь, 1995.
5. Книга для читання у дитячому садку / Ред.-упор. О. А. Кузнецова. – Д. : Сталкер, 2002. – 320 с.
6. Українська дитяча література : [хрестоматія] / вступ, ст. та упорядкув. Л. П. Козачок. – К. : Вища школа, 2009. – 519 с.

У багатовіковій історії України дев'ятнадцятому століттю належить особлива роль. Попри всі інші духовні й культурні здобутки, що ними збагатилася українська нація в XIX столітті, це період, упродовж якого здійснилося перебазування усього духовного й культурного життя нації на живу, потенційно потужну й багату мову, що доти як розмовна функціонувала в народному середовищі. Мова простолюду, котрий її беріг – у пісні, в думі, в казці й легенді, в усній оповіді, взагалі в людській розмові протягом століть своєї драматичної історії, - ця мова в дев'ятнадцятому столітті поступово, але неухильно стала мовою по суті всіх освічених верств українського народу (принаймні всі ті, хто почував свій зв'язок із народом, убачали в ній нову, одну з найвиразніших ознак національної ідентичності), набула статусу мови літературної.

Кінець XVIII — початок XIX століття — час, коли завершується процес ліквідації будь-яких ознак державності України після запровадження кріпацтва, знищення освіти в Україні, заборона "Букваря", запровадження російської мови у навчальних закладах.

Становлення нової літератури співвідносилось із формуванням модерної української нації. Оскільки більша частина етнічних українських територій у цей час була перетворена на одну з провінцій Російської імперії, то першою формою національної свідомості став місцевий, крайовий патріотизм, який передбачав

наголошування на мовній, культурній, етнографічній тощо своєрідності українців. За таких умов література мусила виконувати ряд не властивих мистецтву слова функцій. Фактично вона стала одним із важливих чинників вираження й водночас формування національної свідомості.

Українську літературу від кінця XVIII ст. називають новою. Порівняно з давньою це була література нової тематики, нових героїв і нового мовного оформлення. Твори, на відміну від давніх, написані сучасною українською літературною мовою. Найяскравіші представники літератури кінця XVIII — 30-х рр. XIX ст. — І. Котляревський, Г. Квітка-Основяненко, П. Гулак-Артемівський, Є. Гребінка та ін.

У перших десятиліттях XIX ст. роль літературних центрів належала Полтаві та Харкову. Саме тому початковий період нової української літератури називають полтавсько-харківським. З Полтавою пов'язана творча діяльність одного із засновників нової літератури — І. Котляревського. Після заснування у 1805 р. Харківського університету роль літературного центру міцно закріпилася за Харковом. Наприкінці 20-х — на поч. 30-х рр. навколо Харківського університету сформувалося середовище молодих людей, переважно викладачів та студентів, які цікавились українською історією та фольклором, а також здійснювали власні літературні спроби (І. Срезневський, Л. Боровиковський, Микола Костомаров та ін.). Результатом їх діяльності стало видання фольклорної збірки «Запорожская старина» (укладач і видавець Ізмаїл Срезневський),

У середині 40-х рр. українським літературним центром став Київ. На початку 1846 р. там утворилося Кирило-Мефодіївське товариство — таємна організація, до складу якої входили відомі українські письменники М. Костомаров, П. Куліш, Т. Шевченко.

Репресії проти учасників Кирило-Мефодіївського товариства на певний час затримали розвиток літературного процесу. Літературне, життя пошквалилось у другій пол. 50-х рр., коли в Петербурзі навколо українського журналу «Основа», що виходив у Петербурзі в 1861 — 1862 рр., згуртувалися колишні кирило-мефодіївці та представники покоління молодших літераторів. Значною подією в українському письменстві того часу стала публікація в 1857 р. «Народних оповідань» Марко Вовчок. Тематика літературних творів цього періоду пов'язана з найгострішою суспільно-політичною проблемою тих років — кріпацтвом і пошуком шляхів боротьби з ним. Ідейно-художня й жанрова палітра літератури розширена й поновлена. Утверджений принцип художньої правди як вірності самому життю, його фактам і типовим образам; видозмінений художній погляд на світ і спосіб його зображення. Провідними жанрами цього періоду були поетичні твори. Пізніше основним творчим методом стає реалізм, який у творчості Т. Г. Шевченка набуває гостро-викривального спрямування. Центральною постаттю в літературному процесі того часу був саме Т. Шевченко.

Українська література XIX ст. розвивалася в умовах постійних урядових заборон і репресій. У 1863 р. вийшов так званий Валуєвський циркуляр, який суттєво обмежив права української культури. Наступною перешкодою для розвитку української літератури став Емський указ 1876 р. Заборони національного життя помітно визначили специфіку українського письменства: естетичні завдання поступалися захисним, першорядним лишалося питання етнічного самозбереження. Своєрідною захисною реакцією стала концентрація уваги літераторів на

простонародному, селянському середовищі, що через свій консерватизм чи не єдине послідовно зберігало національні ознаки та було джерелом аргументів мовної та етнографічної своєрідності українців.

Тому не дивно, що простонародні, селянські теми займають панівні позиції в літературі цього періоду. Іноді цю літературу ще називають народницькою (Л. Глібов, І. Нечуй-Левицький, П. Мирний, Б. Грінченко, І Карпенко-Карий, П. Грабовський та ін.). За межі народницького реалізму певною мірою виходить літературна й публіцистична діяльність І. Франка. Різнобічно обдарована й водночас надзвичайно енергійна особистість, Франко став цілою епохою в українському письменстві. У його творчій спадщині виявилась тенденція до поєднання народницького традиціоналізму з найновішими здобутками європейської естетичної та філософської думки.

Непросте у соціальному й політичному відношеннях ХІХ ст. для української літератури стало часом зростання та осмислення можливих стратегій національно-культурного розвитку. Незважаючи на заборони, літературний рух в Україні був ознаменований появою цілої низки високоартістичних художніх творів.

Література для юного читача ХІХ століття продовжувала гуманістичні традиції української літератури і так само мала дві виразно окреслені тенденції, дві проблемно-тематичні домінанти. **Одна з них – це виховання загальнодемократичного світогляду, людської гідності, честі, внутрішньої свободи особистості. Друга – прагнення більшості авторів прищепити молоді паростки національної свідомості, любов до рідного слова, до свого народу, гордість за нього.**

На початку століття означений жанр представлений такими іменами, як Олена Пчілка, І.Франко, М.Коцюбинський, Леся Українка, В.Самійленко, Б.Грінченко, В.Винниченко, Олександр Олесь, Уляна Кравченко та інші. Ввійшли до кола дитячого читання й твори С.Васильченка та А.Тесленка. Їхнім адресатом був переважно селянин, малоосвічений, небагатий читацьким досвідом. Але оповідання про дітей, близькі до юного читача своїм героєм, були, як правило, зрозумілі дітям завдяки специфічній концепції адресата.

Українських літературних критиків захоплювала майстерність змалювання персонажів у прозі І.Франка, М.Коцюбинського, Б.Грінченка, В.Винниченка. Ця оцінка стійко повторюється і в загальних історіях української літератури, і в окремих присвячених їх творчості працях. У ХІХ столітті в українській літературі створюються прекрасні зразки малої прози, зокрема при осмисленні теми дитинства. Це, перш за все, дитячі оповідання видатних прозаїків І.Франка, М.Коцюбинського, Б.Грінченка, В.Винниченка. У розробці дитячої теми попередниками митців були Т.Шевченко, Марко Вовчок, О.Стороженко, Ганна Барвінок: в їхньому жанровому репертуарі значне місце займали поезії, повісті, дитячі оповідання і казки.

Починаючи з 70-х років ХІХ століття в українській літературі особливо інтенсивними стають ідейно-моральні пошуки, зв'язані з активізацією в суспільстві процесів національної ідентифікації, боротьбою за визнання і функціонування української мови, з прагненням до збереження багатой фольклорної традиції з її інтеграцією в національну культуру.

Творчо використовуючи традиції своїх попередників, І.Франко, М.Коцюбинський, Б.Грінченко, В.Винниченко в кінці ХІХ – початку ХХ століття звернулися до жанру дитячого оповідання. Насамперед митців цікавила соціальна і морально-етична проблематика. Вони зуміли в своїх оповіданнях відобразити велику

картину людських драм, внутрішню красу своїх героїв, висловити глибину думок та розкрити таємниці поривань їх душі, багатогранність і багатство дитячого світу, велич дитячого духу, щирість вчинків і велику людяність, даровану природою та Богом.

Одна з важливих тематичних ліній у зазначеній проблемі – це співіснування маленької особистості з природою та прагнення до пізнання її краси. Дитину, яка постійно перебуває в ситуації пізнання, вабить цей новий незвіданий обшир, повний таємниць, інтриг, які вона хоче відкрити, побачити й пережити сама. І достатньо дитині хоча раз відчути магнетизм природи – вона довіку стає її полонянником, приймає перше життєве причастя на лоні своєї другої матері – природи.

Отже, у момент сприйняття навколишнього середовища, картин природи, дитина намагається одухотворити неживі істоти. Перебуваючи у тісному контакті з природою, дитина нібито переноситься в цей, ще не досліджений нею, фантастичний світ, який вона сприймає крізь «рожеве» скельце власної уяви. І цей світ відповідає дитині взаємністю.

Наступною лінією зазначеної проблеми є саможертвоність маленьких героїв. («Харитя» М. Коцюбинського, «Федько-халамидник» В. Винниченка).

Отже, кожна людина, у будь-якому віці, навіть зовсім ранньому, спроможна жертвувати життям і в прямому, і в переносному значенні.

Яскраво вимальовується ще одна тематична лінія – моральні страждання дитини як наслідок «казарменого режиму» та антинародної політики у системі виховання («Олівець» І. Франка, «Дзвоник» Б. Грінченка, «Маленький грішник» М. Коцюбинського, «Украла» Б. Грінченка).

Отже, тема дитини у творчості письменників кінця XIX – початку XX, є дуже актуальною тому, що через становлення психіки маленької особистості і чинників, які впливають на це становлення, можна простежити викриття суспільного ладу, який примушує ще не сформовану особистість діяти як доросла людина та лишає її дитячої безпосередності.

Лекція № 4. Новітня українська література для дітей

План

1. Загальна характеристика новітньої літератури для дітей.
2. Дитяча література початку XX століття.
3. Розвиток літератури для дітей у середині XX століття.
4. Дитяча література кінця XX століття.

Мета: з'ясувати особливості новітньої літератури для дітей; усвідомити значення, роль літератури цього періоду для подальшого розвитку.

Методи: проблемна лекція.

Дидактичне забезпечення: презентація.

Література:

1. Богданець-Білоskalенко Н. І. Дитяча література. Твори українських письменників II половини XX ст. – початку XXI ст. : навчальний посібник / Н. І. Богданець-Білоskalенко. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2011. – 480 с.

2. Волочай В. Г. Навчально-методичний комплекс для диференційованого навчання з «Дитячої літератури з основами літературознавства» / В. Г. Волочай. – Вінниця : Діло, 2006. – 214 с.

3. Допитливим чомучкам : Книга для читання дітям п'ятого року життя / А. А. Ємець та ін.; заг. ред. О. В.Джежей. – Х. : Вид. група «Основа», 2007.

4. Історія української літератури ХХ ст. У двох книгах / За ред. П. Дончика. – К. : Либідь, 1998.

Складовою частиною загального літературного процесу є твори для підростаючого покоління. Радянський період безпосередньо наклав відбиток на даному виді друкованої продукції, оскільки величезна увага приділялася вихованню майбутніх будівників комунізму. Суттєву допомогу в цій справі повинні були надати органи цензури, що ретельно контролювали змістове наповнення видань.

У спеціальній «Інструкції по вилученню шкідливої літератури з читалень, книгарень та кіосків ринку» (1925 р.) йшлося про визначення тематики книг, котрі підлягали безумовній забороні. Так, серед них істотну частину склали педагогічні твори, а саме: «книги про виховання в душі основ старого устрою, релігійність, монархізм, націоналістичний патріотизм, мілітаризм, шанобу знатностей та багатства. Книжки, що змішують науку з релігійними вигадками, міркуваннями про божу премудрість». Щодо дитячої літератури також заборонялися видання, що своїм змістом «ініціюють та розвивають звірині та антисоціальні почуття (пересуд, націоналізм та релігійність)».

Надалі постановою Колегії НКО 1929 р. розглядалася перспектива використання казок Г.-Х.Андерсена. Зважаючи на те, що в останнім періоді творчості автор «відбив настрої буржуазії, що перемогла феодалізм і стала в суперечність з ідейними гаслами пролетаріату», НКО наполягав на переробці творів як таких, що не співвідносилися із завданнями соціалістичної педагогіки. Цензори, у свою чергу, побачили у ряді виданих дитячих казок «всі шкідливі риси містицизму, патріотизму, шукання маєтних класів, примиренство і т.ін.».

За вказаними фактами 1930 р. НКО оприлюднив циркуляри «Про керування списком дитячих п'єс» та «Про вимоги до дитячої п'єси», за якими були опубліковані «Вимоги до п'єси для дітей», підготовлені на основі тез ЦК ЛКСМУ «Дитяча книжка в реконструктивну добу». Як зазначалося в останньому документі, доба соціалістичної реконструкції характеризувалася рішучим наступом на капіталістичні елементи міста й села, що сприяло загостренню класової боротьби. У цьому контексті одним з наймогутніших знарядь впливу партії на маси розглядалося друковане слово.

Враховуючи важливість даного періоду, перед українською дитячою книжкою ставилися наступні завдання:

1. Формувати матеріально-діалектичний світогляд, активно боротися з намаганнями нав'язати їм «вороже світорозуміння», ідеалістичне бачення світу.

2. Сприяти становленню пролетарсько-класової свідомості, гострої ненависті до класового ворога.

3. Виховувати в душі пролетарського інтернаціоналізму, викриваючи шовінізм та національну ворожнечу.

4. Організувати підростаюче покоління для участі в соціалістичному будівництві, навчити його активно долати перешкоди.

5. Забезпечити політехнічне виховання дітей, прищеплюючи їм навички

колективної праці.

Головними аспектами нового тематичного наповнення повинні були стати такі теми, як класова боротьба в усіх проявах, соціалістичне будівництво, реконструкція промисловості, перебудова сільського господарства, форми людської праці, соціалістичне змагання, радіофікація, електрифікація тощо. Рішучий наголос робився на висвітленні соціалістичного сьогодення. Стосовно ретроспективного ракурсу в дитячій літературі, історичне минуле належало зображувати в контексті революційного протистояння з капіталістичним світом.

Виходячи з окреслених настанов, на таку форму дитячої літератури, як казка, накладалося суворе «табу». Педагоги радянської школи дійшли до висновку, що властивості жанру казки (перекручування дійсності, відрив від часу й простору, ігнорування причинного зв'язку, надприродна фантастика) заважають процесу виховання матеріалістичного світогляду у підростаючого покоління.

До форм дитячої художньої літератури ставилися такі вимоги:

- 1) літературно-художній виклад,
- 2) струнка композиція,
- 3) бадьоро-емоційний тон,
- 4) «проста» образна та багата мова.

Дитячі твори, що не вкладалися у загальний ідеологічний контекст, заборонялися органами контролю й, відповідно, вилучалися з обігу та направлялися (у кращому випадку) до бібліотечних спецфондів (своєрідних концтаборів творів друку) або (в гіршому) – на переробку до паперових фабрик під гаслом нестачі паперу для держави.

Ідеї відродження духовних цінностей нашого народу після проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р. дали поштовх новому піднесенню літератури для дітей. Вона стала більш різноманітною за формами і жанрами, глибшою і цікавішою за змістом. Юним читачам почали повертатися заборонені свого часу твори для дітей і про дітей В.Винниченка, М.Йогансена, Д.Яворницького, Б.Антоненка-Давидовича, С.Васильченка, перекладні видання. Натомість, не зважаючи на скасування системи спецфондів, спостерігається певна односторонність стосовно перевидання ретроспективних творів українських письменників. На жаль, досить часто популяризуються роботи одних і тих самих авторів. На цьому фоні процес розкриття надбань учорашніх спецфондів іде дуже уповільнено.

У 1917-1918 роках, попри всілякі ідеологічні перешкоди, в українську дитячу літературу постійно приходили талановиті автори, народжувалися нові жанри, оновлювалась манера оповіді. Так, у другій половині 20-х років ХХ століття з'являються перші пригодницькі та науково-фантастичні твори, яких дореволюційна література для дітей не знала. Популярними стають так звані шкільні повісті. Нового звучання набуває літературна казка, розвиваються історична проза й драматургія для дітей. («Дитяча розвага» С.Палянички; хрестоматія рідного письменства «Віночок» (містить твори Б.Грінченка, О.Стороженка, Г.Галайди, М.Коцюбинського, Є.Гребінки, Л.Глібова, Л.Боровиковського); буквар «ГраMATка» Т.Лубенця; п'єси для дитячого театру Л.Чорновуса; читанки з рідної мови, укладені С.Черкасенком і зредаговані С.Русовою, та багато інших. Саме такі, втрачені свого часу, духовні скарби здатні сформуванати світогляд сучасного маленького українця.

Початок ХХ століття ознаменувався бурхливим розквітом літератури для дітей.

По-перше, напрацювання XIX століття створили міцне тематично-жанрове підґрунтя. По-друге, розвивається видавнича справа. По-третє, українська література початку XX століття в основі своїй перетворилася на ідеологічну зброю (література для дітей теж не могла лишитися поза цим процесом).

Особливо популярними в цей період стають історичні та побутові оповідання, що зображують загострення суспільних стосунків та спонукають до боротьби. Традиційна казка початку XX століття сповільнюється розвиток, натомість набуває поширення жанр революційної казки. Такими ж ідеями пронизані й поетичні та драматичні твори перших двох десятиліть.

Такому розвою, безумовно, сприяло те, що з березня 1917 року в часи Української народної республіки, з української мови знято всі заборони, а тому збільшується кількість видань українською мовою, урізноманітнюється їхня тематика, публікуються книжки для просвіти народу, створюється Вища навчальна академія наук, активно започатковується вивчення української мови і вироблення наукових засад творення національної термінології. Проголошене гасло соборності України сприяє й активізації процесів зокрема варіантів української літературної мови. Відомий «Стилістичний словник» І.Огієнка (1929) орієнтує на загальнолітературні норми, сформовані на середньонадніпряньських говорах української мови.

Усі ці процеси 20-х років були ознакою відображення української державності й пов'язаною з нею національною політикою, що впливала на функціонування літературної мови в культурі, освіті, війську, релігії, взагалі в державі.

У цей період для дітей продовжують писати *Іван Франко, Леся Українка, Михайло Коцюбинський, Олександр Олесь, Степан Васильченко, Борис Грінченко, Володимир Винниченко*.

Триває робота над збиранням фольклорних творів та впорядкуванням збірок.

Третє десятиліття пов'язане з приєднанням до імперії довколишніх народів, під тиском імперської політики до літератури входить жанровий різновид поетичних та прозових творів, що мали інтернаціональне звучання.

У цей період для української літератури настає не найкращий час. Відсутність національної держави й позначається на українській культурі й, зокрема, через мовну політику, яка впливала на літературу, на основі статусу недержавності української мови виникає суперечність між потенційними можливостями української мови та її використанням у різних галузях суспільного буття. Відбувається порушення між усною і писемною мовами. Маючи світового рівня перекладацьку школу, розвинені традиції перекладознавства в Україні, українська література залишається тепер без власних перекладних словників з англійської, французької, німецької й інших мов. Натомість з'являється велика кількість російсько-українських словників. Починається активне зросійщення всіх сфер українського суспільства.

Українська ідея, що набула в цей час поширення і розвитку, потрапляє під імперську розправу. Письменники, які мали можливість виїхати, їдуть за кордон. Це перша хвиля краківської літературної еміграції XX століття.

Емігранти об'єднуються в національні культурні осередки. Створюються Празька (Олександр Олесь, Т.Білецька й ін.) та Нью-Йоркська (Богдан Бойчук, Юрій Тарнавський, Богдан Лепкий, Богдан Рубчак та ін.) літературні групи. їхня творчість була заснована на засадах спогадів та ностальгії, що стали основними темами творчості письменників-емігрантів.

У кінці третього – на початку четвертого десятиліття XX століття створюються

потужні видавництва літератури для дітей: «Радянська школа» (спрямовує свої зусилля на видання шкільної літератури), «Держлітвидав». Та найголовнішим осередком видання книги для дітей все ж варто назвати видавництво «Дитвидав УРСР», що в 1964 році змінить свою назву на «Веселка» й продовжить роботу над виданням переважно літератури для дітей. Проте перелічені видавництва працюють під суворим наглядом і постійним втручанням держави. Ідеологізація набула небезпечних розмахів. Жоден письменник не мав можливості працювати публічно без творів, призначених для ідеологічної кодифікації в суспільній свідомості ролі існуючого режиму.

У цей складний для української нації період до літератури приходять такі письменники, як *Андрій Малишко, Платон Воронько, Наталя Забіла, Марія Пригара, Оксана Іваненко, Володимир Сосюра, Павло Тичина, Максим Рильський, Борис Харчук, Андрій Головка* та інші талановиті митці слова. Частину своїх творчих надбань вони присвячують дітям.

Одним із неперевершених пейзажних ліриків і патріотів став **Максим Рильський**. Особливою яскравою сторінкою в літературі є пейзажна лірика **Павла Тичини**. Оповідання **Бориса Харчука** ознайомлюють маленьких читачів із доколишнім світом, навчають добра і любові. Короткі за обсягом, з ненав'язливим виховним аспектом і цікавим сюжетом, вони легко прочитуються й недовго залишаються в дитячій пам'яті («Як ведмідь зимує», «Над чистим озерами», «Бузьки», «На сніговій галявині», «Калина» тощо).

Платон Воронько та **Наталя Забіла** все багатство своєї творчості присвятили дітям. Вірші Платона Воронька сюжетні. Головними героями поет обирає звірят: кошенят, псиків, зайчиків, а також маленьких дітей. Створює веселу і цікаву сюжетну лінію («Кіт у чоботях», «Хвостик ніде діти», «Не такий апельсин», «Смачна корзина», «Кіт збирався до роботи», «Квітень», «Полотно», «Став журавель», «Липка», «Ніколи не хвались» тощо), Творчість Наталі Забіли багатогранна – це і талановита поетеса, й активна збирачка фольклору, й цікавий прозаїк. Вона укладає збірки народних казок, здійснюючи літературну обробку фольклорного масиву. Результат – серійні та багатотомні видання фольклорних творів («Іван-богатыр», «Козак Мамалига» тощо).

Багато уваги усній народній творчості приділяє **Марія Пригара** («Козак Голота»). Впорядковує багатосерійні видання, які адресувалася дитячій аудиторії. У її виданнях вироблена власна система цінностей.

Війна та повоєнний час накладають свій відбиток на літературний процес, вводячи державні та суспільні пріоритети, образ вождя в дитячу літературу. Зразком таких творів стала творчість **Олеса Донченка**, зокрема його повість на воєнно-патріотичну тематику «Юрко Васюта» та роман «Золота Медаль», для багатьох літераторів (особливо фронтників) стають зразком дидактичної однозначності після 1953 року.

Тему воєнних років розробляє й **Оксана Іваненко** («Пошта прийшла», «Школа»). У творах письменниці перетинаються особисті трагедії героїв та автора. Подібні мотиви можемо простежити й у творчості Бориса Комара, Олександра Пархоменка, Віктора Кави, Станіслава Тельнюка, Дмитра Ткача.

З часом до літератури повоєнного періоду починають проникати ознаки загальнолюдських підходів, розмиваючи ідеологічне нашарування. Період творчого піднесення й повернення до традицій художності в українській літературі спостерігається у творчості покоління шістдесятників. Розвиваються нові жанри

літератури й дитячої, зокрема фальшивих, статистичних героїв замінюють веселі й дотепні, у літературу для дітей входить жанр гумористичної прози (нові книги Юрій Збанацького). З'являється жанр гумористичної поезії (Грицько Бойко). Беручи за основу сюжетно-композиційні мотиви народних казок, автори творів аналізують загальнолюдські цінності, конфлікти починають відображати зіткнення сил добра і зла у первісному розумінні цих понять. Хоча не можна сказати, що твори повністю позбавилися ідеологічного нашарування. У кінці 60-х років велику аудиторію зацікавлених читачів збирає казка Л. Глазового та Б. Чалого „Про відважного Барвінка та Дзвоника”, написана на замовлення журналу „Барвінок” та видана окремою книгою в 1958 році. Захопливий, динамічний пригодницький сюжет, незвичайний і цікавий новий герой – все це приваблювало маленьких читачів.

Казка „В країні сонячних зайчиків” уводить до літератури нове ім'я - **Всеволода Нестайка** й одразу ж робить автора популярним (це був перший твір митця). Хоча казка й не позбавлена ідеологічного нашарування, все ж має цікавий ґрунтовний сюжет, яскраві образи головних героїв, не спрощене, чітке протистояння сил темряви та світла. Цікавим є й те, що у фіналі твору автор не виносить остаточної перемоги добра над злом. Таким чином, заклик попередніх років про знищення ворога замінюється на ствердження одвічного співіснування двох протилежностей.

На початку 70-х років з'являється ще одна цікава повість-казка „Пригоди чорного kota Лапченка, описані ним самим”. Твір є продовженням світової традиції (відчутний вплив творів Е.Гофмана та Н.Сосекі) зображення дійсності через призму кошачого сприйняття. Це допомагає автору з гумором обіграти різноманітні суспільні явища та здійснити викриття моральнопсихологічних типів.

Імперська розправа над літераторами-шістдесятниками викликала нову хвилю літературної еміграції. У літературі для дітей знову з'являється тенденція до посилення виховного моменту. Критерії естетики переходять до розряду другорядності; гумор, розкутість, фантазія та конфліктна неоднозначність ставляться під сумнів.

Друга половина ХХ століття позначена певним занепадом літератури для дітей, і літературного процесу взагалі.

За умови єдиної середньої освіти та ролі мовного виховання через засоби масової інформації, з урахуванням вторинності української мови щодо офіційної російської відбувається глобальне зросійщення українського суспільства. Літератори, які перебувають на цей час у літературному процесі, не в змозі самотужки впоратися з такою складною суспільною проблемою. Відбувається розрив між літературним твором і його потенційним реципієнтом на мовному і свідомому рівнях. Хіба що тільки література для дітей залишається в більш-менш вигідних умовах і її аудиторія не зменшується, попит на неї зростає.

У кінці 60-х – на початку 70-х років складається ситуація, коли всі більш-менш вартісні твори для дітей з'являються з-під пера недитячих письменників – Петро Панч, Анатолій Шиян, Іван Сенченко та інші „дорослі” письменники звертаються до дитячої тематики.

У цей час до літературного процесу в галузі літератури для дітей долучаються такі талановиті митці: поети – Ірина Жиленко, Дмитро Білоус, Андрій Мястковський, Дмитро Череднеченко, Ганна Чубач, Олекса Лупій та інші, популярними стають оповідання Євгена Гуцала, повісті Андрія Дімарова та Ніни Бічуї; казки, оповідання та повісті Григора Тютюнника („Климко”, „Вогник далекого степу”, вірші Андрія

Малишка (окремі з яких стали хрестоматійними - „Помагай”, „Чому чапля стоїть на одній нозі”, „Ніколи не хвались” та ін.), Івана Драча, Ліни Костенко, Дмитра Павличка, Василя Симоненка („Цар Плаксі́й та Лоскотун”), також твори Михайла Стельмах („Гуси-лебеді летять”). Твори цих письменників підносяться над сухими приписами й регламентаціями, що існували на той час в літературі.

Окремо варто сказати про доробок Миколи Вінграновського (повісті „Первінка”, „Сіроманець”, оповідання, казки, численні вірші). Твори М.Вінграновського звернені не лише до дітей. Втім є автори, які працюють винятково для дитячої аудиторії. Так у жанрі літературної казки для дітей працює Юрій Ярмиш. Постійно для дітей працюють Наталя Забіла, Марія Пригара, Марія Познанська та ін. У кінці 70-х років стає популярною трилогія Всеволода Нестайка „Теодори з Васюківки”.

Наприкінці 70-х років – впродовж 80-х років творчість окремих письменників свіжим струменем вливається до літератури – це і поет-пейзажист, творець-мариніст для дітей Анатолій Качан, талановита перекладачка і цікава письменниця Марина Слов’янова, запальний гуморист Грицько Бойко, поетеса з тонким чуттям гармонії Ганна Чубач, поет-народознавець Дмитро Білоус, поети і прозаїки Михайло Слабошпицький, Василь Рутківський, Анатолій Камінчук, Петро Перебийніс. На цьому фоні вигідно вирізняються твори авторів, що звертаються до дітей розвинених і розумних (Микола Вінграновський, Євген Гуцало, Григор Тютюнник та ін.)

Та суспільні зміни 80-90-х років принесли з собою перерозподіл влади, а також перерозподіл інтелектуальної та майнової власності імперії. Регіональні бібліотеки збідніли і заради виживання почали скорочувати свої площі, передаючи вивільнені приміщення комерційним структурам. Настала загрозлива літературна мовчанка. Книжковий ринок України захлюпнув паводок зарубіжної книги.

Літературний процес для дітей у ХХ столітті розділився на три основні періоди:

- початок ХХ століття – бурхливий розвиток літературної галузі, впровадження нових жанрів, створення перших видавництв для дітей та впровадження нових періодичних видань для найменшої читацької аудиторії;

- середина ХХ століття – ідеологізація літератури для дітей, установка на викорінення національної свідомості, фізичне винищення національної, культурної еліти України;

- кінець ХХ століття – економічний занепад видавничої діяльності, що спричинив літературний спад і неефективність галузі та зумовив наплив на інтелектуальний ринок іноземних літературних цінностей.

Причин занепаду літератури для дітей кілька:

- по-перше це – ідеологічна війна, що здійснюється протягом майже всього минулого століття та фізичне винищення літературної еліти;

- по-друге, економічний занепад видавничого сектору;

- по-третє, стрімка зміна психології нової людини, народженої в умовах відкритого інформаційного простору. Читач уже готовий до сприйняття експресивно-динамічної літератури, що відповідала б його широким запитам, а письменство, виховане на кращих традиціях класичної культури ще неспроможне відповісти на запити читача нового покоління, продовжуючи створювати класичні літературні зразки. Нинішня література стоїть на порозі глобальних змін. Незмінною залишається лише основа основ літератури для дітей – її пізнавально-виховний характер.

Лекція № 5. Українська література для дітей кінця XX - початку XXI ст.

План

1. Твори М.Сингаївського та Катерини Перелісної у дитячому читанні.
2. Тематичне розмаїття творів Ігоря Січовика.
3. Творчість Р. Завадовича для дошкільнят.
4. Казки І.Андрусюка, Б.Харчука та ін. – прекрасна сторінка дитячої літератури.

Мета: ознайомити із надбаннями сучасної дитячої літератури, систематизувати знання; прищепити професійні якості (уважність, охайність, осмислене ставлення до виконуваної роботи).

Методи: проблемна лекція.

Дидактичне забезпечення: портрети, презентації.

Література:

1. Богданець-Білоskalенко Н. І. Дитяча література. Твори українських письменників II половини XX ст. – початку XXI ст. : навчальний посібник / Н. І. Богданець-Білоskalенко. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2011. – 480 с.
2. Волочай В. Г. Навчально-методичний комплекс для диференційованого навчання з «Дитячої літератури з основами літературознавства» / В. Г. Волочай. – Вінниця : Діло, 2006. – 214 с.
3. Допитливим чомучкам : Книга для читання дітям п'ятого року життя / А. А. Семець та ін.; заг. ред. О. В.Джежей. – Х. : Вид. група «Основа», 2007.
4. Історія української літератури XX ст. У двох книгах / За ред. П. Дончика. – К. : Либідь, 1998.

Розповсюдженою є думка, що сьогодні пишуть мало дитячих книг. Безумовно це стосується художніх творів для дошкільників – найменшої читацької аудиторії. Проте і для них з'являються нові книжки (щоправда, їх значно менше, ніж для більш старших читачів). Варто назвати „Звірячу абетку“, „М'яке й пухнасте“, „Хто боїться зайчиків“ Івана Андрусюка „Тьотя Бегемотя“ Юрія Бедрика, „Історія одного поросяти“ Івана Малковича, „Кумедну читанку“ Марії Чумарної та серію творів Олександра Ільченка, виданих видавництвом „Грані-Т“: „Мандрівка дощинки“, „Як Коник співати навчився“, „Як крокодилу зуби лікували“ та ін. Приємне враження справляють вірші Івана Андрусюка „Звіряча абетка“. Це досягнення як автора віршів, так і художника Ольги Гаврилової, яка оформила книжку дуже симпатичними звірятами. Поєднання літер абетки з тваринами дуже поширене, проте поет не лише починає кожний вірш із відповідної літери, але й вдається до суто дитячих хитрощів запам'ятовування – добирає риму до назви в першому ж рядку: „Іхтіозавр прийшов на базар“. Адже діти запам'ятовують римовані рядки-приповідки краще, ніж слова.

За допомогою коротеньких оповідей і яскравих малюнків відкриває малюкам довколишній світ відомий поет і прозаїк Олесь Ільченко з художниками Костем Лавро, Олесею Трофименко, Максимом Німенко. Кожна історія Олесь Ільченка – це веселі пригоди дітей, тварин, іграшок, і, водночас, - відкривання дітям різноманітних явищ, відповідь малим „чомучкам“ на їхні нескінченні запитання. Цілком природно, що на Парнасі дитячої літератури завжди займала почесне місце казка, і сучасне красне письмо для дітей – не виняток. Дітям пропонують казки на різний смак: сучасна казка (Зірка Мензатюк „Казочки-куцехвостики“, „Київські казки“), казкове

фентезі (Олександр Дерманський „Король буків, або Таємниця Смарагдової книги”, Ніна Воскресенська „Руда Ворона”, „Останнє бажання короля”), казкові пригоди (Леся Воронина „Прибулець із Країни Нямликів”, Іван Андрусак „Стефа та її Чакалка”), казка з історичним антуражем (Зірка Мензатюк „Таємниця козацької шаблі”), стилізація під народну казку (Марина Павленко „Півтора бажання, або Казки з Ялосоветиної скрині”). Чарівних країн, які відкривають сучасні письменники для дітей, стільки, що можна з повним правом видавати так званий український казковий атлас, де будуть зазначені і казкова країна на городі під повіткою із книжок Олександра Дерманського, і пурпурова планета Лесі Воронини, і відкрита нею же у стіні старого будинку Країна Нямликів, і королівства Ніни Воскресенської, і навіть цілком реальний сучасний Київ, свідченням чого стали „Київські казки” Зірки Мензатюк. Твори цієї письменниці з промовистим ім'ям дозволяють побачити диво повсюди, знайти казку скрізь: і у бабусиній скрині („Катрусині скарби”), і у народних святах („Макове князювання”), і у зміні пори року або днів тижня („Казочки-куцехвостики”), і у природі, яка нас оточує („Як до жабок говорити”). Не втрачає дитячої щирості і молодий київський письменник Олександр Дерманський. Діалогію про вужа Ониська та його друзів можна вважати книжкою на виріст: якщо перша частина „Володаря макухи” „На городі” - це ряд оповідань, які діти залюбки послухають з маминих або татових вуст на ніч, то друга - „Подорож до бабусі” - невеличка за обсягом, захоплююча пригодницька повість, яку дитина, навчившись читати, цілком в змозі подолати,

Марина Павленко успішно працює на ниві як дорослої, так і дитячої літератури. Образом Дитинства став для неї патлатий шепелявий Домовичок, якого можна поставити в один ряд із Вінні-Пухом, Карлсоном, героєм Сергія Дзюби Кракатунчиком та російським побратимом Кузькою. Не меншої уваги заслуговують „Півтора бажання, або Казки з Ялосоветиної скрині” - мудра і тонка стилізація під народну казку, а також твори для читачів середнього шкільного віку - трилогія про Софійку - Русалоньку і нова книга письменниці „Миколчині історії”.

До добрих друзів дитинства треба віднести і героїв Лесі Воронини, що здобули заслужену любов малих читачів: суперагента Гриця Мамає, який однією лівою перемагає світове зло, дівчинку Олю та її kota Гарбузика, Олянку і Буцика з чарівної країни Нямликів, яка знаходиться у стіні сучасного будинку.

Щирий дитячий погляд на речі і тонку дорослу іронію поєднує у своїх творах для дітей Іван Андрусак, який, на власну думку, розпочавши писати для дітей, геть здитинів. У першому прозовому дебюті - казковій повісті „Стефа та її Чакалка”, автор вигадав Чакалку - казкову істоту, якою на Слобожанщині батьки лякають своїх неслухняних дітей.

Чарівні країни з цілком реальними проблемами створює у своїх казкових повістях і Ніна Воскресенська. В її Країні Мрій перемішані усі казкові перепитії: дракониця не вміє літати, школа чарівників - то суцільне шахрайство, а у лихої відьми час від часу пропадає пам'ять („Володар Країни Мрій”), у казковому королівстві не вщухають політичні пристрасті на виборах („Останнє бажання короля”), героям, які потрапили у Країну Часу, дається шанс щось змінити у своєму житті („Дивовижні пригоди Наталки у Країні Часу”), одвічна боротьба світла і темряви відбувається у казковому просторі „Рудої Ворони”. Населені величезною кількістю казкових істот, розбавлені специфічним гумором оповіді не дадуть занудьгувати.

Органічне переплетіння казкових образів та реальних історичних подій властиве

творчості Євгена Білоусова, книги якого заслужили не лише всеукраїнське, а й міжнародне визнання („Тарасове перо”, „Чарівна голка Віри Роїк”, „Лесина пісня”). Говорячи про жанри дитячої літератури для читачів-учнів молодших класів, яка широко представлена казкою, але є досить бідною в інших жанрах, не слід оминати увагою досить помітне явище останніх років: серію „Життя видатних дітей”, яку видає видавництво „Грані-Т”, залучаючи популярних сучасних письменників, серед яких Олександр (Сашко) Дерманський, Іван Ан-друсяк, Ірен Роздобудько, Любко Дереш, Лариса Денисенко, Олесь Ільченко та ін. Важко переоцінити виховне і пізнавальне значення книг цієї серії, які з цікавістю читають і діти, і дорослі.

До історичної тематики звертається у своїх останніх творах і класик української дитячої літератури Володимир Рутківський („Сторожова застава”, „Сині Води”, трилогія „Джури козака Швайки”, „Джури і підводний човен” і „Джури-характерники”).

Жанр романів Вадима Карпенка про славні пригоди юних козаків Марка та Харка визначити доволі важко - це і історично-пригодницький роман, і казка, і пародія. Герої твору ніби прийшли з українських пісень, а в основі їх пригод розгортається образність українських прислів'їв. І якщо дітям будуть цікавими їх мандри та подвиги, то на дорослого читача чекає іронічне обігрування журналістських і політичних штампів та деякі міркування автора про український менталітет. „Саме ця легка, проте наскрізна самоіронія не дозволяє твору Вадима Карпенка перетворитися на горезвісну шароварщину”. Написані на історичному матеріалі оповіді про Марка і Харка не тільки знайомлять читача з українською історією, що важливіше, всі пригоди козаків можуть бути спроектовані на сучасність. У героях читачі впізнають себе, де в чому покепкують, а здебільшого — замисляться, чому в світі все так, а не інакше, і чи може звичайна людина щось змінити.

Прогалиною в сучасній літературі для дітей є брак книг про їхніх ровесників. Тому слід лише вітати такі книги, де б героями були звичайні хлопці і дівчата - ті, з якими читачам хотілося б дружити, які б допомогли їм у складних життєвих ситуаціях, несучи в дитячі душі світло добра, милосердя, співчуття. Такими є книги Марини Павленко „Миколчині історії” та трилогія „Русалонька із 7-В, або Прокляття роду Кулаківських”, „Русалонька із 7-В та Загублений у часі”, „Русалонька із 7-В проти русалоньки із білокрилівського лісу”.

Одна із проблем нашого сьогодення - безпритульні діти. Кому вони потрібні, хто їх порятує, взагалі, якими вони є, ті, що в свої дитячі роки опинилися, так би мовити, на самому дні життя. Про них розповідає „Повістинка про Потворка” Віктора Терена, „Злочинці з паралельного світу” Галини Малик. Не є щедрою доля і до героїв повісті „Миколчині історії” Марини Павленко хлопчика Миколки та його єдиного друга собаки Найді. Саме відданими очима волохатого друга показане Миколчине життя, щирість, доброта і самовідданість його душі. Для чого і потрібні такі книжки, щоб не робити світ хоч трошки кращим? Щоб поруч з тобою завжди був друг, і надії на подарунок від Святого Миколая справджувалися для будь-якої, щасливої і нещасливої, дитини? Повість викликала жваве обговорення на КЛЮЧІ.

На ниві популярних зараз детективу і фентезі, а також цілком серйозної науково-популярної літератури продовжує працювати Олесь Ільченко („Смертельний круїз”, „Мед госпіталь”, „Пастка для геймера”, „Чорне озеро кохання”).

Окреме місце в сучасній українській фантастиці займають твори подружжя Дяченків. Вже перші їх книги були тепло зустрінуті критикою і вдячно - читачами.

Марина та Сергій Дяченки є лауреатами майже всіх премій в галузі фантастики, їх аудиторія різноманітна - від малюків, яким адресовані казки „Габріель" та „Пригоди Маринки Михайлової", до дорослих. Сучасні ПІДЛІТКИ у фантастичному світі, який, проте, не з'явжди відрізняється від реального своїми проблемами, - це тема і роману Галини Пагутяк „Королівство". За стилем її твори скидаються на своєрідні казки для дорослих, де химерна вигадка переплітається із сучасною реальністю. Їх герої намагаються якщо не повернути, то хоча б нагадати нам про ті важливі речі, які втрачає нібито химерний і вигаданий, але насправді реальний світ.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Кафедра дошкільної освіти

**КОМПЛЕКС КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ (ККР) ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ
ЗАЛИШКОВИХ ЗНАНЬ З ДИСЦИПЛІНИ, ЗАВДАНЬ ДЛЯ ЗМІСТОВНО-
МОДУЛЬНИХ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ З ДИСЦИПЛІНИ
ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА**

За напрямом 6.010101 Дошкільна освіта

Спеціальність _____

Автори:

Доцент Кардаш І.М.

Затверджено на засіданні кафедри від «28» серпня 2017 р.

Миколаїв 2017-2018

Контрольна робота № 1

Варіант 1

1. Специфіка дитячої літератури.
2. Образ педагога у творах Б.Грінченка „Екзамен”, „Дзвінок”, „Украла”.
3. Проблематика та особливості композиції дитячих оповідань М.Коцюбинського („Харитя”, „Ялинка”, „Маленький грішник”).

Варіант 2

1. Початок слов'янської книжкової культури. Давня українська література для дітей.
2. Портрет як засіб психологічної характеристики персонажа у творах М. Коцюбинського.
3. Ідейний зміст та художні особливості поетичних творів для дітей Лесі Українки („На зеленому горбочку”, «Он ярочки зелененькі”, „Вишеньки” та ін.).

Варіант 3

1. Поняття про дитячий фольклор. Підходи дослідників до класифікації творів дитячого фольклору.
2. Казки „Біда навчить”, „Лелія”, „Метелик” як вияв творчої манери письма Лесі Українки.
3. Виховне значення оповідань К. Д. Ушинського.

Варіант 4

1. Виховання моральних цінностей дітей у літературній і педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського.
2. Освітнє і художнє значення навчально-методичних книг К. Д. Ушинського.
3. Творчість С.Васильченка для дітей (“Свекор”, “Дощ”, “Мій шлях”, “Сирітське сонце”, “Циганка”).

Варіант 5

1. Моральні проблеми в українських народних казках
2. Твори В. Винниченка для дітей
3. Поезія і проза для дітей П.Тичини.

Варіант 6

1. Рильський для юних читачів (“День ясний”, «Санчата діда Максима”, “Квіти друзям” та ін.).
2. Роль художньої деталі у розкритті дитячої психології у творах М. Коцюбинського.
3. Літературна спадщина В. О. Сухомлинського дітям.

Контрольна робота № 2

Варіант 1

1. Тематичне і жанрове багатство творів С.Маршака для дітей.
2. Творчість Оксани Іваненко для дітей. Казки письменниці про дітей.
3. Життя і творчість В.Симоненка. Поезія та віршовані казки письменника для дітей.

Варіант 2

1. Літературна діяльність А. Барто в галузі дитячої літератури.
2. Твори Віктора Кави для дітей.
3. Життєвий і творчий шлях Н. Забіли. Жанрова різноманітність творів письменниці для дітей.

Варіант 3

1. Тема природи у творчості М.Пришвіна та В.Біанкі. Екологічне виховання дошкільнят засобами художнього слова.
2. Тематичне розмаїття творів Грицька Бойка для наймолодших читачів.
3. Валентин Бичко і літературні збірки «П'ять казок», «Веселі школярі», «Лісова перепустка».

Контрольні завдання

Варіант 1

1. Дитяча література - складова частина художньої літератури. Джерела художньої літератури.

2. Пізнавальне, виховне і естетичне значення спадщини Л. Глібова. Художня майстерність його байок.

Варіант 2

1. Особливості дитячої літератури. Жанр анімалістики. Роль її у формуванні національної самосвідомості і характеру дітей. Педагогічна функція дитячої літератури.

2. Мелодійність і образність, музикальність поезій П. Тичини.

Варіант 3

1. Народні дитячі пісні: колискові, пестушки, потішки, лічилки, пісні-ігри. Призначення і характерні особливості кожного з видів пісень.

2. Щасливе дитинство, картини осені - основні теми поезій Максима Рильського.

Варіант 4

1. Малі фольклорні жанри в складі дитячої літератури; їх зміст, значення у вихованні дітей.

2. Суворая правда життя в поезії Т.Г. Шевченка. Розкриття теми украденого дитинства.

Варіант 5

1. Казки - один з найбагатших і найяскравіших жанрів фольклору для дітей, їх виховне значення, тематичне багатство.

2. Показ соціальної нерівності, злиднів і темряви в оповіданнях Володимира Винниченка. Глибоке проникнення автора в психологію своїх героїв.

Варіант 6

1. Пейзажна лірика Т.Г. Шевченка. Її роль у вихованні в дітей поетичного сприйняття світу й розуміння краси рідної природи.

2. Елементи народнопоетичної творчості, мотиви радості і бадьорості у поезіях А. Малишка («Дощ», «Перепілка», «Колискова»);

Варіант 7

1. Художня неповторність творів О. Вишні. Засоби гумору в оповіданнях «Федько-зошит», «Перший диктант»).

2. Тематика та ідейна спрямованість казок В.А. Жуковського («Спляча царівна», «Казка про царя Берендея», «Казка про Івана царя і сірого вовка»).

Варіант 8

1. Твори про колишнє та сучасне навчання школярів у гуморесках О. Вишні.

2. Зв'язок казок О.С. Пушкіна з народною творчістю. Особливості пейзажної лірики поета («Зимова дорога», «Зимовий вечір», «Зимовий ранок»).

Варіант 9

1. Проблема виховання в оповіданнях О. Копиленка.

2. Історико-біографічні твори О. Іваненко для дітей. Образ малого Тараса за повістю О. Іваненко «Тарасові шляхи».

Варіант 10

1. Виховання в дітей поваги до праці і до людей праці в оповіданнях О. Донченка «Голубий гвинтик», «Скрипка», «Золоте яєчко».

2. Образи дітей в творчості М.О. Некрасова.

Варіант 11

1. Виховне значення байок І.А. Крилова («Лебідь, Рак і Щука», «Квартет», «Зозуля та півень», «Лисиця», «Бідний і багатий»).

2. Основна тематика дитячих поезій П. Воронька.

Варіант 12

1. Природничі казки О. Іваненко («Кисличка»). Поетичність у змалюванні птахів, тварин, своєрідність композиції цих творів (збірка «Лісові казки»).

2. Виховне значення, художня своєрідність казок для дітей М. Коцюбинського («Дві кізочки», «Казка про двох цапів»).

Варіант 13

1. Правдиве змалювання умов життя дітей в оповіданнях «Харитя», «Ялинка», «Маленький грішник» М. Коцюбинського.

2. Пізнавальне значення казки В. Одоєвського «Містечко в табакерці».

Варіант 14

1. Мудрий і казковий дивосвіт поезії М. Вінграновського.

2. Багатство тематики, виховне значення творів К.Д. Ушинського («Чотири бажання», «Діти в гаю», «Умій зачекати», «Історія однієї яблуньки»).

Варіант 15

1. Антикріпосницький характер гуморесок Руданського.

2. Жанрова різноманітність, пізнавальне та виховне значення оповідань Л.М. Толстого («Пилипко», «Анна», «Кісточка», «Коропа», «Лев та собака», «Три ведмеді», «Два товариші»).

Варіант 16

1. Характеристика героїв М. Трублаїні за повістю «Шхуна «Колумб». Розкриття основного конфлікту твору.

2. К.І. Чуковський. Новаторство автора в жанрі казки. «Крокодил», «Мойдодир», «Муха-цокотуха».

Варіант 17

1. Анімалістична гілка в повістях та оповіданнях М. Вінгра-новського («Сіроманець», «Бинь-бинь», «Первінка»).

2. Показ людського гуманізму і споживацького ставлення до природи в оповіданнях Є. Гуцала.

Варіант 18

1. Оповідання про Велику Вітчизняну війну Ю. Збанацького («Дике козеня», «Сини», «Щедрий їжачок»).

2. Книга «Диво калинове» Дмитра Білоуса - мудрий батьківський заповіт шанувати мову.

Варіант 19

1. Світ дитячих мрій у творах М. Стельмаха для дітей. Художні особливості поезій.

2. С.Я. Маршак. Аналіз збірок «Круглий рік», «Різнокольорова книга».

Варіант 20

1. Змістове і художнє багатство казок В. Симоненка.

2. М.М. Пришвін. Ідейно-художній аналіз повісті-казки «Комора сонця».

Варіант 21

1. Ш. Перро - автор літературної казки. Аналіз казок за вибором.

2. Книга «Що я бачив» Б. Житкова - енциклопедія для дітей. Своєрідність твору.

Варіант 22

1. Г.Х. Андерсен - талановитий автор казок. Художній аналіз казок за вибором.

2. В.В. Біанкі. Науково-пізнавальний характер творів автора («Хто чим співає», «Чий ніс кращий», «Лісові хатинки»).

Варіант 23

1. Р. Крузо - людина невичерпної енергії, міцної волі, наполегливості (за романом Д. Дефо «Робінзон Крузо»). Майстерність у побудові пригодницького сюжету.

2. Гумористичний характер творів М.М. Носова («Мишкова каша», «Телефон», «Пригоди Незнайки»),

Варіант 24

1. Р. Кіплінг, наукова точність у зображенні характерів, поведінки різних представників екзотичного тваринного світу («Манглі»),

2. Секрети художньої майстерності Л. Глібова.

Варіант 25

1. Фантастичне і реальне в книгах Андерсена. Виховне і естетичне значення казок.

2. Педагогічні ідеї К.Д. Ушинського. Втілення їх у творах видатного педагога і письменника.

Варіант 26

1. «Свій обов'язок пам'ятаю» - основний лейтмотив повісті «Шхуна Колумб» М. Трублаїні.

2. Сатиричні мотиви в творах Джанні Родарі «Пригоди Цибуліно».

Варіант 27

1. Гармонійне поєднання ніжності колискових пісень з мудрістю і духовною висотою народної філософії у вірші «Лебеді материнства» В. Симоненка.

2.Образ Мауглі. Єдність людини і природи. Зв'язок творів Кі-плінга з традиційним для Індії жанром казок про тварин.

Варіант 28

1.М. Твен. Повість «Пригоди Тома Сойєра і ГекльберріФінна». Образ Тома. Гумор у творі.

2.Казки братів Грімм. Аналіз казок за вибором.

Варіант 29

1.Художнє вираження правди людських переживань у поезіях В. Симоненка. Новела «Кривда».

2.Тематична різноманітність творів В. Сухомлинського для дітей. Огляд творів, що вивчаються в початкових класах..

Варіант 30

1.А. Мілн - відомий письменник-мораліст у кращих традиціях англійської літератури. Оптимізм його казки-гри «Вінні-Пух і всі- всі-всі».

2.Бадьорій тон, зображення картин природи, дитячих розваг у поезіях Л. Глібова література”.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Кафедра дошкільної освіти

**ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ,
ПРАКТИЧНИХ І ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ
ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА**

За напрямом 6.010101 Дошкільна освіта

Спеціальність _____

Автори:

Доцент Кардаш І.М.

Затверджено на засіданні кафедри від «28» серпня 2017 р.

Підготовка теоретичних питань до практичних занять передбачає опрацювання питань теми практичного заняття. Ці питання могли як розглядати під час лекції, так і виноситися на самостійне опрацювання.

Алгоритм підготовки.

- 1) Визначте питання для підготовки (Ви маєте розглянути усі питання, зазначені у плані практичного заняття).
- 2) Візьміть у бібліотеці університету (читальному залі або на кафедрі) джерела, зазначені у списку основної літератури до заняття. При підборі літератури Ви можете користуватися бібліотечними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним).
- 3) Визначте розділи (теми або параграфи), у яких розкрито питання практичного заняття.
- 4) Прочитайте ці розділи.
- 5) Складіть план (простий або складний) відповіді на кожне питання.
- 6) Визначте основні поняття, які Ви повинні засвоїти.
- 7) Проаналізуйте, як опрацьований матеріал пов'язаний з іншими питаннями теми.
- 8) Для кращого засвоєння та запам'ятовування матеріалу складіть короткий конспект, схеми, таблиці або графіки по прочитаному матеріалу.
- 9) Визначте проблеми в опрацьованому матеріалі, які Ви недостатньо зрозуміли. З цими питаннями Ви можете звернутися на консультації до викладача.
- 10) Перевірте, як Ви засвоїли опрацьоване питання. Ви можете це зробити, відповівши на тестові питання до теми або розв'язавши практичні завдання.

Практичне заняття № 1

Тема: Дитяча література як складова частина художньої літератури

План

1. Дитяча література – органічна частина всієї художньої літератури: спільність історичного розвитку, творчих методів та ідейної спрямованості, жанрів, тематики, художніх засобів літератури для дітей і дорослих. Українська дитяча література – частина світової літератури для дітей. Визначення дитячої літератури. Своєрідність дитячої літератури і літератури для дитячого читання.
2. Особливості дітей різного віку та врахування їх у формуванні кола дитячого та юнацького читання. Специфіка літератури для дітей дошкільного, молодшого шкільного, середнього та старшого шкільного віку.
3. Висвітлення в літературі для дітей специфічних “дитячих” тем: дитинства, школи, виховання, моральних цінностей тощо. Роль дитячої літератури у духовному розвитку школярів, у збагаченні уявлень і знань дітей про світ.
4. Зв'язок дитячої літератури з вихованням (з педагогікою, психологією – віковою, дитячого сприйняття художнього твору, дитячої творчості).
5. Найпопулярніші роди і види дитячої літератури: казка та казкова повість, сюжетний вірш, пейзажна лірика, віршоване оповідання, оповідання про тварин і природу, твори про школу (“шкільна повість”), пригодницькі та детективні повісті і романи, наукова фантастика, гумористичні твори.
6. Характерні риси літератури для дітей та юнацтва. Вимоги до мови художніх творів, що призначені для дитячого читання. Особливості дитячої книги, її

оформлення. Дитячі періодичні видання. Наукове дослідження і вивчення дитячої літератури. Проблеми теорії, критики та бібліографії.

Завдання

1. Підготувати доповіді з питань практичного заняття

Література

1. Білецький Д. М. Дитяча література / Д. М. Білецький, Ф. Х. Гурвич, І. М. Проценко та ін. – К. : Рад. школа, 1967. – 543 с.

2. Веселка: антологія української літератури для дітей : у 3 т.] / упоряд., біогр. нариси Б. И. Чайковського; передм. М. Г. Жулинського. – К. : Веселка, 1985.

3. Волочай В. Г. Навчально-методичний комплекс для диференційованого навчання з «Дитячої літератури з основами літературознавства» / В. Г. Волочай. – Вінниця : Діло, 2006. – 214 с.

4. Галич О. Теорія літератури / О. Галич, В. Назарець, Є. Васильєв. – К. : Либідь, 2001. – 487 с.

Практичне заняття № 2

Тема: Народнопоетична творчість для дітей

ПЛАН

1. Жанри усної народної поетичної творчості для дітей та інтенсивність їх сучасного побутування.

2. Охарактеризувати різновиди пісень: ігрові пісні, колискові, колядки та щедрівки, пісні про природу, пісні про працю, пісні-небилиці.

3. Малі форми фольклорних жанрів для дітей та їх художні особливості: прислів'я та приказки, загадки, скоромовки, лічилки.

4. Українська народна казка та її різновиди. Проаналізувати казки, що вивчаються в школі („Названий батько“, „Мудра дівчина“, „Про правду і кривду“).

ЗАВДАННЯ

У зошит для практичних занять записати по 3-4 зразки основних жанрів дитячого фольклору.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дитячий фольклор. - К.: Дніпро, 1986.

2. Кіліченко Л.М., Лещенко П.Я., Проценко І.М. Українська дитяча література. - К.: Вища школа, 1979, - С.32-50.

3. Українська дитяча література. За ред. Л.М.Кіліченко. – К.: Вища школа. 1984, - С.17-33.

4. Українська дитяча література. Хрестоматія: у 2-х томах. – К.: Вища школа, 1992. - Т.1.-С.6-32.

5. Скуратівський В. Берегиня. Художні оповіді. Новели. – К.: Рад. письменник, 1987. - С.15-22, 28-39, 57-60.

6. Лановик З., Лановик М. Українська народна словесність. Посібник для студентів гуманітарних ф-тів вищих навч. закладів. Г Львів: Літопис, 2000. - 614 с.

Практичне заняття №3.

Тема: Зарубіжна література в дитячому читанні

План

1. Історія розвитку (огляд).
2. Авторські казки С.Маршака („Кицин дім”, „Теремок”, „Дванадцять місяців”) та К.Чуковського („Мийдодир”, „Тарганище”, „Муха-Цокотуха”, «Айболить”, „Федорине горе”).
3. Брати Грімм – фольклористи і письменники (збірка „Дитячі і сімейні казки” : „Заєць і їжак”, „Попелюшка”, „Хлопчик-з-пальчик”, „Три сини”).
4. Казки Г.-К. Андерсена („Принцеса на горошині”, „Гидке каченя”, „Снігова королева”, „Нове вбрання короля”).

Завдання: 1. Підготувати повідомлення «Історія розвитку казки в зарубіжній літературі».

Література:

1. Білецький Д.М., Гурвич Ф.Х. Дитяча література. – К., 1967.
2. Зарубежная литература для детей и юношества. Части I и II. – М., 1985.
3. Зарубежная детская литература / Сост. Е.Зубарева. - М., 1979.
4. Брандис Е. От Эзопа до Дж.Родари. Зарубежная литература в детском и юношеском чтении. – М., 1980.
5. Зарубежная детская литература для детей и юношества: В 2-х частях. – М., 1989.
6. Шаров А. Волшебники приходят к людям. – М., 1985.
7. Брауде Л. Скандинавская литературная сказка. – М., 1973.

Практичне заняття № 4.

Тема: Українська дитяча література ХІХ ст.

План

1. Психологізм оповідань Марка Вовчка “Два сини”, “Игрушечка”, “Маша”.
2. Світ дитини у творах І.Франка “Трицева шкільна наука”, “Олівець”, “Красне писання”. Автобіографічні оповідання “Малий Мирон”, “У кузні”.
3. Образ дитини і відображення дитячого сприйняття у поезіях Т.Шевченка, П.Грабовського, Леоніда Глібова.

Література:

1. Проценко І.М. Твори Марка Вовчка для дітей // Українське літературознавство. – Вип. 29. – Львів, 1974. – С. 64 – 74.
2. Неділько Г. Твори Л.Глібова для дітей // Література. Діти. Час. – К., 1981. – Вип. 6. – С. 121 – 128.
3. Маляренко Л. Дитячим світ у творах І.Франка // Початкова школа.– 1981. - № 8. – С. 55 – 59.
4. Хропко П. Світ дитини в автобіографічних оповіданнях І.Франка //Література. Діти. Час. – Вип. 6. – К., 1981. – С. 111 – 120.

Практичне заняття № 5.

Тема: Творчість Олени Пчілки та Лесі Українки

План

1. Життєвий і творчий шлях Олени пчілки. Твори для дітей.
2. Життєвий і творчий шлях Лесі Українки. Прозова та поетична творчість для дітей.

Завдання:

1. Зробити ідейно-художній аналіз казки «Біда навчить» Лесі Українки.
2. Підготувати повідомлення «Українські письменники – лауреати літературної премії ім. Лесі Українки»

Література:

1. Білецький Д.М., Гурвич Ф.Х. Дитяча література. – К., 1967.
2. Кіліченко Л.М. Українська дитяча література. – К., 1988.
3. Проценко І.М. Твори Марка Вовчка для дітей // Українське літературознавство. – Вип. 29. – Львів, 1974. – С. 64 – 74.
4. Неділько Г. Твори Л.Глібова для дітей // Література. Діти. Час. – К., 1981. – Вип. 6. – С. 121 – 128.
5. Маляренко Л. Дитячим світ у творах І.Франка // Початкова школа.– 1981. - № 8. – С. 55 – 59.

Практичне заняття № 6.

Тема: Українська дитяча література кінця ХІХ - початку ХХ ст.

План

План

1. Тенденції розвитку української дитячої літератури кінця ХІХ-початку ХХ ст.
5. Виховання і школа в творах Б.Грінченка (“Дзвоник”, “Панько”, “Украла”).
6. Твори про дітей і для дітей Панаса Мирного (“Морозенко”, “Пригода з “Кобзарем”).
7. Психологія і внутрішній світ дитини у творах М.Коцюбинського “Харитя”, “Ялинка”, “Маленький грішник”.

Завдання: Зробити ідейно-художній аналіз творів (на вибір) Марка Вовчка, І.Франка, Лесі Українки, Б.Грінченка та М. Коцюбинського.

Література:

1. Білецький Д.М., Гурвич Ф.Х. Дитяча література. – К., 1967.
2. Кіліченко Л.М. Українська дитяча література. – К., 1988.
3. Проценко І.М. Твори Марка Вовчка для дітей // Українське літературознавство. – Вип. 29. – Львів, 1974. – С. 64 – 74.
4. Неділько Г. Твори Л.Глібова для дітей // Література. Діти. Час. – К., 1981. – Вип. 6. – С. 121 – 128.
5. Маляренко Л. Дитячим світ у творах І.Франка // Початкова школа.– 1981. - № 8. – С. 55 – 59.
6. Хропко П. Світ дитини в автобіографічних оповіданнях І.Франка // Література. Діти. Час. – Вип. 6. – К., 1981. – С. 111 – 120.
7. Хропко П. Гуманістичний пафос дитячих оповідань Б.Грінченка // Література. Діти. Час. – Вип. 12. – К., 1987. – С. 69
8. Островська В. Павло Грабовський і дитяча література // Бібліотекознавство і бібліографія. – Вип. 3. – 1966.
9. Кравецька О.Д. Леся Українка і література для дітей // Українське літературознавство. – Вип. 15. – Львів, 1972. – С. 23 – 38.

Практичне заняття № 7.

Тема: Новітня українська література для дітей ХХ ст.

План

1. Особливості та умови розвитку української літератури хх ст.
2. Зародження і розвиток пригодницької, науково-фантастичної літератури для дітей (О.Копиленко „Сенчині пригоди”, твори М.Трублаїні).
3. Гумористичні твори О.Вишні.
4. Смішинки, жарти, скоромовки (твори Г.Бойка, В.Бичка, І.Неходи, С.Олійника, Д.Білоуса).
5. Створення дитячої драматургії. Поява дитячого театру.

Завдання: Проаналізувати по одному творові (на вибір) О.Копиленка і М.Трублаїні.

Література:

1. Іванюк С. Історія прекрасної заложниці (Про розвиток літератури для дітей на Україні) // Прапор. – 1989. - № 10. – С. 164 – 176.
2. Свідер П. Олександр Копиленко. – К., 1962.
3. Сиротюк М. Микола Трублаїні // Українські радянські письменники. Критичні нариси. – Т. II. – К., 1957.
4. Масенко Т. Весна Миколи Трублаїні. – К., 1960.
5. Голубков М. Он воспитывал победителей. О творческом пути украинского писателя Н.Трублаини // Детская литература. – 1984. - № 8. – С.
6. Денисенко А. Дитячий капітан. До 80-річчя з дня народження М.Трублаїні // Молодь України. – 1987. – 25 квітня.
7. Іваненко О. Завжди в житті: Спогади. – К., 1985.
8. Дузь І. Остап Вишня. Нарис про творчість. – К. – Одеса, 1989.

Практичне заняття № 8.

Тема: Образи і характери у творах К. Д. Ушинського і В. О. Сухомлинського

План

1. Життєвий шлях К. Д. Ушинського.
2. Освітнє і художнє значення навчально-методичних книг К. Д. Ушинського.
3. Образи тварин у творчості К. Д. Ушинського.
4. Виховнє значення оповідань К. Д. Ушинського.
5. Життєвий шлях В. О. Сухомлинського.
6. Літературна спадщина В. О. Сухомлинського дітям.
7. Виховання моральних цінностей дітей у літературній і педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського.

Завдання до практичного заняття

1. Прочитати оповідання і казки В.Сухомлинського: “Сьома дочка”, “Райдуга в бурульці”, “Через потік”, “Добрий Василько”, “Сім'я в лісі”, “Я вирощу внучку, дідусю”, “Лялька під дощем”, “Іменинний обід”, “Найгарніша мама”, “Дуб і сокира”, “Лисячий хвіст”, “Зозулина журба”, “Павук і мереживо”, “Одинець муравлик”, “Два метелики”, “Яблуко в осінньому саду”, “Весняний вітер”.
2. Підготувати інсценування двох художніх творів для дітей В.Сухомлинського і двох художніх творів для дітей К. Ушинського (на власний вибір).
3. Підготувати кросворди на тему: „Літературна і педагогічна спадщина К.Д.Ушинського і В.О.Сухомлинського дітям”.

Література:

1. “Детская литература” (для учащ. пед. училищ) - М. “Просвещение”- 1989;
2. Всеукраїнські науково-практичні читання студентів і молодих науковців, присвячені спадщині великого вітчизняного педагога К.Д.Ушинського — збірка статей — Одеса-2003.;
3. “Наука і освіта” № 5/2001 рік — спецвипуск “Сухомлинський і сучасність”;
4. “Веселка” (т.2). Антологія української літератури для дітей. — 1984;
5. Українська дитяча література -- Л.М.Кіліченко, П.Я.Лещенко, І.М.Проценко. — К. — 1979.;
6. Українська дитяча література —хрестоматія в 2-х частинах, К., Вища школа, 1992р.

Практичне заняття № 9

Тема: Українська проза для дітей II половини XX століття.

План

1. Життєвий і творчий шлях В. Сухомлинського. Жанрова і тематична різноманітність творів письменника (оповідання, казки тощо).
2. Твори Віктора Кави для дітей.
3. Твори Василя Чухліба у дитячому читанні.

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготувати реферат з теми: «Виховне та освітнє значення творів українських прозаїків II половини XX століття».
2. Підготувати інсценування творів для дітей В Сухомлинського та К. Ушинського (по одному на вибір).
3. Підготувати кросворд з теми: «Літературна і педагогічна спадщина В. Сухомлинського»,

Практичне заняття № 10

Тема: Українська поезія для дітей II половини XX століття.

План

1. Тематика творів Платона Воронька для дітей.
2. Тематичне розмаїття творів Грицька Бойка для наймолодших читачів.
3. Життєвий і творчий шлях Д. Павличка. Збірки поезій і казок для дітей.
4. Життя і творчість В.Симоненка. Поезія та віршовані казки письменника для дітей.
5. Життєвий і творчий шлях Л. Костенко. Збірка творів для наймолодших читачів «Бузиновий цар».

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготувати реферат з теми: «Виховне та освітнє значення творів українських поетів II половини XX ст. для дітей».
2. Підготувати конспекти занять з ознайомлення дітей із творчістю Л. Костенко (з використанням поезій «Бузиновий цар»).
3. Підготувати рецензію (відгук) на збірку Л. Костенко «Бузиновий цар».

4. Підготувати конспекти занять з метою ознайомлення дітей із творчістю Грицька Бойка (загадки, скоромовки, вірші).

Практичне заняття № 11.

Тема: Українська література для дітей кінця XX - початку XXI ст.

План

1. Проблематика сучасної дитячої літератури. Різноманітність жанрів і тем.
2. Загальний огляд творчості Марійки Підгірянки, Д.Павличка, О.Сенатович.
3. Ліна Костенко, збірка „Бузиновий цар”. Аналіз.

Завдання: 1. Проаналізувати твори В.Сухомлинського та поезію Л.Костенко.
2. Підготувати реферат «Проблематика сучасної дитячої літератури»

Література:

1. Білецький Д.М., Гурвич Ф.Х. Дитяча література. – К., 1967.
2. Брюховецький В. Ліна Костенко: Нарис творчості. –К., 1990.
3. Іванюк С. Історія прекрасної заложниці (Про розвиток літератури для дітей на Україні) // Прапор. – 1989. - № 10. – С. 164 – 176.
4. Ільницький М. Дмитро Павличко: Нарис життя і творчості. – К., 1985.
5. Воловець Л. Наш наймолодший сучасник // Проблеми. Жанри. Майстерність. Вип. 4. – К., 1979. – С. 113 – 124.
6. Гуцало Є. Дитяча література і сучасність: На пленумі правління Спілки письменників України // Література. Діти. Час. – К, 1988. – Вип. 13. – С. 3 –
7. Стаднийчук Р. Украинская детская литература сегодня // Зеркало недели. – 1999. – 26 июня. – С.14.
8. Чайковський Б. Батьки і діти (Проблеми розвитку національної літератури для дітей) // Літературна Україна. – 1998. – 31 грудня. – С.8.
9. Близнец В. Не только каникулы (О воспитательной роли украинской художественной литературы для детей и юношества) // Детская литература. – 1984. - № 9. – С. 24 – 26.
10. Брюховецький В. “На те, вона й правда!...” Проблеми сучасної літератури для підлітків та юнацтва // Дніпро. – 1984. - № 3. – С. 125 – 130.

Практичне заняття № 12

Тема: Література рідного краю для дітей

План

1. Павло Грабовський, Олександр Олесь про рідний край.
2. Гуманізм Остапа Вишні в розкритті природоохоронної теми.
3. Валентин Бичко і літературні збірки «П'ять казок», «Веселі школярі», «Лісова перепустка».
4. Творчість М. Вінграновського для дітей.

Завдання для самостійної роботи – підготувати реферати за питаннями.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Кафедра дошкільної освіти

**КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ ДО СЕМІНАРСЬКИХ, ПРАКТИЧНИХ І
ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ, ЗАВДАННЯ ДЛЯ ЗАЛІКІВ З ДИСЦИПЛІНИ
ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА**

За напрямом 6.010101 Дошкільна освіта

Спеціальність _____

Автори:

Доцент Кардаш І.М.

Затверджено на засіданні кафедри від «28» серпня 2017 р.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ТА САМОПЕРЕВІКИ

1. Хто зробив перші спроби створити спеціальні книги для дітей у світовій дитячій літературі?
2. З ким працював Ш. Перро у процесі створення своїх казок?
3. Як звали братів Грімм?
4. Назвіть персонажів казки “Бременські музиканти”?
5. Яке педагогічне спрямування казки “Чекель і Гретель”?
6. Яке ім’я мав Карлик Ніс, коли ще був хлопчиком?
7. Які казки Андерсена можна віднести до казок для дівчаток?
8. Які для хлопчиків?
9. Завдяки чому кицька з казки Кіплінга змогла отримати від жінки дозвіл на молоко, тепло і затишок?
10. Як звали пантеру з повісті Р. Кіплінга “Мауглі”?
12. Скільки яєць відклала кобра на грядці у казці Р. Кіплінга “Ріккі-Тіккі-Таві”?
13. Хто допоміг головному герою казки Кіплінга “Слоненя” стати сміливішим і впевненим у собі?
14. Хто насправді були броненосці з однойменної казки Кіплінга?
15. Що любив їсти Тигра з казки А. Мілна “Вінні-пух”?
16. Як звали маленького синочка Кенги?
17. Що подарували осликові Іа-Іа надень народження?
18. Що кидали з мосту Вінні та Паць, перевіряючи швидкість?
19. Хто допоміг здобути нільсу інформацію про те, як зняти закляття (казка С. Лагерльоф “Чудесна подорож Нільса”)?
20. Як звали качку ватажка у казці С. Лагерльоф?
21. Чим відрізняється доля гусака Мартіна у казці і у мультфільмі “Чудесна подорож Нільса”?
22. Хто носив ім’я Ухті-Пухті у однойменній казці Б. Поттер?
23. Назвіть персонажів “казок дядечка Римуса” Дж. Харріса?
24. Що хотів попросити залізний лісоруб у чарівника Гудвіна у повісті-казки Волкова “Чарівник смарагдового міста”?
25. Як звали злу чарівницю, яка загинула під „летючим” будиночком?
26. Чим прикрашали свої капелюхи жителі поселення, перри приземлився будиночок Еллі?
27. Як звали лікаря-малюка у повісті Носова?
28. Які паливно-мастильні матеріали використовували малюки для своїх автомобілів?
29. Кого останнього виписала з лікарні лікарка Медуниця і чому?
30. Хто перший повірив у те, що Незнайко розкаюється і може стати хорошим, і підтримав його?
31. Коли і чому малюки з повісті П. Треверс “Мері Попінс” перестали розуміти мову птахів?

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

Кредит 1. Дитяча література як складова частина художньої літератури

1. Яка з перерахованих ознак не характерна для фольклору?

- а) усність
 - б) традиційність
 - в) варіантність
 - г) писемна форма існування
2. Чарівно-фантастичні оповідання зі своєю системою художніх засобів, підпорядкованих героїзації позитивних, сатиричному викриттю негативних образів, часто гротескному зображенню їх взаємодії, це...
- а) легенди
 - б) казки
 - в) перекази
 - г) міфи
3. Легенда – це...
- а) епічне оповідання чарівно-фантастичного, алегоричного й соціально-побутового характеру, зі своєю системою художніх засобів, підпорядкованих героїзації позитивних, сатиричному викриттю негативних образів, часто гротескному зображенню їх взаємодії
 - б) розповідь про реальну подію із життя народу, що передається із покоління в покоління, поетична історія села й міста, родини, яка має свої закономірності побутування, свою поетику
 - в) стислий твір, в основі якого лежить метафоричне запитання
 - г) мала епічна форма, яка у фантастичному вигляді подає певні відомості, що сприймаються читачами як абсолютно правдиві
4. Стислі твори, в основі яких лежить метафоричне запитання...
- а) загадки
 - б) скоромовки
 - в) прислів'я
 - г) приказки
5. Який із названих жанрів не належить до малих фольклорних жанрів?
- а) загадка
 - б) прислів'я
 - в) скоромовка
 - г) переказ
6. Короткі сталі вислови, в яких немає повчання, а лише констатується певний факт:
- а) прислів'я
 - б) приказки
 - в) крилаті вислови
 - г) афоризми
7. До якого складу лексики належать дієслівні форми *спатоньки*, *істоньки*?
- а) емоційно-експресивної
 - б) поетичної
 - в) діалектної
 - г) просторічної
8. Яке число вважається сакральним у фольклорі?
- а) 1
 - б) 2
 - в) 3
 - г) 8

9. Яким елементом казки виступає вислів «Живуть і хліб жують, і постолом добро возять»?
- а) зачин
 - б) кінцівка
 - в) кульмінація
 - г) пейзаж
10. Духовний заповіт «Поучення» Володимира Мономаха вміщено у
- а) «Слові о полку Ігоревім»
 - б) «Повісті временних літ»
 - в) «Галицько-волинському літописі»
 - г) «Поученні» Володимира Мономаха
11. 1574 року Іваном Федоровим було видано першу друковану книгу для дітей, а саме:
- а) «Читанку для наймолодших»
 - б) «Дитячий фольклор»
 - в) «Руську граматику, або Буквар»
 - г) «Поучення» Володимира Мономаха
12. Вперше італійські народні казки були зібрані і літературно опрацьовані у XVII столітті
- а) Джанні Родарі
 - б) Джамбаттісто Базіле
 - в) Бенедетто Кроче
 - г) Ред'ярдом Кіплінгом
13. Лауреатом Монтіонівської премії, автором перекладу 16 романів Жуля Верна стала
- а) Олена Пчілка
 - б) Марійка Підгірянка
 - в) Леся Українка
 - г) Марко Вовчок
14. «Буратіно» у перекладі з італійської означає
- а) «маріонетка»
 - б) «дерев'яний хлопчик»
 - в) «лялька»
 - г) «іграшка»
15. Якого різновиду казок не існує?
- а) чарівно-фантастичних
 - б) про тварин
 - в) гумористичних
 - г) соціально-побутових
16. Перша навчальна книга Київської Русі – це
- а) азбука
 - б) буквар
 - в) біблія
 - г) псалтир
17. Антитеза – це:
- а) протиставлення образів, картин, слів, понять
 - б) зіставлення понять та явищ
 - в) порівняння понять, явищ, предметів

г) протиставлення

18. Тема – це:

а) коло життєвих явищ, відображених у творі

б) те, про що йде мова у творі

в) коло подій, обраних автором

г) події у творі

19. Казка – це:

а) один з видів епічного твору, більший за оповідання і менший за роман

б) вид цікавої усної розповіді з фантастичною вигадкою, з несподіваним, але завершеним сюжетом

в) усні розповіді, розповсюджені в народі з метою розваги, що розповідають про незвичні в побутовому плані події і відрізняються спеціальною композиційно-стилістичною побудовою

г) цікаве оповідання для дітей

20. Байка – це:

а) короткий віршований або прозовий твір повчального характеру, що має алегоричний смисл

б) короткий алегоричний повчальний вірш, оповідання

в) вигадка

г) короткий вірш із мораллю

21. Переказ – це:

а) жанр фольклору, усне оповідання, яке вміщує відомості, що передаються з покоління в покоління, про історичні особи, події минулих років

б) розповідь про минуле, що переходить із уст в уста, з покоління в покоління

в) легенда

г) народне оповідання

22. Масова література – це:

а) сукупність популярних творів, що розраховані на невибагливого читача, який не володіє розвиненим смаком

б) розважальна література

в) література, що не отримала високої оцінки художньо освіченої громадськості

г) література, яку читають усі читачі

23. До епічних жанрів усної народної творчості належать:

а) казка

б) басня

в) оповідання

г) нарис

24. Казка О.М.Толстого «Золотий ключик, або Пригоди дерев'яної ляльки» основана на творі:

А) Ш.Перро

Б) Г.Андерсена

В) К.Коллоді

Г) В. Гауфа

25. Автором казки «Дев'ять братів і десята сестриця Галя» є

- а) Л.Глібов
- б) І.Франко
- в) Марко Вовчок
- г) Леся Українка

26. Прозовий фольклор представлений

- а) казками, небилицями, билинами, оповідками, оповіданнями
- б) піснями, билинами, приказками
- в) обрядовою поезією
- г) легендами, переказами, голосіннями, думами

27. Жанр, до якого належать думи, балади, історичні пісні – це

- а) епічний
- б) лірика
- в) драматичний
- г) розповідь

28. Жанри, яким властиве соціальне, громадське звучання – це

- а) думи, історичні, соціально-побутові пісні
- б) ліричні пісні
- в) казки
- г) прислів'я, приказки

29. Прочитайте текст: «Колись дуже давно через наше село проходив чумацький шлях. Обабіч нього росли кремезні, високі дерева-берестки. Під ними часто відпочивали чумаки. І звідси пішла назва села Берестівка». Який жанр він представляє?

- а) казку
- б) переказ
- в) легенду
- г) оповідання

30. Який із наведених жанрів відзначається психологізмом?

- а) голосіння
- б) казка
- в) балада
- г) прислів'я

31. Яка з наведених ознак не характерна для балади?

- а) сюжетність
- б) розповідь ведеться повільно
- в) драматичність
- г) реалістичність

32. Що входить у поняття «дитяча література»?

- а) твори, написані спеціально для дітей
- б) твори для дітей, написані діаспорою
- в) твори, написані самими дітьми
- г) література, створена спеціально для дітей, і така, яка створювалася для дорослого читача, але може бути цікавою і зрозумілою певним дитячим віковим категоріям

33. Які джерела дитячої літератури:

- а) фольклор
- б) література для дорослих
- в) реальна дійсність

- г) усі відповіді правильні
34. Відповідність дитячої літератури віковим та психологічним особливостям:
- а) для дітей молодшого шкільного віку
 - б) для дітей дошкільного віку
 - в) для шкільного віку
 - г) усі відповіді правильні
35. Особливості дитячої літератури:
- а) виникла в процесі виховання і навчання дітей
 - б) вона має свого читача
 - в) залежить від настрою
 - г) дидактичний характер
36. Коли дитяча книга відокремилася від підручника?
- а) у 17 ст.
 - б) у 18 ст.
 - в) у 19 ст.
 - г) у 20 ст.
37. Перші друковані книги для дітей:
- а) Т. Шевченко «Кобзар»
 - б) І. Федоров «Буквар»
 - в) В. Бурцов «Буквар»
 - г) К. Істомін «Малий буквар»
38. Що таке вертеп?
- а) вистава
 - б) легенди
 - в) небилиці
 - г) ляльковий театр
39. Які твори увійшли в дитяче читання?
- а) «Знедолені» В. Гюго
 - б) «Гайдамаки» Т. Г. Шевченка
 - в) «Казки О. Пушкіна»
 - г) «Війна та мир» Л. Толстого
40. Чим фольклорний твір відрізняється від літературного?
- а) художніми особливостями
 - б) образами
 - в) специфікою
 - г) змістом
41. Літературна казка – це:
- а) фантастичне оповідання
 - б) епічний твір фантастичного характеру
 - в) казка, створена народом
 - г) авторський художній твір, в основі якого лежить захоплива вигадана історія, що об'єднує елементи дійсності і фантастики
42. Який твір відноситься до жанру літературної казки?
- а) «Мудра дівчина»
 - б) «Названий батько»
 - в) «Язиката Хвеська»
 - г) «Фарбований лис»

Кредит 2. Дитяча література XIX століття

1. Який із цих псевдонімів належить Л. Глібову?
 - а) Вартовий
 - б) дідусь Кенир
 - в) Борис Тен
 - г) Грицько Григоренко
2. Як Л. Глібов визначив жанр свого твору «Квіткове весілля»?
 - а) казка
 - б) драма-феєрія
 - в) алегоричний жарт
 - г) байка
3. Хто є «батьком байки»?
 - а) Аристофан
 - б) Езоп
 - в) Геродот
 - г) Есхіл
4. Назвіть автонім Марка Вовчка
 - а) Людмила Василевська-Березіна
 - б) Людмила Старицька-Черняхівська
 - в) Надія Кибальчич
 - г) Марія Вілінська
5. Назвіть автонім Олени Пчілки
 - а) Любов Білозерська
 - б) Лариса Косач
 - в) Ольга Кривинюк
 - г) Ольга Косач-Драгоманова.
6. Який із згаданих творів написала Олена Пчілка?
 - а) «Котова наука»
 - б) «Чиж та голуб»
 - в) «Пан та собака»
 - г) «Ведмежий суд»
7. До якого жанрового різновиду можна віднести казку Лесі Українки «Біда навчить»?
 - а) чарівно-фантастичних
 - б) соціально-побутових
 - в) кумулятивних
 - г) про тварин
8. Цікаві роздуми про дитячу літературу й читання, втілені у творах «Байка про байку», «Женщина-мати», Народні школи та їх потреби» належать
 - а) Лесі Українці
 - б) І. Франку
 - в) М. Коцюбинському
 - г) Л. Глібову
9. Який троп застосовано в назві оповідання «Кумедія з Костем»?
 - а) іронія
 - б) епітет
 - в) метафора

г) евфемізм

10. Одна з перших надрукованих колискових пісень в історії дитячої літератури «Ой ходить сон коло вікон» надрукована 1837 р. у

- а) «Збірці народних українських пісень»
- б) «Русалці Дністровій»
- в) «Запорожской старине»
- г) журналі «Зоря»

11. Видавцем першої в Україні збірки дитячого фольклору «Дитячі ігри, пісній казки. З Ковельщини, Лущини та Зв'язильщині на Волині» (1903) стали:

- а) А. Кримський і М. Грушевський
- б) М. Максимович і А. Метлинський
- в) Леся Українка і К Квітка
- г) І. Франко і Леся Українка

12. З 1890 року у Львові почав виходити дитячий журнал під назвою

- а) «Сонечко»
- б) «Дзвінок»
- в) «Ліхтарик»
- г) «Діти»

13. Перше видання казок Івана Франка «Коли ще звірі говорили» було надруковано:

- а) 1899 р.
- б) 1889 р.
- в) 1890 р.
- г) 1905 р.

14. Поетичний цикл Лесі Українки для дітей мав назву

- а) «У дитячому крузі»
- б) «Дзвіночок»
- в) «У дитячому колі»
- г) «У дитячому світі»

15. В якому творі І. Франко наголошував, що «оті простенькі сільські байки, як дрібні, тонкі корінчики, вкорінюють у нашій душі любов до рідного слова»?

- а) «Педагогічні невігласи»
- б) «Великі діяння пана Бобжинського»
- в) «Освіта народу Галичини»
- г) «Байка про байку»

16. Який з цих творів не належить І. Франку?

- а) «Абу-Касимові капці»
- б) «Лис Микита»
- в) «Федько-халамидник»
- г) «Пригоди Дон Кіхота»

17. Книга К.Д.Ушинського «Рідне слово» – це

- а) філософський трактат
- б) педагогічний твір
- в) науковий твір
- г) навчально-пізнавальна література

18. Яка балада стала основою трагедії І.Франка «Украдене щастя»?

- а) «Ой жив у Січі старий козак»
- б) «Пісня про шандаря»

- в) «Ой не ходи, Грицю»
- г) «Прекрасна Єлена».

19. Автор слів «Що таке людина, як подумаєш про це? Велика розумом людина, та не може осягнути вона всіх чудес землі»

- а) Володимир Мономах
- б) Т.Г.Шевченко
- в) Г.С.Сковорода
- г) Леся Українка

20. До творів давньої дитячої літератури належать

- а) «Казки» О. Пушкіна
- б) «Кобзар» Т. Шевченка
- в) байки Г. Сковороди
- г) байки Л. Глібова

21. Яка особливість байок Г.Сковороди?

- а) це поезія в прозі
- б) написані прозою
- в) завершуються «силою»
- г) рядки римуються

22. «Сад божественних пісень» – це

- а) збірка поезій І.Вишенського
- б) збірка байок Г.Сковороди
- в) збірка поезій Л.Барановича
- г) збірка поезій Олени Пчілки

23. Автором казки «Дев'ять братів і десята сестриця Галя» є

- а) Л.Глібов
- б) І.Франко
- в) Марко Вовчок
- г) Леся Українка

24. Твори яких письменників ХІХст. увійшли в коло дитячого читання:

- а) Т.Шевченка
- б) О.Копиленка
- в) І. Котляревського
- г) Г.Квітки-Основ'яненка

25. Хто із названих українських письменників писав байки:

- а) Василь Стефаник
- б) Олена Пчілка
- в) Л.Глібов
- г) Т. Шевченко

26. У якому творі українських письменників ХІХ ст. розповідається про життя дітей-сиріт:

- а) М.Коцюбинський «Харитя»
- б) Т.Шевченко «На Великдень на соломі»
- в) М.Трублаїні «Пустуни на пароплаві»
- г) М.Коцюбинського «Ялинка»

27. Який твір належить перу Лесі Українки?

- а) «Біда навчить»
- б) «Федько-халамидник»

- в) «Малий Мирон»
 - г) «Дев'ять братів і десята сестриця Галя»
28. Хто написав казку «Ведмідь»?
- а) Марко Вовчок
 - б) Олена Пчілка
 - в) Л.Глібов
 - г) Г.Сковорода
29. Хто автор збірки казок «Коли ще звірі говорили»?
- а) Марко Вовчок
 - б) Олена Пчілка
 - в) І.Франко
 - г) Л.Глібов
30. Ідея якого твору звучить у прислів'ї «Поки біди не знатимеш, то й розуму не матимеш»?
- а) М.Коцюбинського «Казка про двох цапків»
 - б) Л.Українки «Біда навчить»
 - в) В.Стефаника «Новина»
 - г) І.Франка «У кузні»

Кредит 3. Дитяча література на сучасному етапі

1. Назвіть автонім Олександра Олеся
- а) Володимир Єремченко
 - б) Григорій Данилевський
 - в) Олександр Скрипаль-Міщенко
 - г) Олександр Кандиба
2. Під яким псевдонімом увійшов в історію української літератури син О. Олеся?
- а) Олег Ольжич
 - б) Олесь Досвітній
 - в) Микола Хвильний
 - г) Грицько Григоренко
3. Назвіть автонім Остапа Вишні
- а) Микола Фітільов
 - б) Освальд Бургардт
 - в) Олександр Кандиба
 - г) Павло Губенко
4. Яка з названих збірок не належить Остапові вишні?
- а) «Діла небесні»
 - б) «Щоб і хліб родився, щоб і скот плодився»
 - в) «Вишневі усмішки (сільські)»
 - г) «Бюро знахідок»
5. Як називалася перша, тріумфальна збірка поезій Павла Тичини?
- а) «Троянди й виноград»
 - б) «Сатиричне і ліричне»
 - в) «Сонячні кларнети»
 - г) «Калиновий міст»
6. Яка з названих книжок не належить перу Наталі Забіли?

- а) «Хатинка на ялинці»
 - б) «Олівець-малювець»
 - в) «Ясоччина книжка»
 - г) «Лісові казки»
7. Який відомий російський дитячий поет товаришував із Наталею Забілою?
- а) Корній Чуковський
 - б) Борис Заходер
 - в) Сергій Михалков
 - г) Григорій Остер
8. Як звали головного героя повісті «Гуси-лебеді летять»?
- а) Дмитрик
 - б) Павлусь
 - в) Михайлик
 - г) Іванко
9. Назву якої професії означає прізвище «Стельмах»?
- а) тесля
 - б) колесник
 - в) столяр
 - г) муляр
10. Назвіть автонім Марії Пономаренко
- а) Олександра Судовщикова
 - б) Марія Григоренко
 - в) Марія Ленерт-Домбровська
 - г) Галина Домбровська
11. Як називалася читанка для дитячих садочків, написана Марією Пономаренко у співавторстві з Людмилою Бондарчук і Лесею Памірською?
- а) «Материнка»
 - б) «Ластівка»
 - в) «Де ростуть Котигорошки»
 - г) «Первоцвіт»
12. Яке оповідання дало назву збірці, за котру Миколу Яненка нагородили премією імені Лесі Українки?
- а) «Сонячної ночі»
 - б) «Боцман Бородай»
 - в) «Спасибі вам, дельфіни»
 - г) «Цвітуть в океані квіти»
13. Як називається галузь мистецтва, що змальовує море та морські пригоди?
- а) анімалістика
 - б) мариністика
 - в) баталістика
 - г) біографістика
14. Яка з названих книжок не належить перу Ліни Костенко?
- а) «Берестечко»
 - б) «Маруся Чурай»
 - в) «Зів'яле листя»
 - г) «Бузиновий цар»
15. В якому місті народилася Л. Костенко?

- а) Львів
- б) Київ
- в) Ржищів
- г) Одеса

16. Як називається село, у школі якого В. Сухомлинський працював впродовж багатьох років?

- а) Моринці
- б) Старий Животів
- в) Павлиш
- г) Чернеччина

17. В якому з перерахованих літературних жанрів не працював В. Сухомлинський?

- а) притча
- б) казка
- в) оповідання
- г) фарс

18. Назвіть автонім Марійки Підгірянки

- а) Марія Ленерт-Домбровська
- б) Марія Вілінська
- в) Галина Домбровська
- г) Галина Кирпа

19. У педагогічному інституті якого міста вчився Василь Чухліб?

- а) Житомира
- б) Вінниці
- в) Ніжина
- г) Києва

20. Який із згаданих творів написав В. Чухліб?

- а) «Співанка про місяці»
- б) «Вечори, як сиві котики»
- в) „Колискова для ведмедів”;
- г) «Гостинна хата»

21. До жанру «шкільної повісті» не відносимо твір В.Нестайка

- а) «В Країні Сонячних Зайчиків»
- б) «Одиниця з обманом»
- в) «Незвичайні пригоди в лісовій школі»
- г) «П'ятірка з хвостиком»

22. П'єси для дітей писала:

- а) О.Пчілка
- б) Н.Забіла
- в) О.Іваненко
- г) М.Познанська

23. До виду науково-природничих казок відносимо казки із збірки:

- а) «Золота гора» Н.Забіли
- б) «Коли ще звірі говорили» І.Франка
- в) «Лісові казки» О.Іваненко
- г) «Безконечні казочки» М.Підгірянки

24. Збірка «Лісові казки» належить:

- а) Н.Забілі

- б) О.Пчілці
- в) О.Іваненко
- г) М.Пригарі

25. У якому оповіданні О.Копиленка незвичайні пригоди з хлопчиком відбулися у сні?

- а) «Сенчині пригоди»
- б) «Хата хлопчика-мізинчика»
- в) «Їдальня для птахів»
- г) «Ластівка»

26. Назвіть автора пригодницької літератури для дітей:

- а) І.Нехода
- б) В.Бичко
- в) М.Трублаїні
- г) Л.Глібов

27. Літературний критик, письменник, автор казок «Та жив собі Василько», «Лісова перепустка», «Ластівка», «Івась і Чорна борода»

- а) М.Трублаїні
- б) В.Бичко
- в) О.Копиленко
- г) О.Іваненко

28. Яка казка написала О.Іваненко?

- а) «Лісові казки»
- б) «Собака і кіт»
- в) «Ромашка»
- г) «Маленький Мук»

29. Оповідання «Рідні діти», «У першому класі», «Молодша сестричка» написала

- а) Л. Костенко
- б) Н.Забіла
- в) В. Кирпа
- г) О.Іваненко

30. Хто на запитання «Де найкраща земля?» відповів: «Краще рідної немає!»

- а) ведмідь
- б) зайчик
- в) журавель
- г) чапля

32. Яку казку написав В.Симоненко?

- а) «Метелик»
- б) «Коли ще звірі говорили»
- в) «Сьома дочка»
- г) «Цар Плаксій та Лоскотон»

33. Хто автор казок про Барвінка та Ромашку?

- а) Н.Забіла
- б) О. Копиленко
- в) О.Іваненко
- г) Б.Чалий

34. Який твір відомого поета закінчується словами «Як од втоми не впадеш, в цю країну попадеш?»

- а) «Цар Плаксій і Лоскотон»

- б) «Бузиновий цар»
- в) «Подорож у країну Навпаки»
- г) «Казка про Дурила»

35. Яку іноземну мову вивчали звірята в лісовій школі з відомої казки В.Нестайка?

- а) англійську
- б) ведмежу
- в) лисячу
- г) турецьку

36. Вкажіть кличку корови Яви Реня з відомого твору В.Нестайка «Тореадори з Васюківки»?

- а) Контрибуція
- б) Облігація
- в) Купоноакція
- г) Лотерея

37. Хто переклав українською мовою казку С.Маршака «Дванадцять місяців»?

- а) Н.Забіла
- б) О.Копиленко
- в) О.Донченко
- г) М.Пригара

38. Кому із відомих письменників належить авторство казки «Пригоди kota Мартина»?

- а) Д.Павличку
- б) О.Іваненко
- в) В.Симоненку
- г) В.Сухомлинському

39. Автором казки «Про дідову дочку Марусю і про бабину Галюсю» є:

- а) Б.Лепкий
- б) І.Франко
- в) Марко Вовчок
- г) Леся Українка

40. «Алфавіт віршами, написаними для сина» склав:

- а) І.Франко
- б) П.Тичина
- в) О.Іваненко
- г) О. Олесь

41. Голова Центральної Ради, автор чотирьох універсалів Української Народної Республіки:

- а) М. Трублаїні
- б) О. Олесь
- в) В.Винниченко
- г) Б.Лепкий

42. Тема дитинства звучить у творах: «Витрішки», «Неслухняний глечик», «Приблуда»:

- а) Б.Лепкого
- б) С.Васильченка
- в) М.Йогансена
- г) А. Кащенко

43. Поет, прозаїк, публіцист, журналіст, перекладач, вчений-лінгвіст, сценарист, автор підручників з української мови, словників, віршів та 111 оповідань для дітей: «Колискова», «Кіт Чудило», «Собака»:

- а) О. Вишня
- б) В. Винниченко
- в) М. Йогансен
- г) П.Тичина

44. Автор історичних повістей та оповідань для дітей: «Щирі малороси», «Сіркова могила»

- а) М. Йогансен
- б) В. Винниченко
- в) А. Кащенко
- г) О. Вишня

45. «Дивний мрійник з очима дитини і розумом філософа» та його твори: “Гаї шумлять...”, “А я у гай ходила”, “Хор лісових дзвіночків”

- а) В.Свідзинський
- б) П.Тичина
- в) О. Вишня
- г) А. Кащенко

46. Твори «Перший диктант», «Паралелепіед», «Моя автобіографія» написав видатний письменник-гуморист:

- а) М. Рильський
- б) В.Свідзинський
- в) О. Вишня
- г) А. Кащенко

47. Вчений-літературознавець, фольклорист, лінгвіст, український поет, чії твори «Мова», «Синові», «Білі мухи», увійшли до золотого фонду українського письменства

- а) П. Тичина
- б) Г.Хоткевич
- в) Л. Глібов
- г) М. Рильський

48. Автор віршів «Юнакові», «Осінь», «Хмарини, хмарини», написаних для дітей

- а) О. Вишня
- б) В. Винниченко
- в) В. Сосюра
- г) Г. Хоткевич

49. Письменник-природолюб, майстер літератури для дітей та юнацтва. Його твори: «Жовте листя», «Зима іде», «Весна у лісі»

- а) О. Копиленко
- б) П. Панч
- в) В.Сосюра
- г) М. Рильський

50. Дитячий письменник, журналіст, мандрівник, знавець дитячої душі та його твори: «Пустуни на пароплаві», «Де Умк?», «Умкова рукавиця»

- а) М. Рильський
- б) Л. Глібов
- в) М.Трублаїні

г) О. Копиленко

51. Твори їй продиктували смерекові ліси: «Ліс», «Прийшла осінь», «Ганнусина пісня»

а) Н.Забіла

б) О. Іваненко

в) М. Підгірянка

г) Русалка Дністровая

52. Хто автор творів «Січень», «Дванадцять місяців», «Сорока-Білобока», «Ясоччин садок»?

а) О. Іваненко

б) Н.Забіла

в) М. Підгірянка

г) Г. Кирпа

53. Педагог, історик, літературознавець, письменниця, її твори: «Куди літав журавлик?», «Сороки», «Кисличка»

а) О. Іваненко

б) Н.Забіла

в) М. Підгірянка

г) Г. Кирпа

54. Автор 40-а поетичних книг, його твори просяться в пісню: «Вечори, як сиві котики», «Перепілка», «Кіт-Воркіт»

а) Ю. Збанацький

б) А. Малишко

в) В. Винниченко

г) Ю. Яновський

55. Казково-поетичний світ дитинства у творах: «Гуси-лебеді летять», «Щедрий вечір», «Черепаша»

а) Ю. Збанацького

б) М. Стельмаха

в) Ю. Яновського

г) А. Малишка

56. Автор понад 30-и поетичних збірок для дорослих і дітей, відомий громадський діяч, написав твори: «Облітав журавель», «Кіт не знав», «Кошеня»:

а) М. Стельмах

б) А.Малишко

в) Ю. Збанацький

г) П. Воронько

57. Поет-шестидесятник, автор поезій «Лебеді материнства», «З дитинства», «Ти знаєш, що ти – людина?», «Кривда»

а) П. Воронько

б) М. Стельмах

в) Ю. Збанацький

г) В.Симоненко

58. Автор дитячих поетичних збірок та збірок казок для дітей, громадський діяч, наш сучасник: «Де найкраще місце на землі?», «Птиця», «Звернення», «Мухомори», «Мати», «Україна»

а) В. Симоненко

- б) А. Малишко
- в) Д. Павличко
- г) О. Вишня

59. Поезія цієї письменниці володіє могутньою силою почуттів, їх витонченістю та аристократизмом: «Бузиновий цар», «Зелені дзьобики бруньок», «Вже брами літа замикає осінь», «Польові дзвіночки», «Білочка восени», «Перекинута шпаківня»

- а) М. Познанська
- б) Н. Забіла
- в) О. Іваненко
- г) Л. Костенко

60. «Тож освятімося коло дитини»... – це слова і поезія відомого українського письменника, нашого сучасника: «Балада про Соняшник», «Самотня ластівка», «Мачинка», «Балада розплющених дитячих очей»

- а) І. Драча
- б) А. Малишка
- в) Д. Павличка
- г) О. Вишні

61. «Українське слово постає в нього шляхетним і вишуканим»... – це слова і поезія відомого українського письменника, нашого сучасника, автора поезій «Наша річка», «Ластівка біля вікна», «Літній ранок», «Мак і кіт», «Почапали каченята»

- а) І. Драча
- б) А. Малишка
- в) Д. Павличка
- г) М. Вінграновського

62. Автор творів для дітей «Звук павутинки», «Земля світлячків», «Лікар Бусько», «Адам»

- а) Є. Гуцало
- б) В. Близнець
- в) Г. Тютюнник
- г) В. Стус

63. Цей поет – символ духовної незламності і свободи, національного пробудження і самоусвідомлення: «Для сина Дмитрика», «Цей шлях – до себе», «Два хлопчики біля струмка»

- а) І. Драч
- б) В. Стус
- в) Д. Білоус
- г) М. Вінграновський

64. Книги для дітей «Диво калинове», «Чари барвінкові», «Пташині голоси», «Лікарня в зоопарку» написав:

- а) І. Качуровський
- б) В. Стус
- в) Д. Білоус
- г) В. Сухомлинський

65. Автор понад 36 монографічних праць і брошур, понад 600 статей, близько 1200 художніх творів для дітей: «Дуб під вікном», «Сива волосинка», «Бо я – людина», «Образливе слово»

- а) В. Нестайко

- б) А. Костецький
- в) Д. Білоус
- г) В. Сухомлинський

66. Більше сорока років працює в дитячій літературі, цікавий прозаїк, який тонко відчуває душу юного читача: «Космонавти з нашого будинку», «Тореадори з Васюківки»

- а) В. Нестайко
- б) А. Костецький
- в) Г. Бойко
- г) В. Сухомлинський

67. Майстер поетичного слова, автор десятків поетичних книг для дорослих і дітей: «Перша вчителька», «Ручай», «Веселе місто – алфавіт», «Вітрисько»

- а) М. Познанська
- б) Н. Забіла
- в) Т. Коломієць
- г) Л. Костенко

68. Дитячий поет, його твори – свято гумору в дитячій літературі: «Помічниці», «Ручай», «Сашко», «Консультант», «Ворона – Каркарона», «Стоніжка», «Ух і Ох», «Не знала», «Чому Тимко подряпаний»

- а) В. Нестайко
- б) А. Костецький
- в) Г. Бойко
- г) В. Сухомлинський

69. «Журавка з подільського жита» – так назвали справжнього інтимного лірика, дитячу письменницю, яка написала для дітей: «Алфавітні усмішки», Книжечка «А, Б, В», «Побрехеньки для маленьких», «Перекручні», «Догадайся швидко», «Книга імен», «Прикмети – не секрети»

- а) Г. Чубач
- б) Н. Забіла
- в) Т. Коломієць
- г) Л. Костенко

70. Автором байки «Бджола та Шершень» є:

- а) Іван Вишенський
- б) Павло Тичина
- в) Григорій Сковорода
- г) Тарас Шевченко

71. Письменник Павло Губенко відомий читачам під псевдонімом:

- а) Микола Куліш
- б) Микола Хвильовий
- в) Улас Самчук
- г) Остап Вишня

72. В жанрі колискової пісні написано вірш:

- а) «Визнаєте, як липа шелестить» Павла Тичини
- б) «Лебеді материнства» Василя Симоненка
- в) «Любіть Україну» Володимира Сосюри
- г) «Пісня про рушник» Андрія Малишка

73. Автором «Балади про соняшник» є:

- а) Микола Куліш
- б) Андрій Малишко
- в) Іван Драч
- г) Василь Стус

74. Літературне угруповання ВАПЛІТЕ очолював:

- а) Микола Хвильовий
- б) Юрій Яновський
- в) Іван Багряний
- г) Павло Тичина

75. Улюбленим учнем якого видатного режисера був М. Вінграновський?

- а) Михайла Калатозова
- б) Олександра Довженка
- в) Григорія Чухрая
- г) Сергія Ейзенштейна

76. Яка з названих книжок не належить перу М. Вінграновського?

- а) «Атомні прелюди»
- б) «На срібнім березі»
- в) «Інкрустації»
- г) «Київ»

77. Яка з названих збірок не належить перу А. Костецького?

- а) «Джміль про сонечко гуде»
- б) «Весняні дарунки»
- в) «Лист до птахів»
- г) «Бузиновий цар»

78. Який відомий український письменник відіграв неабияку роль у творчій долі А. Костецького?

- а) Михайло Стельмах
- б) Олесь Гончар
- в) Володимир Сосюра
- г) Максим Рильський

79. Хто з українських письменників представляє сучасну дитячу літературу?

- а) Л.Костенко
- б) Б.Грінченко
- в) Д.Павличко
- г) І.Котляревський

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Кафедра дошкільної освіти

**ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ БІЛЕТІВ, ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ БІЛЕТИ З
ДИСЦИПЛІНИ
ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА**

За напрямом 6.010101 Дошкільна освіта

Спеціальність _____

Автори:

Доцент Кардаш І.М.

Затверджено на засіданні кафедри від «28» серпня 2017 р.

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Дитяча література – складова частина художньої літератури. Джерела художньої літератури.
2. Пізнавальне, виховне і естетичне значення спадщини Л. Глібова. Художня майстерність його байок.
3. Гармонійне поєднання ніжності колискових пісень з мудрістю і духовною висотою народної філософії у вірші «Лебеді материнства» В. Симоненка.
4. Жанр анімалістики. Роль її у формуванні національної самосвідомості і характеру дітей.
5. Мелодійність і образність, музикальність поезій П. Тичини.
6. Образ Мауглі. Єдність людини і природи. Зв'язок творів Р. Кіплінга з традиційним для Індії жанром казок про тварин.
7. Особливості та педагогічні функції дитячої літератури.
8. Мелодійність, образність і музикальність поезій П. Тичини для дітей.
9. М. Твен. Повість «Пригоди Тома Соєра і Гекльберрі Фінна». Образ Тома. Гумор у творі.
10. І. Франко про дитячу літературу й читання («Женщина-мати», «Байка про байку», «Народні школи і їх потреби», «Великі діяння пана Бобжинського», «Освіта народу Галичини», «Педагогічні невігласи»).
11. Тематична різноманітність творів В. Сухомлинського для дітей. Огляд творів, що вивчаються в початкових класах.
12. 3. Художнє вираження правди людських переживань у поезіях В. Симоненка. Новела «Кривда».
13. Народні дитячі пісні: колискові, пестушки, потішки, лічилки, пісні-ігри. Призначення і характерні особливості кожного з видів пісень.
14. Щасливе дитинство, картини осені – основні теми поезій Максима Рильського.
15. Казки братів Грімм. Аналіз казок за вибором.
16. Малі фольклорні жанри в складі дитячої літератури; їх зміст, значення у вихованні дітей.
17. Суворая правда життя в поезії Т.Г. Шевченка. Розкриття теми украденого дитинства.
18. А. Мілн – відомий письменник-мораліст у кращих традиціях англійської літератури. Оптимізм його казки-гри «Вінні-Пух і всі-всі-всі».
19. Казки – один з найбагатших і найяскравіших жанрів фольклору для дітей, їх виховне значення, тематичне багатство.
20. Показ соціальної нерівності, злиднів і темряви в оповіданнях В. Винниченка. Глибоке проникнення автора в психологію своїх героїв.
21. Бадьорий тон, зображення картин природи, дитячих розваг у поезіях Л. Глібова.
22. Пейзажна лірика Т. Шевченка. Її роль у вихованні в дітей поетичного сприйняття світу й розуміння краси рідної природи.
23. Елементи народнопоетичної творчості, мотиви радості і бадьорості у поезіях А. Малишка («Доц», «Перепілка», «Коліскова»);
24. Наукова точність Р. Кіплінга у зображенні характерів, поведінки різних представників екзотичного тваринного світу («Мауглі»).
25. Художня неповторність творів О. Вишні. Засоби гумору в оповіданнях «Федько-зошит», «Перший диктант»).

26. Тематика та ідейна спрямованість казок В. Жуковського («Спляча царівна», «Казка про царя Берендея», «Казка про Івана царя і сірого вовка»).
27. Секрети художньої майстерності Л. Глібова.
28. Твори про колишнє та сучасне навчання школярів у гуморесках О. Вишні.
29. Зв'язок казок О. Пушкіна з народною творчістю. Особливості пейзажної лірики поета («Зимова дорога», «Зимовий вечір», «Зимовий ранок»).
30. «Свій обов'язок пам'ятаю» – основний лейтмотив повісті «Шхуна Колумб» М. Трублаїні.
31. Проблема виховання в оповіданнях О. Копиленка.
32. Історико-біографічні твори О. Іваненко для дітей. Образ малого Тараса за повістю О. Іваненко «Тарасові шляхи».
33. Сатиричні мотиви в творах Джанні Родарі «Пригоди Цибуліно».
34. Педагогічні ідеї К. Ушинського. Втілення їх у творах видатного педагога і письменника.
35. Виховання в дітей поваги до праці і до людей праці в оповіданнях О. Донченка «Голубий гвинтик», «Скрипка», «Золоте яечко».
36. Образи дітей в творчості М. Некрасова.
37. Виховне значення байок І. Крилова («Лебідь, Рак і Щука», «Квартет», «Зозуля та півень», «Лисиця», «Бідний і багатий»).
38. Основна тематика дитячих поезій П. Воронька.
39. Фантастичне і реальне в книгах Г.-Х. Андерсена. Виховне і естетичне значення казок.
40. Теоретичні погляди І.Франка на роль і завдання дитячої літератури
41. Природничі казки О. Іваненко («Кисличка»). Поетичність у змалюванні птахів, тварин, своєрідність композиції цих творів (збірка «Лісові казки»).
42. Виховне значення, художня своєрідність казок для дітей М. Коцюбинського («Дві кізочки», «Казка про двох цапів»).
43. Теоретичні принципи дитячої літератури.
44. Правдиве змалювання умов життя дітей в оповіданнях «Харитя», «Ялинка», «Маленький грішник» М. Коцюбинського.
45. Пізнавальне значення казки В. Одоевського «Містечко в табакерці».
- 46.** Функції дитячої літератури.
47. Багатство тематики, виховне значення творів К. Ушинського («Чотири бажання», «Діти в гаю», «Умій зачекати», «Історія однієї яблуньки»).
48. Мудрий і казковий дивосвіт поезії М. Вінграновського.
49. Основні ознаки дитячих текстів.
50. Антикріпосницький характер гуморесок С. Руданського.
51. Жанрова різноманітність, пізнавальне та виховне значення оповідань Л. Толстого («Пилипко», «Анна», «Кісточка», «Коропа», «Лев та собака», «Три ведмеді», «Два товариші»).
52. Поняття про дитячий фольклор, специфіку його творення, жанри. Наукова класифікація дитячого фольклору.
53. Характеристика героїв М. Трублаїні за повістю «Шхуна «Колумб». Розкриття основного конфлікту твору.
54. К. Чуковський. Новаторство автора в жанрі казки. «Крокодил», «Мойдодир», «Муха-цокотуха».
55. Поетична творчість для дітей, види народних пісень, їх характеристика.

56. Анімалістична гілка в повістях та оповіданнях М. Вінграновського («Сіроманець», «Бинь-бинь», «Первінка»).

57. Показ людського гуманізму і споживацького ставлення до природи в оповіданнях Є. Гуцала.

58. Українські народні казки: визначення, класифікація, жанрові особливості.

59. Оповідання про Велику Вітчизняну війну Ю. Збанацького («Дике козеня», «Сини», «Щедрий їжачок»).

60. Книга «Диво калинове» Д. Білоуса – мудрий батьківський заповіт шанувати мову.

61. Виховне та освітнє значення творів Т. Шевченка та Л.Глібова для дітей.

62. Світ дитячих мрій у творах М. Стельмаха для дітей. Художні особливості поезій.

63. С. Маршак. Аналіз збірок «Круглий рік», «Різнокольорова книга».

64. Творчість Т.Шевченка. Погляди великого українського поета на освіту й виховання молодого покоління. Пейзажна лірика Т. Шевченка («Тече вода з-під явора», «Ой, діброво, темний гаю», «Дивлюсь, аж світає», «Реве та стогне Дніпр широкий»).

65. Змістове і художнє багатство казок В. Симоненка.

66. М. Пришвін. Ідейно-художній аналіз повісті-казки «Комора сонця».

67. Загальна характеристика дитячої літератури для дітей ХХ століття.

68. Ш. Перро – автор літературної казки. Аналіз казок за вибором.

69. Книга «Що я бачив» Б. Житкова – енциклопедія для дітей. Своєрідність твору.

70. Г.-Х. Андерсен – талановитий автор казок. Художній аналіз казок за вибором.

71. В. Біанкі. Науково-пізнавальний характер творів автора («Хто чим співає», «Чий ніс кращий», «Лісові хатинки»).

72. Твори В. Кави для дітей («Юля», «Добраніч, мамочко!», «Гроза над луками», «Мені не страшно», «Він живий!», «Вітя на вулиці», «Я і мій телевизор» та ін.).

73. Р. Крузо – людина невичерпної енергії, міцної волі, наполегливості (за романом Д. Дефо «Робінзон Крузо»). Майстерність у побудові пригодницького сюжету.

74. Гумористичний характер творів М. Носова («Мишкова каша», «Телефон», «Пригоди Незнайки»).

75. Твори В. Чухліба у дитячому читанні. Оповідання «Як сонце сходить», «Брилик», «Голубий дощик», «Чи далеко до осені», «Велика сила», «Обруч».

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

(повне найменування вищого навчального закладу)

Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр

Напрямок підготовки 6.010101 Дошкільна освіта

Назва дисципліни Дитяча література

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №

1. Дитяча література – складова частина художньої літератури. Джерела художньої літератури.

2. Пізнавальне, виховне і естетичне значення спадщини Л. Глібова. Художня майстерність його байок.

3. Гармонійне поєднання ніжності колискових пісень з мудрістю і духовною висотою народної філософії у вірші «Лебеді материнства» В. Симоненка.

Затверджено на засіданні кафедри дошкільної освіти

Протокол № 3 від «20» жовтня 2017 року

Завідувач кафедри _____

(підпис)

Трифонова О. С.

(прізвище та ініціали)

Екзаменатор _____

(підпис)

Кардаш І.М.

(прізвище та ініціали)

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

(повне найменування вищого навчального закладу)

Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр

Напрямок підготовки 6.010101 Дошкільна освіта

Назва дисципліни Дитяча література

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №

1. Жанр анімалістики. Роль її у формуванні національної самосвідомості і характеру дітей.

2. Мелодійність і образність, музикальність поезій П. Тичини.

3. Образ Мауглі. Єдність людини і природи. Зв'язок творів Р. Кіплінга з традиційним для Індії жанром казок про тварин.

Затверджено на засіданні кафедри дошкільної освіти

Протокол № 3 від «20» жовтня 2017 року

Завідувач кафедри _____

(підпис)

Трифонова О. С.

(прізвище та ініціали)

Екзаменатор _____

(підпис)

Кардаш І.М.

(прізвище та ініціали)

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

(повне найменування вищого навчального закладу)

Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр

Напрямок підготовки 6.010101 Дошкільна освіта

Назва дисципліни Дитяча література

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №

1. Особливості та педагогічні функції дитячої літератури.

2. Мелодійність, образність і музикальність поезій П. Тичини для дітей.

3. М. Твен. Повість «Пригоди Тома Соєра і Гекльберрі Фінна». Образ Тома.

Гумор у творі.

Затверджено на засіданні кафедри дошкільної освіти

Протокол № 3 від «20» жовтня 2017 року

Завідувач кафедри _____

(підпис)

Трифенова О. С.

(прізвище та ініціали)

Екзаменатор _____

(підпис)

Кардаш І.М.

(прізвище та ініціали)

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

(повне найменування вищого навчального закладу)

Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр

Напрямок підготовки 6.010101 Дошкільна освіта

Назва дисципліни Дитяча література

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №

1. І. Франко про дитячу літературу й читання («Женщина-мати», «Байка про байку», «Народні школи і їх потреби», «Великі діяння пана Бобжинського», «Освіта народу Галичини», «Педагогічні невігласи»).

2. Тематична різноманітність творів В. Сухомлинського для дітей. Огляд творів, що вивчаються в початкових класах.

3. Художнє вираження правди людських переживань у поезіях В. Симоненка. Новела «Кривда».

Затверджено на засіданні кафедри дошкільної освіти

Протокол № 3 від «20» жовтня 2017 року

Завідувач кафедри _____

(підпис)

Трифенова О. С.

(прізвище та ініціали)

Екзаменатор _____

(підпис)

Кардаш І.М.

(прізвище та ініціали)

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

(повне найменування вищого навчального закладу)

Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр

Напрямок підготовки 6.010101 Дошкільна освіта

Назва дисципліни Дитяча література

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №

1. Народні дитячі пісні: колискові, пестушки, потішки, лічилки, пісні-ігри. Призначення і характерні особливості кожного з видів пісень.
2. Щасливе дитинство, картини осені – основні теми поезій Максима Рильського.
3. Казки братів Грїмм. Аналіз казок за вибором.

Затверджено на засіданні кафедри дошкільної освіти

Протокол № 3 від «20» жовтня 2017 року

Завідувач кафедри _____
(підпис)

Трифенова О. С.
(прізвище та ініціали)

Екзаменатор _____
(підпис)

Кардаш І.М.
(прізвище та ініціали)

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

(повне найменування вищого навчального закладу)

Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр

Напрямок підготовки 6.010101 Дошкільна освіта

Назва дисципліни Дитяча література

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №

1. Малі фольклорні жанри в складі дитячої літератури; їх зміст, значення у вихованні дітей.
2. Суворая правда життя в поезії Т.Г. Шевченка. Розкриття теми украденого дитинства.
3. А. Мілн – відомий письменник-мораліст у кращих традиціях англійської літератури. Оптимізм його казки-гри «Вінні-Пух і всі-всі-всі».

Затверджено на засіданні кафедри дошкільної освіти

Протокол № 3 від «20» жовтня 2017 року

Завідувач кафедри _____
(підпис)

Трифенова О. С.
(прізвище та ініціали)

Екзаменатор _____
(підпис)

Кардаш І.М.
(прізвище та ініціали)

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

(повне найменування вищого навчального закладу)

Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр

Напрямок підготовки 6.010101 Дошкільна освіта

Назва дисципліни Дитяча література

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №

1. Казки – один з найбагатших і найяскравіших жанрів фольклору для дітей, їх виховне значення, тематичне багатство.

2. Показ соціальної нерівності, злиднів і темряви в оповіданнях В. Винниченка. Глибоке проникнення автора в психологію своїх героїв.

3. Бадьорий тон, зображення картин природи, дитячих розваг у поезіях Л. Глібова.

Затверджено на засіданні кафедри дошкільної освіти

Протокол № 3 від «20» жовтня 2017 року

Завідувач кафедри _____

(підпис)

Трифорова О. С.

(прізвище та ініціали)

Екзаменатор _____

(підпис)

Кардаш І.М.

(прізвище та ініціали)

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

(повне найменування вищого навчального закладу)

Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр

Напрямок підготовки 6.010101 Дошкільна освіта

Назва дисципліни Дитяча література

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №

1. Пейзажна лірика Т. Шевченка. Її роль у вихованні в дітей поетичного сприйняття світу й розуміння краси рідної природи.

2. Елементи народнопоетичної творчості, мотиви радості і бадьорості у поезіях А. Малишка («Дош», «Перепілка», «Колискова»);

3. Наукова точність Р. Кіплінга у зображенні характерів, поведінки різних представників екзотичного тваринного світу («Мауглі»).

Затверджено на засіданні кафедри дошкільної освіти

Протокол № 3 від «20» жовтня 2017 року

Завідувач кафедри _____

(підпис)

Трифорова О. С.

(прізвище та ініціали)

Екзаменатор _____

(підпис)

Кардаш І.М.

(прізвище та ініціали)

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

(повне найменування вищого навчального закладу)

Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр

Напрямок підготовки 6.010101 Дошкільна освіта

Назва дисципліни Дитяча література

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №

1.Художня неповторність творів О. Вишні. Засоби гумору в оповіданнях «Федько-зошит», «Перший диктант»).

2.Тематика та ідейна спрямованість казок В. Жуковського («Спляча царівна», «Казка про царя Берендея», «Казка про Івана царя і сірого вовка»).

3. Секрети художньої майстерності Л. Глібова.

Затверджено на засіданні кафедри дошкільної освіти

Протокол № 3 від «20» жовтня 2017 року

Завідувач кафедри _____

(підпис)

Трифонова О. С.

(прізвище та ініціали)

Екзаменатор _____

(підпис)

Кардаш І.М.

(прізвище та ініціали)

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

(повне найменування вищого навчального закладу)

Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр

Напрямок підготовки 6.010101 Дошкільна освіта

Назва дисципліни Дитяча література

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №

1.Твори про колишнє та сучасне навчання школярів у гуморесках О. Вишні.

2.Зв'язок казок О. Пушкіна з народною творчістю. Особливості пейзажної лірики поета («Зимова дорога», «Зимовий вечір», «Зимовий ранок»).

3.«Свій обов'язок пам'ятаю» – основний лейтмотив повісті «Шхуна Колумб» М. Трублаїні.

Затверджено на засіданні кафедри дошкільної освіти

Протокол № 3 від «20» жовтня 2017 року

Завідувач кафедри _____

(підпис)

Трифонова О. С.

(прізвище та ініціали)

Екзаменатор _____

(підпис)

Кардаш І.М.

(прізвище та ініціали)

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

(повне найменування вищого навчального закладу)

Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр

Напрямок підготовки 6.010101 Дошкільна освіта

Назва дисципліни Дитяча література

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №

1. Проблема виховання в оповіданнях О. Копиленка.

2. Історико-біографічні твори О. Іваненко для дітей. Образ малого Тараса за повістю О. Іваненко «Тарасові шляхи».

3. Сатиричні мотиви в творах Джанні Родарі «Пригоди Цибуліно».

Затверджено на засіданні кафедри дошкільної освіти

Протокол № 3 від «20» жовтня 2017 року

Завідувач кафедри _____

(підпис)

Трифенова О. С.

(прізвище та ініціали)

Екзаменатор _____

(підпис)

Кардаш І.М.

(прізвище та ініціали)

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

(повне найменування вищого навчального закладу)

Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр

Напрямок підготовки 6.010101 Дошкільна освіта

Назва дисципліни Дитяча література

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №

1. Педагогічні ідеї К. Ушинського. Втілення їх у творах видатного педагога і письменника.

2. Виховання в дітей поваги до праці і до людей праці в оповіданнях О. Донченка «Голубий гвинтик», «Скрипка», «Золоте яечко».

3. Образи дітей в творчості М. Некрасова.

Затверджено на засіданні кафедри дошкільної освіти

Протокол № 3 від «20» жовтня 2017 року

Завідувач кафедри _____

(підпис)

Трифенова О. С.

(прізвище та ініціали)

Екзаменатор _____

(підпис)

Кардаш І.М.

(прізвище та ініціали)

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

(повне найменування вищого навчального закладу)

Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр

Напрямок підготовки 6.010101 Дошкільна освіта

Назва дисципліни Дитяча література

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №

1. Виховне значення байок І. Крилова («Лебідь, Рак і Щука», «Квартет», «Зозуля та півень», «Лисиця», «Бідний і багатий»).

2. Основна тематика дитячих поезій П. Воронька.

3. Фантастичне і реальне в книгах Г.-Х. Андерсена. Виховне і естетичне значення казок.

Затверджено на засіданні кафедри дошкільної освіти

Протокол № 3 від «20» жовтня 2017 року

Завідувач кафедри _____

(підпис)

Трифонова О. С.

(прізвище та ініціали)

Екзаменатор _____

(підпис)

Кардаш І.М.

(прізвище та ініціали)

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

(повне найменування вищого навчального закладу)

Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр

Напрямок підготовки 6.010101 Дошкільна освіта

Назва дисципліни Дитяча література

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №

1. Теоретичні погляди І. Франка на роль і завдання дитячої літератури

2. Природничі казки О. Іваненко («Кисличка»). Поетичність у змалюванні птахів, тварин, своєрідність композиції цих творів (збірка «Лісові казки»).

3. Виховне значення, художня своєрідність казок для дітей М. Коцюбинського («Дві кізочки», «Казка про двох цапів»).

Затверджено на засіданні кафедри дошкільної освіти

Протокол № 3 від «20» жовтня 2017 року

Завідувач кафедри _____

(підпис)

Трифонова О. С.

(прізвище та ініціали)

Екзаменатор _____

(підпис)

Кардаш І.М.

(прізвище та ініціали)

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

(повне найменування вищого навчального закладу)

Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр

Напрямок підготовки 6.010101 Дошкільна освіта

Назва дисципліни Дитяча література

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №

1. Теоретичні принципи дитячої літератури.
2. Правдиве змалювання умов життя дітей в оповіданнях «Харитя», «Ялинка», «Маленький грішник» М. Коцюбинського.
3. Пізнавальне значення казки В. Одоєвського «Містечко в табакерці».

Затверджено на засіданні кафедри дошкільної освіти

Протокол № 3 від «20» жовтня 2017 року

Завідувач кафедри _____

(підпис)

Трифорова О. С.

(прізвище та ініціали)

Екзаменатор _____

(підпис)

Кардаш І.М.

(прізвище та ініціали)

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

(повне найменування вищого навчального закладу)

Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр

Напрямок підготовки 6.010101 Дошкільна освіта

Назва дисципліни Дитяча література

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №

1. Функції дитячої літератури.
2. Багатство тематики, виховне значення творів К. Ушинського («Чотири бажання», «Діти в гаю», «Умій зачекати», «Історія однієї яблуньки»).
3. Мудрий і казковий дивосвіт поезії М. Вінграновського.

Затверджено на засіданні кафедри дошкільної освіти

Протокол № 3 від «20» жовтня 2017 року

Завідувач кафедри _____

(підпис)

Трифорова О. С.

(прізвище та ініціали)

Екзаменатор _____

(підпис)

Кардаш І.М.

(прізвище та ініціали)

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

(повне найменування вищого навчального закладу)

Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр

Напрямок підготовки 6.010101 Дошкільна освіта

Назва дисципліни Дитяча література

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №

1. Основні ознаки дитячих текстів.
2. Антикріпосницький характер гуморесок С. Руданського.
3. Жанрова різноманітність, пізнавальне та виховне значення оповідань Л. Толстого («Пилипко», «Анна», «Кісточка», «Коропа», «Лев та собака», «Три ведмеді», «Два товариші»).

Затверджено на засіданні кафедри дошкільної освіти

Протокол № 3 від «20» жовтня 2017 року

Завідувач кафедри _____

(підпис)

Трифонова О. С.

(прізвище та ініціали)

Екзаменатор _____

(підпис)

Кардаш І.М.

(прізвище та ініціали)

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

(повне найменування вищого навчального закладу)

Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр

Напрямок підготовки 6.010101 Дошкільна освіта

Назва дисципліни Дитяча література

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №

1. Поняття про дитячий фольклор, специфіку його творення, жанри. Наукова класифікація дитячого фольклору.
2. Характеристика героїв М. Трублаїні за повістю «Шхуна «Колумб». Розкриття основного конфлікту твору.
3. К. Чуковський. Новаторство автора в жанрі казки. «Крокодил», «Мойдодир», «Муха-цокотуха».

Затверджено на засіданні кафедри дошкільної освіти

Протокол № 3 від «20» жовтня 2017 року

Завідувач кафедри _____

(підпис)

Трифонова О. С.

(прізвище та ініціали)

Екзаменатор _____

(підпис)

Кардаш І.М.

(прізвище та ініціали)

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

(повне найменування вищого навчального закладу)

Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр

Напрямок підготовки 6.010101 Дошкільна освіта

Назва дисципліни Дитяча література

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №

1. Поетична творчість для дітей, види народних пісень, їх характеристика.
2. Анімалістична гілка в повістях та оповіданнях М. Вінграновського («Сіроманець», «Бинь-бинь», «Первінка»).
3. Показ людського гуманізму і споживацького ставлення до природи в оповіданнях Є. Гуцала.

Затверджено на засіданні кафедри дошкільної освіти

Протокол № 3 від «20» жовтня 2017 року

Завідувач кафедри _____
(підпис)

Трифорова О. С.
(прізвище та ініціали)

Екзаменатор _____
(підпис)

Кардаш І.М.
(прізвище та ініціали)

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

(повне найменування вищого навчального закладу)

Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр

Напрямок підготовки 6.010101 Дошкільна освіта

Назва дисципліни Дитяча література

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №

1. Українські народні казки: визначення, класифікація, жанрові особливості.
2. Оповідання про Велику Вітчизняну війну Ю. Збанацького («Дике козеня», «Сини», «Щедрий їжачок»).
3. Книга «Диво калинове» Д. Білоуса – мудрий батьківський заповіт шанувати мову.

Затверджено на засіданні кафедри дошкільної освіти

Протокол № 3 від «20» жовтня 2017 року

Завідувач кафедри _____
(підпис)

Трифорова О. С.
(прізвище та ініціали)

Екзаменатор _____
(підпис)

Кардаш І.М.
(прізвище та ініціали)

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

(повне найменування вищого навчального закладу)

Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр

Напрямок підготовки 6.010101 Дошкільна освіта

Назва дисципліни Дитяча література

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №

1. Виховне та освітнє значення творів Т. Шевченка та Л.Глібова для дітей.
2. Світ дитячих мрій у творах М. Стельмаха для дітей. Художні особливості поезій.
3. С. Маршак. Аналіз збірок «Круглий рік», «Різнокольорова книга».

Затверджено на засіданні кафедри дошкільної освіти

Протокол № 3 від «20» жовтня 2017 року

Завідувач кафедри _____
(підпис)

Трифорова О. С.
(прізвище та ініціали)

Екзаменатор _____
(підпис)

Кардаш І.М.
(прізвище та ініціали)

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

(повне найменування вищого навчального закладу)

Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр

Напрямок підготовки 6.010101 Дошкільна освіта

Назва дисципліни Дитяча література

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №

1. Творчість Т.Шевченка. Погляди великого українського поета на освіту й виховання молодого покоління. Пейзажна лірика Т. Шевченка («Тече вода з-під явора», «Ой, діброво, темний гаю», «Дивлюсь, аж світає», «Рече та стогне Дніпр широкий»).
2. Змістове і художнє багатство казок В. Симоненка.
3. М. Пришвін. Ідейно-художній аналіз повісті-казки «Комора сонця».

Затверджено на засіданні кафедри дошкільної освіти

Протокол № 3 від «20» жовтня 2017 року

Завідувач кафедри _____
(підпис)

Трифорова О. С.
(прізвище та ініціали)

Екзаменатор _____
(підпис)

Кардаш І.М.
(прізвище та ініціали)

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

(повне найменування вищого навчального закладу)

Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр

Напрямок підготовки 6.010101 Дошкільна освіта

Назва дисципліни Дитяча література

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №

1. Загальна характеристика дитячої літератури для дітей ХХ століття.
2. Ш. Перро – автор літературної казки. Аналіз казок за вибором.
3. Книга «Що я бачив» Б. Житкова – енциклопедія для дітей. Своєрідність твору.

Затверджено на засіданні кафедри дошкільної освіти

Протокол № 3 від «20» жовтня 2017 року

Завідувач кафедри _____
(підпис)

Трифонова О. С.
(прізвище та ініціали)

Екзаменатор _____
(підпис)

Кардаш І.М.
(прізвище та ініціали)

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

(повне найменування вищого навчального закладу)

Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр

Напрямок підготовки 6.010101 Дошкільна освіта

Назва дисципліни Дитяча література

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №

1. Г.-Х. Андерсен – талановитий автор казок. Художній аналіз казок за вибором.
2. В. Біанкі. Науково-пізнавальний характер творів автора («Хто чим співає», «Чий ніс кращий», «Лісові хатинки»).
3. Твори В. Кави для дітей («Юля», «Добраніч, мамочко!», «Гроза над луками», «Мені не страшно», «Він живий!», «Вітя на вулиці», «Я і мій телевізор» та ін.).

Затверджено на засіданні кафедри дошкільної освіти

Протокол № 3 від «20» жовтня 2017 року

Завідувач кафедри _____
(підпис)

Трифонова О. С.
(прізвище та ініціали)

Екзаменатор _____
(підпис)

Кардаш І.М.
(прізвище та ініціали)

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

(повне найменування вищого навчального закладу)

Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр

Напрямок підготовки 6.010101 Дошкільна освіта

Назва дисципліни Дитяча література

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №

1. Р. Крузо – людина невичерпної енергії, міцної волі, наполегливості (за романом Д. Дефо «Робінзон Крузо»). Майстерність у побудові пригодницького сюжету.

2. Гумористичний характер творів М. Носова («Мишкова каша», «Телефон», «Пригоди Незнайки»).

3. Твори В. Чухліба у дитячому читанні. Оповідання «Як сонце сходить», «Брилик», «Голубий дощик», «Чи далеко до осені», «Велика сила», «Обруч».

Затверджено на засіданні кафедри дошкільної освіти

Протокол № 3 від «20» жовтня 2017 року

Завідувач кафедри _____
(підпис)

Екзаменатор _____
(підпис)

Трифорова О. С.
(прізвище та ініціали)

Кардаш І.М.
(прізвище та ініціали)

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Кафедра дошкільної освіти

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА РОЗРОБКИ ВИКЛАДАЧА З ДИСЦИПЛІНИ
ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА**

За напрямом 6.010101 Дошкільна освіта

Спеціальність _____

Автори:

Доцент Кардаш І.М.

Затверджено на засіданні кафедри від «28» серпня 2017 р.

Миколаїв 2017-2018

Алгоритм роботи над художнім твором для дітей

Ознайомлюючись із твором, визначати його тему, ідею, проблеми, що він розв'язує.

Розкрити картину часу, епохи, що відображена в творі. Аналізувати художній твір в єдності змісту і форми. Досліджуючи характери героїв, проникати у їх внутрішній світ, робити власні висновки і узагальнення.

Зіставляти події, факти, явища, порівнювати їх, подавати власні роздуми про твір, його героїв.

Визначати художні засоби у творі, їх роль.

Перелік творів для опрацювання за поданим алгоритмом

1. Марко Вовчок. Казки та оповідання для дітей.
2. І.Я Франко. „Коли ще звірі говорили”. Автобіографічні оповідання.
3. Л. Українка. Ліричні твори для дітей. Цикл „У дитячому крузі”.
4. Олесь, поезії. Казка „Водяничок”.
5. С. Васильченко: „Мужицький ангел”, „Дош”, „Свекор”.
6. Пейзажна лірика М. Рильського, А. Малишка, П. Тичини.
7. Вишня. Гуморески про шкільне життя. „Мисливські усмішки”.
8. Краса поезій М. Підгірянки.
9. Ю. Збанацький. Оповідання та повісті.
10. М. Стельмах, казки; Я. Стельмах, оповідання та повісті.
11. Твори А. Дімарова
12. Поезія та проза І. Андрусяка

СХЕМА АНАЛІЗУ ВІРША

1. Короткі відомості про автора (насамперед ті, що допоможуть краще зрозуміти специфіку твору).

2. Назва поезії.

3. Виразно прочитати твір. Дотримуючись інтонацій, пауз, логічних наголосів користуючись жестами, мімікою).

4. Історія написання і видання твору.

5. Жанр твору (громадянська, інтимна, релігійна, пейзажна, політична, філософська лірика тощо. Це може бути гімн, пісня, послання, ідилія, елегія, етюд, думка, монолог, сатира, епіграма тощо).

6. Про що ця поезія? Тема твору. (Людське почуття, взаємини між людиною і природою, роздуми поета про сутність людського буття, про місце мистецтва в житті людини, спогад про кохання; ліричний етюд, лірико-психологічний етюд тощо).

7. Сюжетна основа твору (Якщо вірш сюжетний).

8. Композиція твору. (Варто пам'ятати, що в ліричному творі сюжет відсутній, натомість увага зосереджується на певному почутті, виділяють такі композиційні етапи почуття: а) вихідний момент у розвитку почуття; б) розвиток почуття; в) кульмінація (можлива); резюме, або авторський висновок).

9. Ключові образи твору (Звернімо увагу, що найчастіше визначальним у ліриці є образ ліричного героя — це умовна дійова особа, думки й почуття якої розкриваються у ліричному творі).

10. Який образ є внутрішнім стрижнем твору?

11. Які мовні засоби сприяють емоційному наснаженню твору? (Йдеться про лексику, тропи, фігури, фоніку.) Як саме?

12. Яке почуття домінує у вірші? (Сповідь, зізнання, щирість тощо).

13. Як досягає автор динаміки образу (й оповіді у ліро-епічних творах)?

14. Розкажіть про ваше особисте ставлення до вірша. Вкажіть, які емоції він у вас викликає, про що змушує замислитися.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Кафедра дошкільної освіти

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ САМОСТІЙНУ РОБОТУ
СТУДЕНТІВ З ДИСЦИПЛІНИ
ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА**

За напрямом 6.010101 Дошкільна освіта

Спеціальність _____

Автори:

Доцент Кардаш І.М.

Затверджено на засіданні кафедри від «28» серпня 2017 р.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота студентів в умовах кредитно-трансферної системи організації навчального процесу спрямована на розвиток особистості майбутнього фахівця, формування його як творця, здатного не лише самостійно здобувати знання, а й реалізувати їх відповідно до практичних вимог сьогодення. Самостійна робота студентів – це діяльність, яка полягає в самостійному визначенні мети, завдань, засобів їх досягнення на основі пізнавальних потреб та інтересів; виборі власного пізнавального шляху, спрямованого на створення творчого освітнього продукту; аналізі результату.

Самостійну роботу можна проводити з метою поточного та періодичного контролю. При поточній перевірці самостійні роботи невеликі за об'ємом, містять завдання в основному по темі навчального заняття. Перевірка у цьому випадку тісно пов'язана з процесом навчання на даному занятті, підлегла йому. При періодичному контролі самостійна робота більша за об'ємом і часом її виконання. Широкого застосування набули самостійні роботи з дидактичним матеріалом, які дають можливість враховувати індивідуальні особливості кожного студента. Диктанти (предметні та технічні) застосовують для поточного контролю. З їх допомогою можна підготувати студентів до засвоєння та застосування нового матеріалу, до формування умінь та навичок, провести узагальнення вивченого, перевірити самостійність виконання домашнього завдання. Для диктантів підбирають питання. Які не потребують тривалого обміркування, на які можна дуже коротко записати відповідь. Реферати доцільні для повторення та узагальнення навчального матеріалу. Вони не тільки дають можливість систематизувати знання студентів, перевірити уміння розкрити тему, але і відіграють особливу роль у формуванні світогляду. В процесі підготовки рефератів студент мобілізує і активізує свої знання, набуває самостійно нові, необхідні для розкриття теми, співставляє їх з боку зі своїм життєвим досвідом, чітко виявляє свою життєву позицію. При перевірці цих робіт викладач звертає увагу на відповідність роботи темі, повноту розкриття теми, послідовність викладення, самостійність суджень. Наряду з аудиторними письмовими роботами використовують і домашні контрольні роботи, над якими студенти працюють декілька днів (10-15), оскільки за змістом вони охоплюють значний розділ навчальної програми. Виконання їх вимагає належної самостійної роботи з книгою та іншими матеріалами.

Індивідуальна робота студентів є формою організації навчального процесу, яка передбачає створення умов для якнайповнішої реалізації творчих можливостей студентів через індивідуально-спрямований розвиток їхніх здібностей, науково-дослідну роботу і творчу діяльність.

Важливою формою організації навчання є **індивідуальні завдання**. Вони мають на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти отримують у процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці.

Самостійна робота з курсу «Дитяча література» може охоплювати такі **види індивідуальних завдань**:

- опрацювання лекційного матеріалу, рекомендованих підручників, довідкової літератури у процесі підготовки до практичних занять;
- вивчення окремих тем (питань), передбачених для самостійного опрацювання;

- анотування наукових джерел;
- систематичне ознайомлення із новинками, методичними виданнями;
- ведення тлумачного словника;
- написання рефератів;
- виконання творчо-пошукових завдань;
- написання тез до факультетського збірника наукових праць студентів «Українське дошкілля»;
- пошук інформації в системі Інтернет;
- складання тестів за змістом лекції;
- складання кросвордів за змістом лекції;
- складання комп'ютерної презентації за матеріалом лекцій за весь курс

ВИМОГИ ДО НАПИСАННЯ ТВОРЧО-ПОШУКОВИХ ЗАВДАНЬ ТА РЕФЕРАТИВ

Даний вид роботи розподіляється між студентами на першій зустрічі з даного курсу самостійно з тим розрахунком, щоб на одного студента припала одна тема. Студент виконує це завдання протягом усього терміну викладання курсу. Дана робота повинна містити в собі такі складові:

- титульний аркуш, на якому студент позначає повну назву навчального закладу, в якому він навчається; дисципліну, з якої зроблено завдання; тему творчо-пошукової роботи; прізвище, ім'я, по-батькові та групу студента, який виконував роботу; прізвище, ім'я, по-батькові викладача, який має перевірити дану творчо-пошукову роботу;
- вступ, в якому студент описує актуальність теми, об'єкт, предмет, мету та завдання творчо-пошукової роботи;
- основна частина, в якій студент описує зміст роботи, робить аналіз використаної літератури і описує власні думки щодо вирішення проблеми, яку він обрав;
- висновки, які студент пише самостійно, спираючись на основну частину роботи та відповідно до завдань роботи;
- список використаної літератури, який повинен містити не менше 5 джерел літератури, окрім навчально-методичних рекомендацій, посібників та підручників.

Вся робота оформлюється студентом наступним чином: 14 шрифт, 1,5 інтервал, Times New Roman, дотримуючись полів: верхнє, ліве, нижнє – 2 см, праве – 1,5 см, абзац – 1,25 см, обсягом до 10 сторінок.

ТЕМИ ТВОРЧО-ПОШУКОВИХ ЗАВДАНЬ

Твори для читання та аналізу у читацькому щоденнику

1. Збірка українського фольклору.
2. Збірка російського фольклору.
3. Шевченко Т. Малий кобзар.
4. Олена Пчілка. Збірка.
5. Грабовський П. Збірка поезій.
6. Щоголев Я. Збірка поезій.
7. Леся Українка. Збірка поезій “Мамо, йде вже зима”, казки.
8. Олександр Олесь. Збірка поезій, казки. “Вовчєня”.

9. Глібов Л. Збірка "Байки та вірші", "Котилася тарілочка".
10. Грінченко Б. Збірка.
11. Франко І. Збірки "А в коваля серце тепле", "Веснянка" та ін.
12. Коцюбинський М. Збірка оповідань, казок.
13. Тичина П. "Йде весна", "Лісові дзвіночки", казки.
14. Рильський М. "Травнева пісенька", збірка поезій.
15. Забіла Н. "Веселим малюкам", "Твори в чотирьох томах", "Катруся вже велика".
16. Бичко В. Збірка поезій, казки, збірка "Горобець-моряк".
17. Воронько П. "Читаночка", "Коли виростають крила".
18. Познанська М. "Ми зростаєм наче квіти", збірки поезій.
19. Підгорянка Марійка. Збірка поезій "Ростить великі".
20. Бойко Г. "Веселики, вірші, скоромовки", "Ростить дубочки".
21. Копиленко О. Збірка оповідань "Як вони поживають".
22. Донченко О. Збірка творів "Голубий гвинтик".
23. Трублаїні М. Збірка оповідань "Волохан", "Мандри запомарика", казки.
24. Іваненко О. "Лісові казки".
25. Збанацький Ю. "Крилатий гонець", оповідання казки.
26. Сухомлинський В. Збірка, "Пшеничний колосок", "Гаряча квітва".
27. Фольклор народів світу.
28. Шарль Перро. Казки.
29. Брати Грімм. Казки.
30. Гауф В. Казки.
31. Андерсен Г. Х. Казки.
32. Керолл Л. "Аліса в країні чудес".
33. Кіплінг Р. Казки, повість "Мауглі".
34. Пушкін О. Казки, вірші.
35. Єршов П. "Горбоконики".
36. Ушинський К. "Родинне слово", "Детский мир", "Бишка".
37. Толстой Л. "Азбука", "Нова азбука".
38. Казки (Мамін - Сибіряк Д., Гаршин В., Олеша Ю., Чарушин Є., Біанкі В., Чуковський К., Маршак С.).
39. Твори (Маршак С., Барто А., Михалков С., Осеева В.).
40. Лофтінг Х. "Пригоди доктора Дулітла".
42. Мілн А. "Вінні Пух".
43. Чарріс Дж. "Казки дядечка Римуса".
44. Лагерльоф С. "Чудесна подорож Нільса".
45. Толеліус Ц. Казки.
46. Чуковський К., Благініна О., Заходе Б. Твори.
47. Твори (Ю. Тувім, Я. Блахва, Ф. Грубин, А. Босев).
48. Родарі Дж. "Зростають діти!", "Пригоди Чиполіно".
49. Ліндгрена А. "Пригоди пепсі Довга панчоха", "Карлсон".
50. Баррі Дж. М. "Пітер Пен".
51. Носов М. Оповідання. Повість про Незнайку.
52. Волков А. Чарівник смарагдового міста.
53. Треверс П. "Меррі Попінс".
54. Нестайко В. "Пригоди у лісовій школі." та ін.

Література:

1. Українські народні казки, легенди, анекдоти / Упоряд. Г. Сухобрус, В. Юзвенко. – К., 1958.
2. Веселка. Антологія української дитячої літератури: В 3-х т. – Т. 1. – К., 1984.
3. Білецький Д. М., Гурвич Ф. Х. Дитяча література. – К., 1967.
4. Кіліченко Л. М. Українська дитяча література. – К., 1988.

Твори для вивчення на пам'ять

1. Колискова "Ой ходить сон коло вікон".
2. Колискова "Котику сіренький".
3. Забавлянка "Сорока-ворона".
4. Забавлянка "Купалися ластів'ята".
5. Щедрівка на вибір.
6. Колядка на вибір.
7. Закличка "Іди, іди дощику".
8. Закличка "Вийди, вийди сонечко".
9. Пісня-гра "Подоляночка".
10. Жартівлива пісня "Два півники".
11. Жартівлива пісня "Пішли киця по водицю".
12. Лічилка (на вибір).
13. Мирилка (на вибір).
14. Тарас Шевченко "Тече вода з-під явора".
15. Леонід Глібов "Веснянка".
16. Олена Пчілка "Весняні квіти".
17. Олена Пчілка "Котик мурчик".
18. Яків Гоголев "Осінь".
19. Леся Українка "Вишеньки".
20. Максим Рильський "Білі Мухи".
21. Наталя Забіла "Ясоччин садок".
22. Наталія Забіла "Білі котики".
23. Валентин Бичко "Великий і малий".
24. Валентин Бичко "Облітав журавель".
25. Платон Воронько "Оленка маленька".
26. Платон Воронько "Облітав журавель".
27. Платон Воронько "Ніколи не хвались".
28. Платон Воронько "Кіт не знав".
29. Грицько Бойко "Кришталева зимонька".
30. Марія Познанська "Журавлі летять".
31. Марія Познанська "Моїй мамі".
32. Василь Сухомлинський "Пихатий півень",
33. Марійка Підгорянка "Зайчик в тернині".
34. Марійка Підгорянка "Що я люблю".
35. Ліна Костенко "Білочка восени".
36. Ліна Костенко "Горобець із білою бородою".

37. Катерина Перелісна “Пролісок”.
38. Катерина Перелісна “Писанка”.
39. Галина Чорнобицька “На лісочку”.
40. Федір Лазарик “Таткові”.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ ТА ТВОРЧИХ ЗАВДАНЬ

1. Підготувати аналіз якості змісту і оформлення кількох дитячих книжок для раннього та дошкільного віку.

1. Читати і аналізувати твори української дитячої художньої літератури відповідно до списку.

2. Вивчити напам'ять віршів відповідно до списку.

3. Підготувати анотації на етапі збірника “Література. Діти. Час”. З актуальних питань української літератури для дітей дошкільного віку.

1. Здійснити порівняльний аналіз тематики та жанрових особливостей фольклору різних народів світу; створити казку.

2. Підготувати виступ про улюбленого автора світової літератури для дітей.

3. Читати і аналізувати твори світової художньої літератури.

“Своєрідність дитячої літератури для дошкільників”

1. Висвітлення в творах для дітей специфічних тем відповідно до їх віку (тема дитинства, сім'ї, моралі, зображення речей та явищ навколишнього світу, природи та ін.). Характерні риси дитячої літератури.

2. Конкретність образів, динаміка сюжету, емоційність, художня виразність у поєднанні з лаконізмом.

3. Популярні жанри і види дитячої літератури.

4. Роль дитячої літератури у здійсненні всебічного розвитку дітей.

5. Оформлення дитячих книг (поліграфічне, художнє).

Теми для рефератів:

1. Моральні проблеми в українських народних казках.

2. Історія розвитку казки в зарубіжній літературі.

3. Своєрідність дитячої літератури для дошкільників”

4. Висвітлення в творах для дітей специфічних тем відповідно до їх віку (тема дитинства, сім'ї, моралі, зображення речей та явищ навколишнього світу, природи та ін.). Характерні риси дитячої літератури.

5. Конкретність образів, динаміка сюжету, емоційність, художня виразність у поєднанні з лаконізмом.

6. Популярні жанри і види дитячої літератури.

7. Роль дитячої літератури у здійсненні всебічного розвитку дітей.

8. Оформлення дитячих книг (поліграфічне, художнє).

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Кредит 1.

1. Знати напам'ять зразки малих фольклорних жанрів.

2. Навчитися розповідати казки.

3. Підготувати повідомлення «Історія розвитку казки в зарубіжній літературі».

4. Зробити ідейно-художній аналіз творів (на вибір) Марка Вовчка, Б.Грінченка та М. Коцюбинського.

5. Проаналізувати (на вибір) одну казку І Франка.
6. Зробити ідейно-художній аналіз казки «Біда навчить» Лесі Українки.
7. Підготувати повідомлення «Українські письменники – лауреати літературної премії ім. Лесі Українки»

Література:

1. Українські радянські письменники – лауреати премії імені Лесі Українки: проспект. – К., 1981.
2. Кіліченко Л.М. Українська дитяча література. – К., 1988
3. Білецький Д.М., Ступак Ю.Г. Українська дитяча література. – К., 1963.
4. Костецький А. Літературні премії республік СРСР – дитячим письменникам // Література. Діти. Час. – Вип. 6. – К., 1981. – С. 76 – 79.

Кредит 2.

1. Проаналізувати по одному творі (на вибір) О.Копиленка і М.Трублаїні.
2. Зробити аналіз літературних казок (на вибір) О. Іваненко та В.Симоненка.
3. Підготувати повідомлення «Розвиток жанру літературної казки в українській літературі ХХ століття»

Кредит 3.

1. Зробити аналіз творів (на вибір) Н. Забіли.
2. Проаналізувати твори В.Сухомлинського.
3. Зробити ідейно-художній аналіз поезії зі збірки «Бузиновий цар» (на вибір) Л.Костенко.
4. Зробити аналіз творів В.Нестайка (на вибір).
8. Підготувати повідомлення із творчості О.Богачука та П.Маха.
9. Проаналізувати різноманітність жанрів і тем новітньої української дитячої літератури (ХХ ст.)
10. Жанр шкільної повісті у новітній дитячій літературі (ХХ ст.)
11. Підготувати реферати із творчості волинських письменників для дітей
12. Підготувати аналіз сучасної дитячої періодики

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Теми для рефератів:

I. Моральні проблеми в українських народних казках

Література:

1. Українські народні казки, легенди, анекдоти / Упоряд. Г.Сухобрус, В.Юзвенко. – К., 1958.
2. Веселка. Антологія української дитячої літератури: В 3-х т. – Т. 1. – К., 1984.
3. Білецький Д.М., Гурвич Ф.Х. Дитяча література. – К., 1967.
4. Кіліченко Л.М. Українська дитяча література. – К., 1988.

II. Пригоди і фантастика в дитячому та юнацькому читанні

Література:

1. Коновалов Д. Пригоди. Подорожі. Фантастика // Література. Діти. Час. – 1990. – Вип. 15. – С. 95 – 102.

2. Пивоваров М. Фантастика і реальність. – К., 1960.

III. Сучасна українська дитяча література (90-і роки ХХ століття)

Література:

1. Кіліченко Л.М. Українська дитяча література. – К., 1988.

2. Історія української літератури ХХ століття: У 2-х т. – Т.1. – К., 1998. – С. 418 – 422.

3. Чайковський Б. З болем і надією // Література. Діти. Час. – 1989. – Вип. 14. – С. 14 – 23.

IV. Сучасна дитяча періодика

V. Сучасна українська критика дитячої літератури. (Ознайомлення з монографіями, збірниками літературно-критичних статей з проблем дитячої літератури).

Література:

1. Література. Діти. Час. – (Будь-яке видання).

2. Що непокоїть найбільше? Запрошення до розмови про стан сучасної дитячої літератури // Література. Діти. Час. – 1987. – Вип. 12. – С. 12 – 28.

VI. Творчість письменників Миколаївської області для дітей

(Матеріал може бути використаний на уроках позакласного читання до теми “Література рідного краю” або на заняттях гуртка чи факультативу “Літературне краєзнавство”).

VIII. Українська дитяча література діаспори

Література:

1.(О.Олесь, В.Винниченко, Дм.Чуб (Нитченко) для дітей і про дітей).

IX. Зарубіжна літературна казка (XVII – ХХ ст.).

Література:

1. Зарубежная детская литература / Сост. Е.Зубарева. - М., 1979.

2. Брандис Е. От Эзопа до Дж.Родари. Зарубежная литература в детском и юношеском чтении. – М., 1980.

3. Зарубежная детская литература для детей и юношества: В 2-х частях. – М., 1989.

4. Шаров А. Волшебники приходят к людям. – М., 1985.

5. Брауде Л. Скандинавская литературная сказка. – М., 1973.

1. Підготувати індивідуальне повідомлення (тематика повідомлень пропонується до практичних занять).

2. Вивчити читацькі інтереси дошкільників (проведення тестування, анкетування, бесід з дітьми). Дослідження результатів таких спостережень може бути використане в педагогічних експериментах дипломної роботи, оформлене у вигляді реферату, повідомлення, курсової роботи, під час проходження педагогічної практики.

3. Прочитати та підготувати аналіз монографії, присвяченої творчості дитячого письменника.

4. Підготувати огляд одного із збірників літературно-критичних статей про дитячу літературу “Література. Діти. Час”.

5. Творчі завдання для груп:

- зібрати і записати (оформити) зразки сучасного дитячого фольклору (пісні, загадки, анекдоти, страшилки тощо);

- інсценізувати фрагменти художніх творів, популярних у дитячому та юнацькому читанні;

- підготувати виставку книг сучасних дитячих письменників України;
- підготувати виставку книг “Волинські письменники – дітям”;
- розробити і провести бесіду (диспут) за твором сучасного дитячого письменника;
- розробити сценарій літературного вечора (Літературної вітальні), присвяченого життю і творчості дитячого письменника;
- організувати і провести творчу зустріч з місцевими письменниками, які пишуть для дітей і про дітей тощо.

Форми контролю самостійної роботи: участь в обговоренні теоретичних питань на практичних заняттях, контрольна робота, участь у конференціях, написання тез до збірника, представлення результатів творчо-пошукової діяльності (доповідь), тестування.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Кафедра дошкільної освіти

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ЩОДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ
ДЛЯ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ
ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА**

За напрямом 6.010101 Дошкільна освіта

Спеціальність _____

Автори:

Доцент Кардаш І.М.

Затверджено на засіданні кафедри від «28» серпня 2017 р.

Миколаїв 2017-2018

Контрольні заходи, які проводяться в університеті, визначають відповідність рівня набутих студентами знань, умінь та навичок вимогам нормативних документів щодо вищої освіти і забезпечують своєчасне коригування навчального процесу.

Використовуються такі види контролю: вхідний (нульовий); поточний; підсумковий (різновидом якого є семестровий та підсумкова атестація).

Вхідний (нульовий) контроль – це діагностика рівня знань студента, що застосовується як передумова успішної організації вивчення навчальної дисципліни. Вибір та проведення цього виду контролю є прерогативою кафедри. Вхідний контроль, як правило, проводиться у письмовій формі. Викладач, який викладає споріднену навчальну дисципліну, розробляє відповідний методичний супровід для проведення вхідного контролю, проводить контрольний замір, оцінює виконані результати та доводить до відома кафедри.

Поточний контроль – це контроль, який здійснюється у процесі вивчення навчальної дисципліни з метою виявлення ступеня розуміння студентом засвоєного навчального матеріалу та вміння застосовувати його у практичній роботі.

Поточний контроль, як правило, здійснюється на семінарських, практичних та лабораторних заняттях. За його організацію, методичне забезпечення та ефективність проведення відповідає викладач.

Одержані результати поточного контролю використовуються викладачем для коригування методів і засобів навчання студентів, організації їх самостійної роботи та при підсумковому контролі й оцінюванні знань студентів.

Види поточного контролю: усний, письмовий (різновидом є тестовий).

Форми поточного контролю: фронтальне та індивідуальне опитування, проведення термінологічних диктантів, розв'язання письмових завдань, практичних ситуацій тощо.

Семестровий контроль – це вид підсумкового контролю, який виявляє рівень засвоєння студентом навчальної дисципліни або її окремої логічної завершеної частини з урахуванням результатів поточного контролю.

Форми семестрового контролю: залік та іспит – визначаються робочим навчальним планом фахової підготовки та зазначаються у програмі навчальної дисципліни.

Залік як форма підсумкового контролю проводиться за результатами виконаних студентом завдань, визначених програмою навчальної дисципліни під час її засвоєння, програмою виробничої практики, курсової роботи, проекту тощо.

Результати складання заліків оцінюються за 100-бальною шкалою університету та ЄКТС й фіксуються у відомості обліку успішності, заліковій книжці (індивідуальному навчальному плані студента). Наявність у студента залікової книжки (індивідуального плану студента)

Самоконтроль призначений для самооцінки студентами якості засвоєння навчального матеріалу з дисципліни «Дитяча література» (змістового модуля, теми (навчального елементу)). З цієї метою передбачаються питання для самоконтролю.

Контрольна робота
з дисципліни «Дитяча література»
для студентів заочної форми навчання

Варіант 1

1. Дитяча література – складова частина художньої літератури. Джерела художньої літератури.
2. Пізнавальне, виховне й естетичне значення спадщини Л. Глібова. Художня майстерність його байок.

Варіант 2

1. Особливості дитячої літератури. Жанр анімалістики. Роль її у формуванні національної самосвідомості і характеру дітей. Педагогічна функція дитячої літератури.

2. Мелодійність і **образність**, музикальність поезій П. Тичини.

Варіант 3

1. Народні дитячі пісні: колискові, пестушки, потішки, лічилки, пісні-ігри. Призначення і характерні особливості кожного з видів пісень.
2. Щасливе дитинство, картини осені – основні теми поезій Максима Рильського.

Варіант 4

1. Малі фольклорні жанри в складі дитячої літератури; їх зміст, значення у вихованні дітей.
2. Суворая правда життя в поезії Т.Г. Шевченка. Розкриття теми украденого дитинства.

Варіант 5

1. Казки – один з найбагатших і найяскравіших жанрів фольклору для дітей, їх виховне значення, тематичне багатство.

2. Показ соціальної нерівності, злиднів і темряви в оповіданнях Володимира Винниченка. Глибоке проникнення автора в психологію своїх героїв.

Варіант 6

1. Пейзажна лірика Т.Г. Шевченка. Її роль у вихованні в дітей поетичного сприйняття світу й розуміння краси рідної природи.
2. Елементи народнопоетичної творчості, мотиви радості і бадьорості у поезіях А. Малишка («Доц», «Перепілка», «Коліскова»);

Варіант 7

1. Художня неповторність творів О. Вишні. Засоби гумору в оповіданнях «Федько-зошит», «Перший диктант»).

2. Тематика та ідейна спрямованість казок В.А. Жуковського («Спляча царівна», «Казка про царя Берендея», «Казка про Івана- царя і сірого вовка»).

Варіант 8

1. Твори про колишнє та сучасне навчання школярів у гуморесках О. Вишні.
2. Зв'язок казок О.С. Пушкіна з народною творчістю. Особливості пейзажної лірики поета («Зимова дорога», «Зимовий вечір», «Зимовий ранок»).

Варіант 9

1. Проблема виховання в оповіданнях О. Копиленка.
2. Історико-біографічні твори О. Іваненко для дітей. Образ малого Тараса за повістю О. Іваненко «Тарасові шляхи».

Варіант 10

1. Виховання в дітей поваги до праці і до людей праці в оповіданнях О.

Донченка «Голубий гвинтик», «Скрипка», «Золоте яєчко».

2. Образи дітей в творчості М.О. Некрасова.

Варіант 11

1. Виховне значення байок І.А. Крилова («Лебідь, Рак і Щука», «Квартет», «Зозуля та півень», «Лисиця», «Бідний і багатий»).
2. Основна тематика дитячих поезій П. Воронька.

Варіант 12

1. Природничі казки О. Іваненко («Кисличка»). Поетичність у змалюванні птахів, тварин, своєрідність композиції цих творів (збірка «Лісові казки»).
2. Виховне значення, художня своєрідність казок для дітей М. Коцюбинського («Дві кізочки», «Казка про двох цапів»).

Варіант 13

1. Правдиве змалювання умов життя дітей в оповіданнях «Харитя», «Ялинка», «Маленький грішник» М. Коцюбинського.
2. Пізнавальне значення казки В. Одоєвського «Містечко в табакерці».

Варіант 14

1. Мудрий і казковий дивосвіт поезії М. Вінграновського.
2. Багатство тематики, виховне значення творів К.Д. Ушинського («Чотири бажання», «Діти в гаю», «Умій зачекати», «Історія однієї яблунки»).

Варіант 15

1. Антикріпосницький характер гуморесок С. Руданського.
2. Жанрова різноманітність, пізнавальне та виховне значення оповідань Л.М.

ТОЛСТОГО («Пилипко», «Анна», «Кісточка», «Корова», «Лев та собака», «Три ведмеді», «Два товариші»).

Варіант 16

1. Характеристика героїв М. Трублаїні за повістю «Шхуна «Колумб». Розкриття основного конфлікту твору.

2. К.І. Чуковський. Новаторство автора в жанрі казки. «Крокодил», «Мойдодир», «Муха-цокотуха».

Варіант 17

1. Анімалістична гілка в повістях та оповіданнях М. Вінграновського («Сіроманець», «Бинь-бинь», «Первінка»).

2. Показ людського гуманізму і споживацького ставлення до природи в оповіданнях Є. Гуцала.

Варіант 18

1. Оповідання про Велику Вітчизняну війну Ю. Збанацького («Дике козеня», «Сини», «Щедрий їжачок»).

2. Книга «Диво калинове» Дмитра Білоуса – мудрий батьківський заповіт шанувати мову.

Варіант 19

1. Світ дитячих мрій у творах М. Стельмаха для дітей. Художні особливості поезій.

2. С.Я. Маршак. Аналіз збірок «Круглий рік», «Різнокольорова книга».

Варіант 20

1. Змістове і художнє багатство казок В. Симоненка.

2. М.М. Пришвін. Ідейно-художній аналіз повісті-казки «Комора сонця».

Варіант 21

1. Ш. Перро – автор літературної казки. Аналіз казок за вибором.
2. Книга «Що я бачив» Б. Житкова – енциклопедія для дітей. Своєрідність твору.

Варіант 22

1. Г.Х. Андерсен – талановитий автор казок. Художній аналіз казок за вибором.
2. В.В. Біанкі. Науково-пізнавальний характер творів автора («Хто чим співає», «Чий ніс кращий», «Лісові хатинки»).

Варіант 23

1. Р. Крузо – людина невичерпної енергії, міцної волі, наполегливості (за романом Д. Дефо «Робінзон Крузо»). Майстерність у побудові пригодницького сюжету.
2. Гумористичний характер творів М.М. Носова («Мишкова каша», «Телефон», «Пригоди Незнайки»),

Варіант 24

1. Р. Кіплінг, наукова точність у зображенні характерів, поведінки різних представників екзотичного тваринного світу («Манглі»),
2. Секрети художньої майстерності Л. Глібова.

Варіант 25

1. Фантастичне і реальне в книгах Г.Х.Андерсена. Виховне і естетичне значення казок.
2. Педагогічні ідеї К.Д. Ушинського. Втілення їх у творах видатного педагога і письменника.

Варіант 26

1. «Свій обов'язок пам'ятаю» – основний лейтмотив повісті «Шхуна Колумб» М. Трублаїні.
2. Сатиричні мотиви в творах Джанні Родарі «Пригоди Цибуліно».

Варіант 27

1. Гармонійне поєднання ніжності колискових пісень з мудрістю і духовною висотою народної філософії у вірші «Лебеді материнства» В. Симоненка.
2. Образ Мауглі. Єдність людини і природи. Зв'язок творів Кіплінга з традиційним для Індії жанром казок про тварин.

Варіант 28

1. М. Твен. Повість «Пригоди Тома Сойєра і Гекльберрі Фінна». Образ Тома. Гумор у творі.
2. Казки братів Грімм. Аналіз казок за вибором.

Варіант 29

1. Художнє вираження правди людських переживань у поезіях В. Симоненка. Новела «Кривда».
2. Тематична різноманітність творів В. Сухомлинського для дітей. Огляд творів, що вивчаються в початкових класах..

Варіант 30

1. А. Мілн – відомий письменник-мораліст у кращих традиціях англійської літератури. Оптимізм його казки-гри «Вінні-Пух і всі-всі-всі».
2. Бадьорий тон, зображення картин природи, дитячих розваг у поезіях Л. Глібова.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Кафедра дошкільної освіти

**ІНШІ МАТЕРІАЛИ З ДИСЦИПЛІНИ
ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА**

За напрямом 6.010101 Дошкільна освіта

Спеціальність _____

Автори:

Доцент Кардаш І.М.

Затверджено на засіданні кафедри від «28» серпня 2017 р.

Миколаїв 2017-2018

Конспекти етичних бесід для дітей за художніми творами К. Ушинського
1. Конспект заняття для дітей дошкільного віку за казкою К. Д. Ушинського
«Лисиця і Журавель»

Мета: Навчання зв'язного, послідовного переказу з наочною опорою.

завдання:

Корекційно-освітнє:

- навчати дітей переказувати текст (*уривки тексту*)

Корекційно-розвиваючі:

- активізувати словник прикметників;
- вчити підбирати синоніми до прикметників;
- вчити підбирати антоніми до прикметників;
- вчити погодженням прикметників з іменниками чоловічого і жіночого роду;
- збільшувати обсяг слухомовної пам'яті.

Виховна:

- виховувати у дітей розуміння того, щоскупість і жадібність завжди призводить до поганих відносин з людьми, а також завжди бути гостинним і добрим по відношенню до своїх друзів.

Методичні прийоми:

Читання, бесіда, розглядання, картинок, читання віршів.

Устаткування і матеріали: комп'ютерні засоби навчання, аудіозапис, показ слайдів.

Попередня робота:

- Читання казки, знайомство з К. Д. Ушинського.
- Вивчення лексичної теми «Птахи», «Тварини».
- Розгляд картинок і слайдів із зображенням птахів і тварин.

Хід заняття

1. Орг.момент: Сьогодні ми будемо вчитися виразно, переказувати текст (*уривки тексту*) казки До. Д. Ушинського «Лисиця і Журавель».

2. Підготовка до сприйняття тексту - вірші про тварин.

1. Журавлі

Струмочки біжать з пагорба-

До побачення, зима!

Чуєш чийсь клич далеко?

До нас повернулися журавлі!

2. Лисиця.

Кажуть, я руда,

Кажуть, безсоромна,

Ем курчат,

кажуть,

Ем каченят,

Кажуть.

Та це ж півні

Набовтали нісенітниці!

3. Дятел

Дятла є в лісі робота:

Заглушаючи пташиний свист,

Він вистукує щось,

Як лихий телеграфіст.

Ставить точки і тире

На березовій корі.

4. Вовк

Ходить-бродить сірий вовк.

І зубами клац так клац.

3. Вихователь або логопед пропонує дітям послухати **казку**

К. Д. Ушинського «Лисиця і Журавель».

Подружилася лисиця з журавлем і кличе його до себе в гості: «Приходь, куме, приходь, дорогий! От уже як тебе пригощу!» Прийшов журавель на званий обід, а лисиця наварила каші, розмазала по тарілці і пригощає журавля: «Їж, куме, їж, голубчику! Сама готувала». Журавель хлоп-хлоп носом по тарілці! Стукав-стукав - нічого не вхопив. А лисиця лиже собі так лиже кашу, так всю сама і з'їла. З'їла лисиця кашу і каже: «Не вибачай, куме, більше пригощати нічим». «Спасибі, кума, і на цьому, - відповідає журавель, - приходь завтра до мене». На другий день приходить лисиця до журавлю, а журавель наробив окрошки в високому глечичку з вузькою шийкою і пригощає: «Їж, кумушка, їж, мила! Право, більше пригощати нічим».

Крутиться лисиця навколо глечика: і так зайде, і сяк, і лізне глечик, і понюхає - все нічого не дістане. А журавель стоїть на своїх високих ногах та довгим носом з глечика окрошку тягає: клював так клював, поки все з'їв. «Ну, вибачай, кумушка, більше пригощати нічим». Прийшла лисиця додому піймавши облизня. На цьому у них з журавлем і дружба скінчилася.

4. Бесіда за змістом: Назвіть героїв казки.

5. Виділення дійових осіб казки.

Дітям показуються картинки:

лисиці, журавля, вовка і дятла.

Питання до дітей:

Назвіть, кого вибачите ?;

Назвіть, хто зайвий (кого не було в казці)?

Дітям пропонується, відібрати картинки, що не підходять до нашої казки.

6. Рухлива гра «КАРУСЕЛЬ»

Діти стоять у колі. На підлозі лежить обруч. Діти беруть обруч, тримаючись за нього правою (або лівою) рукою, йдуть по колу зі словами:

Ледве, ледве, ледве, ледве

Закрутилися каруселі,

А потім колом, колом

Все бігом, бігом, бігом.

Діти рухаються спочатку повільно, а після слова «бігом» біжать.

За командою «Поворот!» вони беруть обруч іншою рукою і біжать в протилежну сторону.

Зі словами:

Тихіше, тихіше, не поспішайте,

Карусель зупиніть,

Раз і два, раз і два,

Ось і скінчилася гра, -

Рух каруселі поступово сповільнюється, а з останніми словами зупиняється.

За бажанням можна повторити гру.

7. Вихователь або логопед пропонує дітям пограти в ігри на розвиток дихання:
«Філін»

Діти сидять півколом. За сигналом логопеда «День!» Діти-«пугачі» повільно повертають голови вправо і вліво. За сигналом «Ніч!» діти дивляться вперед і змахують руками - «крилами», опускаючи їх вниз, протяжно, без напруги, вимовляють «у.у.ф фф ». Повторюють 2-4 рази.

Кулька

Діти сидять півколом. «Надувають кулі»: широко розводячи руки в сторони і глибоко зітхнувши, видують повітря в кульку - «ф фф», повільно з'єднуючи долоні під кулькою. Раптом кулька «лопається». Діти плескають в долоні. З кульки виходить повітря. «Шии» - вимовляють діти, складаючи руки на колінах. Повторюють 2-3 рази.

8. Гра «Підбери слово-ознака» До слів: - журавель, лисиця, дятел, вовк. (прикметники). Згадуючи перед виконанням завдання, на яке питання відповідають слова-ознаки.

Журавель який? (Діти відповідають: високий, добрий, красивий, і т. ін.)

Лиса яка? (Діти відповідають: руда, хитра, смілива, красива, і т. ін.)

Дятел який (Діти відповідають: гучний, розумний, і т.ін)

Вовк який (Діти відповідають: злий, сірий, і е.ін.)

9. Повторне читання **казки і її переказ** дітьми за ролями (діти вибирають собі героїв, і переказує кожен свою частину). Логопед переказує слова автора.

10. Підсумок **заняття**. Оцінка діяльності дітей.

2. Конспект заняття для дітейдошкільноговіку за казкою К. Д. Ушинського«Допоможемо Півнику».

Мета:

- Зв'язне мовлення: формувати навички культури мовлення: слухати не перебиваючи, ставити запитання, вживати слова ввічливості, говорити спокійним, лагідним тоном. Відтворювати діалоги дійових осіб під час розповідання казки, близько до тексту. Розвивати діалогічне мовлення, вміння передавати емоції.

- Граматика : вправляти дітей у словотворенні (добір слів-прикметників до іменника).

- Звукова культура мовлення: удосконалювати вміння дітей чути окремі, найчастіше повторювані звуки. Тренувати вимову та диференціацію мовних звуків «ж», «ш», розвивати мовне дихання й артикуляцію, удосконалювати фонематичний слух.

- Виховувати допитливість.

- Вчити висловлювати своє ставлення до героїв, оцінювати їхні вчинки, робити висновки щодо поведінки в небезпечній ситуації. Продовжувати збагачувати досвід дітей знаннями про взаємини людей на прикладі казок.

Матеріали: ляльковий театр (курочка), кошик, ілюстрації до казки «Умій почекаати», іграшка-півник, лисиця, лікувальний чай, торбинки з травами, баночки з калино, малиною, смородиною, лимоном, тканина, пеньочки,

Попередня робота: Читання оповідання Ушинського «Умій почекаати», розгляд ілюстрацій до оповідання К.Д.Ушинського «Умій почекаати», заучування скоромовок.

Хідзаняття

« Десь у полі, білялісу,
Хатка гарная стоїть.
Біля хатки, зовсім поруч
Там струмок собі біжить.
Хто в цій хатці ми не знаєм,
Але ж хочеться дізнатись
Тож дивіться всі уважно –
Казка буде починатись»

1. *Заходить дівчинка з курочкою на руці, та корзинкою з ліками.
(співає пісню).*

« У півника горечко, заболіло горлечко,
Він холодну воду пив, на морозі походив.
А курочка кудкудаче біля півника аж плаче:
« Не пий, півнику води, на морозі не ходи!».

А ми з малятами теж знаємо казочку про півника, який не хотів почекаати і з ним трапилося лихо.

(Діти пригадують за малюнками та навідними питаннями казку К.Ушинського «Умій почекаати»)

Питання:

- Хто жив у будиночку? (курочка та півник)
- Що зробив півник спочатку? (наївся зеленої смородини)
- Щозробила курочка? (лікувала півника)
- Що потім зробив півник? (напився холодної води)

- Як цього разу лікувала курочка півника? (гарячим чаєм)
- Що після цього сталося з півником? (пішов на тонкий лід і провалився)

• А що з твоїм Півником сталося? (Курочка розповідає, що півник захворів і не хоче лікуватися)

Вихователь: Малята, давайте поглянемо, що є в корзині? (таблетки, уколи, гірчичник, спреї).

- Діти де курочка все це купила?
- Чим можна лікувати хворого, щоб ліки були смачні? (чай із трав, з лимоном, з медом, можна додати в чай калину, м'яту)
- Подивіться, у мене є смородина, якщо її додати в чай, як він буде називатися?

- Смородина – смородиновий;
- Малина – малиновий;
- Калина – калиновий;
- Липа – липовий чай;

Ще показую дві торбинки з травами м'яти та липи, діти за пахом впізнають їх (дихальна вправа), називають назви.

2. ***Я пропоную все це скласти в кошик та допомогти Курочці лікувати Півника.*** (Складаємо все це в кошик та вирушаємо до хатинки Курочки).

3. ***На шляху річка без місточка.***

- Що будемо робити?
- Чи можна мочити ноги? Чому?
- Як же нам перейти? (Помічаємо лисичку).

Дидактична гра «Лисичка яка?».

Настюша, попроси будь ласка лисичку, щоб вона допомогла нам перейти річку!!!

Ігнатик попроси ти!

І Анюта попросить! (Діти запитують).

Лисичка. Розкажіть мені швидкі віршики, тоді допоможу!

Вихователь: Що це за швидкі віршики? Не знаю. Та це ж скоромовки!!! Малята давайте швидше пригадаємо скоромовки, які ми знаємо. (діти роблять розминку, а потім розповідають скоромовки):

Артикуляційна розминка

- «Летить жук»
- «Комарик»
- «Вітерець – пустунець»
- Є у Шурочки в шухлядці шість молочних шоколадок;
- Для жука пошила муха шапку, штанці і кожух;

Міряє щасливий жук шапку, штанці і кожух;

(за це лисичка дає нам пеньочки і ми переходимо через річку)

4. ***Підійшли до хатиночки Курочки.*** Півник лежить в ліжку, на кухні чашки, чайник. Ми з корзинки дістаємо трави, ягоди. Вихователь разом з курочкою готує чай для Півника. Курочка вкладає Півника у ліжко. Малята, що потрібно зробити, щоб Півник скоріше заснув? (заспівати колискову).

5. ***Підсумок.***

- Хто до нас приходив?
- Що сталося з Півником?
- Як ми йому допомогли?
- Кого ми зустрічали? Яка лисичка?

А тепер нам час повертатися, адже на нас чекає Ірина Юрівна та смачний м'ятний чай.

Костянтин Ушинський **УМІЙ ПОЧЕКАТИ**

(казка)

Жили собі брат і сестра – півник та курочка.

Побіг півник у садок та й почав клювати зеленісіньку смородину, а курочка й каже йому

– Не їж, півнику! Почекай, поки смородина достигне.

Півник не послухався, клював та й клював і наклювався так, що насилу додому дійшов.

– Ох! – кричить півник. – Лишенько моє! Боляче мені, сестричко, боляче!

Напоїла курочка півника м'ятою, приклала гірчичник, – і пройшло.

Видужав півник і пішов у поле; бігав, стрибав, зогрівся, спітнів і побіг до ручаю пити холодну воду; а курочка йому гукає:

– Не пий, братику, почекай, поки прохолонеш!

Не послухався півник, напився холодної води, – і тут почала його трусити лихоманка; насилу курочка додому його довела.

Побігла курочка до лікаря, прописав лікар півникові гірких ліків, і довго пролежав півник у ліжкові.

Поки хворів півник, вже й зима настала. Видужав півник і бачить, що річка льодом укрилася.

Схотілося півникові на ковзанах поковзатись; а курочка й каже йому:

– Ой, почекай, півнику! Дай річці зовсім замерзнути, тепер ще лід дуже тонкий, втопишся.

Не послухався півник сестри: покотився по льоду; лід проломився, а півник – шубовсть у воду! Тільки того півника й бачили.